

**DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU
SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ
W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH na lata 2025-2030**

GMINY LUBACZÓW

Lubaczów 2025

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
I METODOLOGIA BADAŃ.....	5
1.1. Cele i ogólne założenia badania.....	5
2.1. Metody i techniki badawcze.....	7
1.3. Etyka prowadzonych badań	10
1.4. Dobór próby badawczej.....	11
1.5. Struktura badanej próby wśród dorosłych mieszkańców.....	12
1.6. Narzędzie badawcze	16
II OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ	17
2.1. Położenie Gminy Lubaczów.....	17
2.2. Uwarunkowania demograficzne.....	19
III PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE LUBACZÓW.....	31
3.1. Polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny.....	32
3.2. System pieczy zastępczej.....	44
3.3. Pomoc społeczna.....	46
3.4. Promocja i ochrona zdrowia	49
3.5. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych	54
3.6. Edukacja publiczna.....	57
3.7. Przeciwdziałanie bezrobociu	63
3.8. Kultura	68
3.9. Kultura sportu i turystyka	74
3.10. Aktywność obywatelska	78
IV POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY LUBACZÓW W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW.....	81
4.1. Wyniki badań ankietowych.....	81
4.2. Badania jakościowe.....	90
V WNIOSKI I REKOMENDACJE	93
5.1. Polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny.....	93
5.2. System pieczy zastępczej.....	96
5.3. Pomoc społeczna.....	98

<i>5.4. Promocja i ochrona zdrowia</i>	<i>101</i>
<i>5.5. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami i starszych</i>	<i>104</i>
<i>5.6. Edukacja publiczna.....</i>	<i>107</i>
<i>5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu</i>	<i>108</i>
<i>5.8. Kultura, Sport oraz Turystyka</i>	<i>110</i>
<i>5.9. Pobudzanie aktywności obywatelskiej.....</i>	<i>111</i>
<i>Spisy.....</i>	<i>116</i>

WPROWADZENIE

Na podstawie Uchwały nr X/99/2024 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30 grudnia 2024 roku w sprawie utworzenia Centrum Usług Społecznych Gminy Lubaczów, z dniem 1 lipca 2025 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie zostanie przekształcony w Centrum Usług Społecznych Gminy Lubaczów. Centra usług społecznych (CUS) „nie są palcówkami pomocy społecznej, ich misja bowiem wykracza poza świadczenie pomocy społecznej osobom i rodzinom biedniejszym, mniej zaradnym. Centra, pełniąc rolę koordynatorów lokalnych systemów usługowych, są nową instytucją lokalnej polityki społecznej służącą rozwojowi i integracji usług społecznych”¹. CUS ma być miejscem, w którym każdy mieszkaniec, bez względu na dochód i sytuację społeczną otrzyma wsparcie w sposób spersonalizowany, czyli dopasowany do jego indywidualnych potrzeb w postaci usług społecznych.

Usługi społeczne oznaczają działania podejmowane przez gminę, świadczone w formie niematerialnej w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Obejmują one działania z zakresu: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej. Realizacja usług społecznych odbywać się będzie przy ścisłej współpracy lokalnych usługodawców: organów administracji publicznej, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej. Zwiększy to dostęp mieszkańców do tego rodzaju usług, a samorządowi gminnemu umożliwi trafniejszą i bardziej kompleksową odpowiedź na rosnące i zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Niniejsza diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej jest ważnym etapem procesu tworzenia CUS. Dokument stanie się podstawą rozwoju usług społecznych w Gminie

¹ 1M. Rymsza, Centrum Usług Społecznych: od koncepcji do wdrożenia przepisów ustawy, Warszawa 2021, s.174

Lubaczów, określenia sposobu ich realizacji oraz możliwości zaangażowania w ten proces różnych interesariuszy: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, biznesu i – wreszcie – samych mieszkańców. Dokument ten opracowywany jest na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty na okres 5-letni i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania. Diagnoza powinna zawierać w szczególności informacje dotyczące potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, a także jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz osób fizycznych i prawnych wykonujących usługi społeczne na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług. Diagnoza poddawana jest konsultacjom społecznym, następnie przekazywana wójtowi oraz radzie gminy. Regulacje ustawowe pozostawiają dość duży zakres swobody co do sposobu przeprowadzenia badania, co wynika z założenia, że gmina powinna w jak największym stopniu bazować na własnych doświadczeniach i praktyce w zakresie realizacji usług i współpracy z innymi podmiotami.

Niniejszy dokument składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawiono metodologię i przebieg badania wraz z charakterystyką osób w nim uczestniczących. W drugim rozdziale scharakteryzowano uwarunkowania przestrzenno-środowiskowe, gospodarcze i społeczne polityki społecznej. Rozdział trzeci prezentuje stan usług społecznych świadczonych w Gminie Lubaczów, w tym m.in. w obszarze polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, przeciwdziałania bezrobociu, aktywności obywatelskiej, kultury, kultury fizycznej i turystyki, edukacji publicznej oraz wsparcia osób niepełnosprawnych. W rozdziale czwartym przedstawiono wyniki badań w kontekście potrzeb społecznych zdiagnozowanych w Gminie. Rozdział piąty zawiera główne wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych badań oraz propozycje nowych rozwiązań w zakresie usług społecznych.

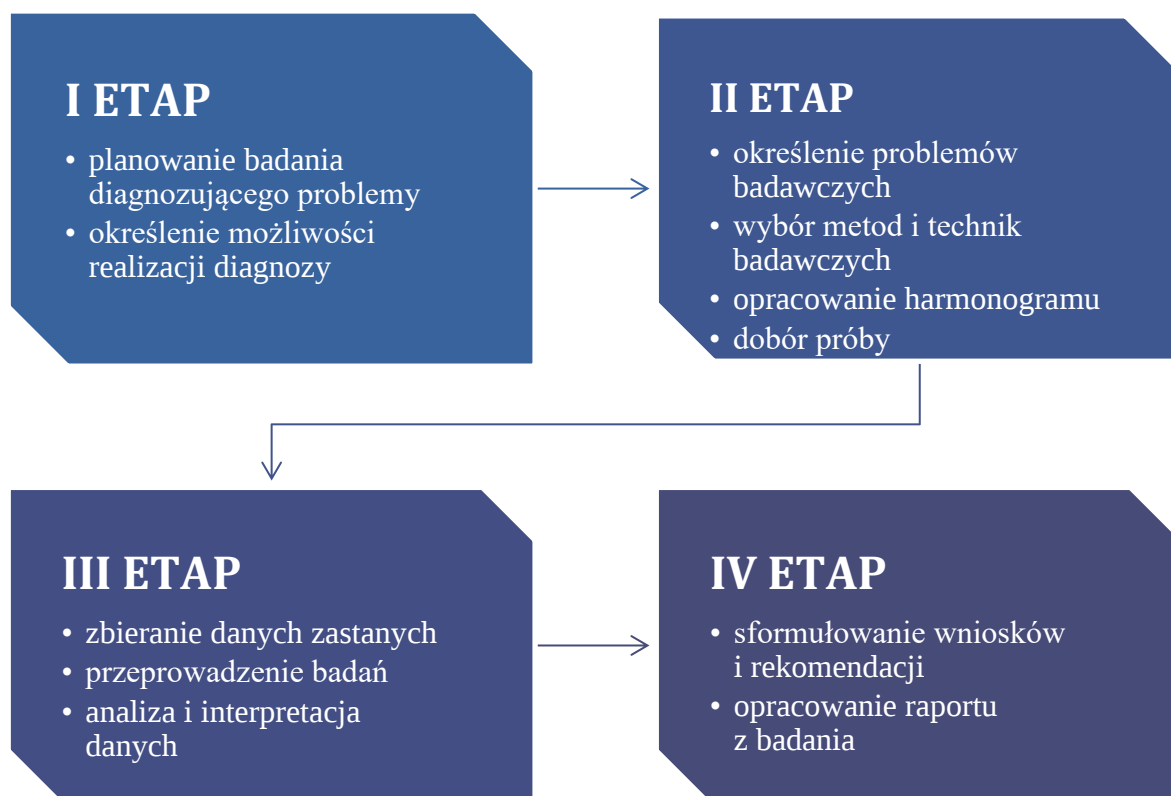
I METODOLOGIA BADAŃ

1.1. Cele i ogólne założenia badania

Cel badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, stanowiła diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy w zakresie usług społecznych, w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju Gminy w zakresie usług społecznych.

Przeprowadzone badanie diagnozujące potrzeby i potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1 Etapy procesu badawczego

Źródło: opracowanie własne

Postawiono następujące pytania badawcze:

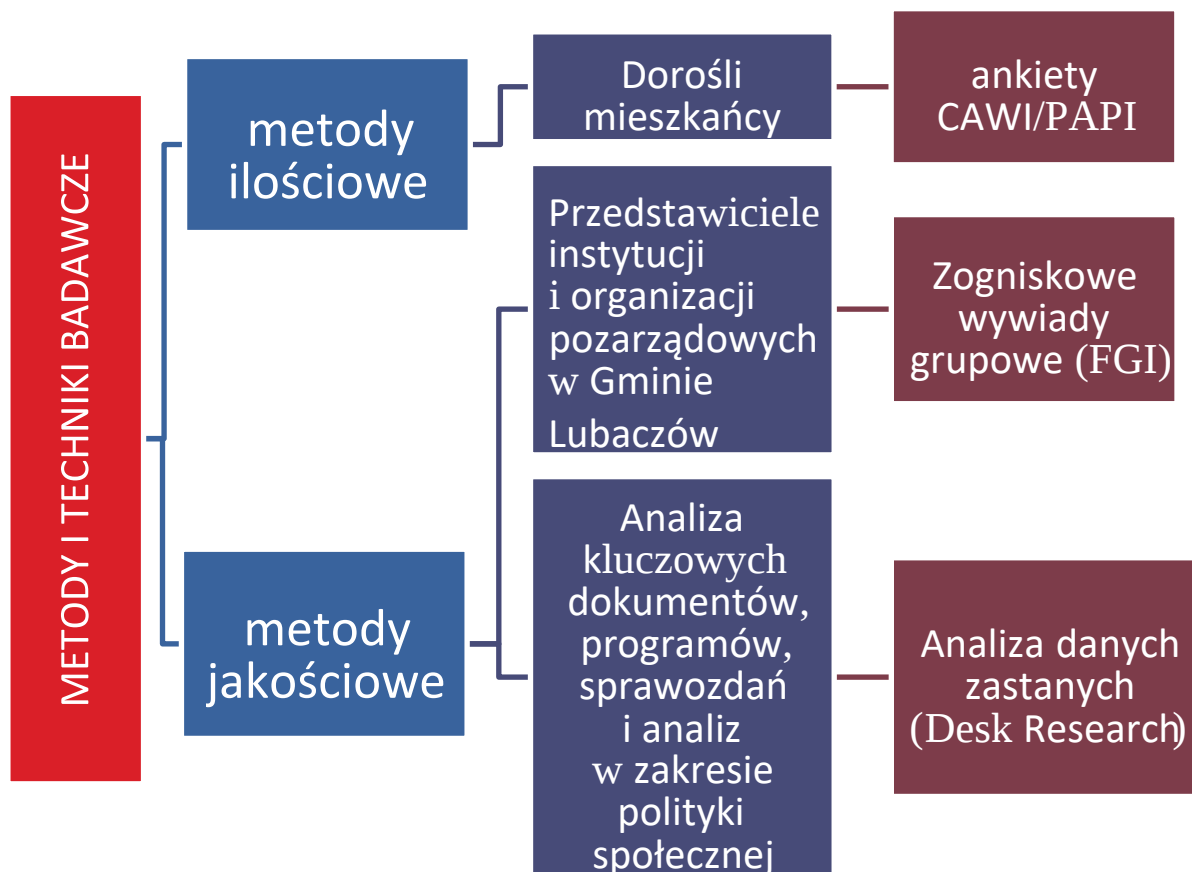
- Jaki jest obecny stan świadczonych usług w gminie?
- Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców?
- Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych?
- Jakie rozwiązania należy wprowadzić w zakresie usług społecznych?

Przygotowując się do opracowania niniejszego raportu skupiono się na perspektywie jakości życia i rozwoju społecznego, oznaczającego zdolność społeczności lokalnej do generowania warunków umożliwiających wszystkim członkom osiągnięcie pełnego potencjału, zaspokojenie podstawowych potrzeb i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu). Bardzo ważną kwestią, było też postrzeganie jako sprawnego zabezpieczenia instytucjonalnego zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych z zakresu wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej.

2.1. Metody i techniki badawcze.

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą kilku, wzajemnie uzupełniających się, metod badawczych, tj. analiza danych zastanych, analiza dokumentów, monitoring lokalnych mediów, badanie ankietowe oraz wywiady bezpośrednie.

Rysunek 2 Wykorzystane metody i techniki badawcze

Analiza danych zastanych (desk research) – obejmowała analizę, weryfikację i kompilację danych i informacji pochodzących z ogólnodostępnych raportów i baz, a także sprawozdań gminnych instytucji. Została przeprowadzona w oparciu o dane za lata 2021-2024, przy założeniu wykorzystania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment diagnozy.

W przypadku niektórych aspektów (np. demograficznych) analiza objęła dane w dłuższej perspektywie czasowej z uwagi na konieczność uwypuklenia zachodzących procesów.

Do głównych źródeł danych należały:

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego;
- Rejestr Mieszkańców;
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r.;
- Sprawozdania MRPiS-03;
- Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie ;
- Sprawozdanie Gminnego Ośrodka Kultury za 2024 r.;
- Sprawozdanie Gminnej Biblioteki Publicznej za 2024 r.;
- Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii za 2024 r.

Badania ilościowe, sondażowe mieszkańców gminy Lubaczów.

Zgodnie z koncepcją metodologiczną badania ankietowe – sondażowe mieszkańców realizowane w ramach diagnozy powinny zostać przeprowadzone na próbie minimum 5% dorosłych mieszkańców gminy Lubaczów. Według danych Urzędu Gminy w 2024 roku gminę zamieszkiwało 9 187 osób w wieku powyżej 18 lat. Minimalna próba badawcza wynosić powinna N=459 osoby. W toku badań przeprowadzono nieznacznie większą liczbę ankiet N=459 z mieszkańcami gminy Lubaczów.

Technika PAPI (Paper And Pencil Interview) – kwestionariuszowy wywiad bezpośredni realizowany przy użyciu papierowej ankiety wypełnianej przez wykwalifikowanego ankietera. Wywiad może być przeprowadzany w dowolnym miejscu a kwestionariusz do badania jest w formie papierowej. Pytania czytane są przez ankietera, który jednocześnie zapisuje odpowiedzi respondenta. To najbardziej tradycyjna metoda badawcza i także najbardziej skuteczna. Respondenci rozmawiając z ankierem, którego mają przed sobą, czują się silnie zmotywowani do udzielania rzetelnych odpowiedzi.

Technika CAWI (Computer Assisted Web Interview) – ankieta internetowa ułatwia ankietowanie dużych grup respondentów w relatywnie najkrótszym czasie, pozwalając na

jednoczesne prowadzenie dużej liczby niezależnych pomiarów. Badanie ma charakter anonimowy, co prowadzi do zwiększenia wiarygodności odpowiedzi. Ankiety internetowe zostały umieszczane na stronach Urzędu Gminy Lubaczów.

Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie danych statystycznych, przydatnych do zdiagnozowania sytuacji pod kątem sposobu świadczenia i organizacji usług społecznych w gminie oraz danych dotyczących popytu i oczekiwań mieszkańców na określone usługi społeczne.

Badanie jakościowe polegało na szczegółowej, wnikliwej rozmowie moderatora z respondentem, której celem było dotarcie do precyzyjnych informacji bądź wiedzy związanej z tematem badania. W ramach badań jakościowych z zastosowaniem metody FGI - zogniskowany wywiad grupowy (z ang. Focus Group Interview), przeprowadzono wywiady z przedstawicielami instytucji działających na terenie gminy oraz z przedstawicielami lokalnych organizacji pozarządowych.

1.3. Etyka prowadzonych badań

Podczas prowadzenia badań obowiązuje bezwzględne przestrzeganie zasad etyki badawczej (ang. research ethics), która reguluje sposób prowadzenia badań. Do najważniejszych zasad etycznych zastosowanych w niniejszym badaniu należą:

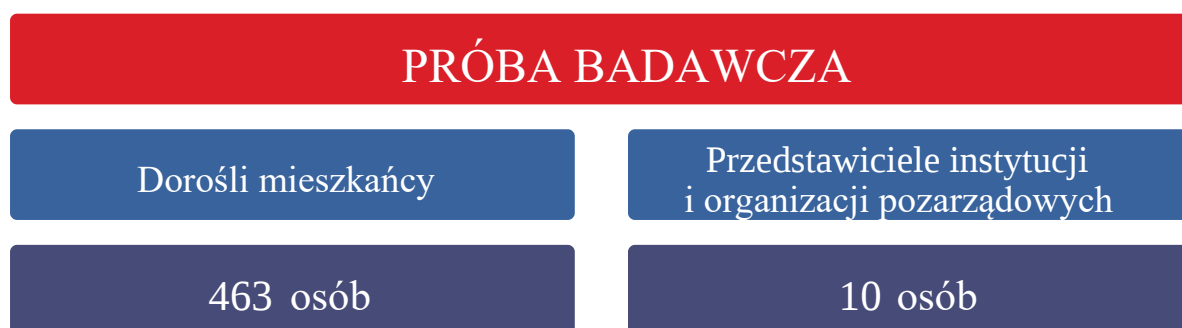
- zapewnienie badanej osobie anonimowości wypowiedzi,
- wykluczenie możliwości jej identyfikacji przez badanego, ochrona danych osobowych zgodnie z RODO,
- informacja o celu badania oraz zastosowanych metodach i technikach badawczych,
- zapewnienie pełnej dobrowolności uczestnictwa w badaniu na każdym jego etapie,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów, pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,

Respondenci wypełniali ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy byli informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że badania prowadzone były w sposób etyczny.

1.4. Dobór próby badawczej

Badana przez nas zbiorowość najczęściej jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, kierowano się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił taki dobór respondentów, by stanowili oni jak najbardziej wartościowe źródło informacji o badanym zjawisku.

Rysunek 3 Informacje dotyczące próby badawczej

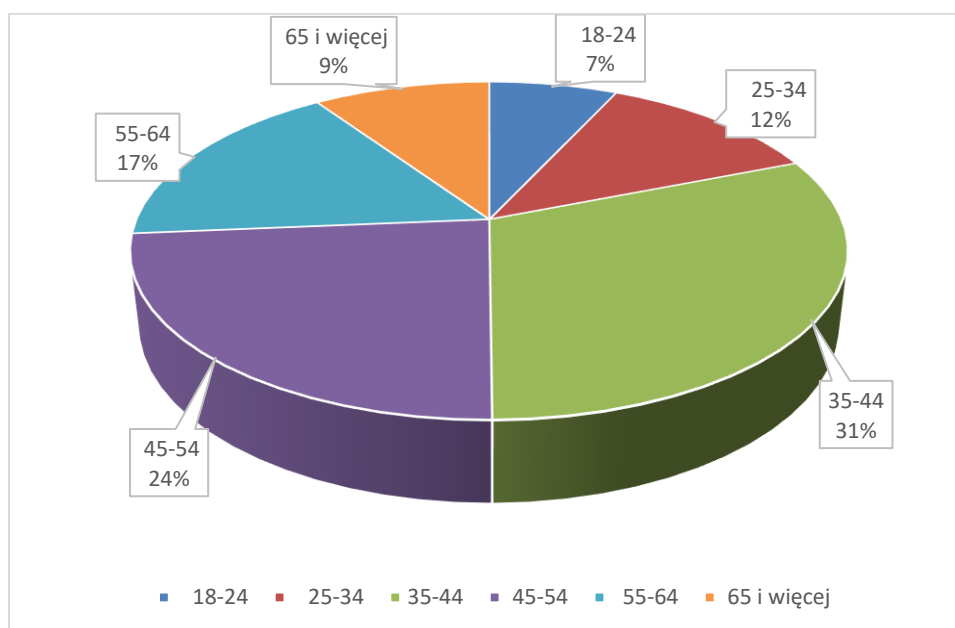
Źródło: opracowanie własne

Badania prowadzone były od stycznia do marca 2025 roku. Wzięło w nich udział łącznie 473 osób, w tym 463 mieszkańców Gminy Lubaczów oraz 10 przedstawicieli instytucji działających na terenie gminy oraz organizacji pozarządowych.

1.5. Struktura badanej próby wśród dorosłych mieszkańców

W badaniu diagnozującym potrzeby mieszkańców Gminy Lubaczów w zakresie usług społecznych wzięło udział 463 mieszkańców powyżej 18 roku życia. Pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu znaczną przewagę miały kobiety 294 osób – stanowiły one 63,50 % ogółu, natomiast mężczyźni – 36,50 czyli %.

Wykres 1 Struktura wieku respondentów

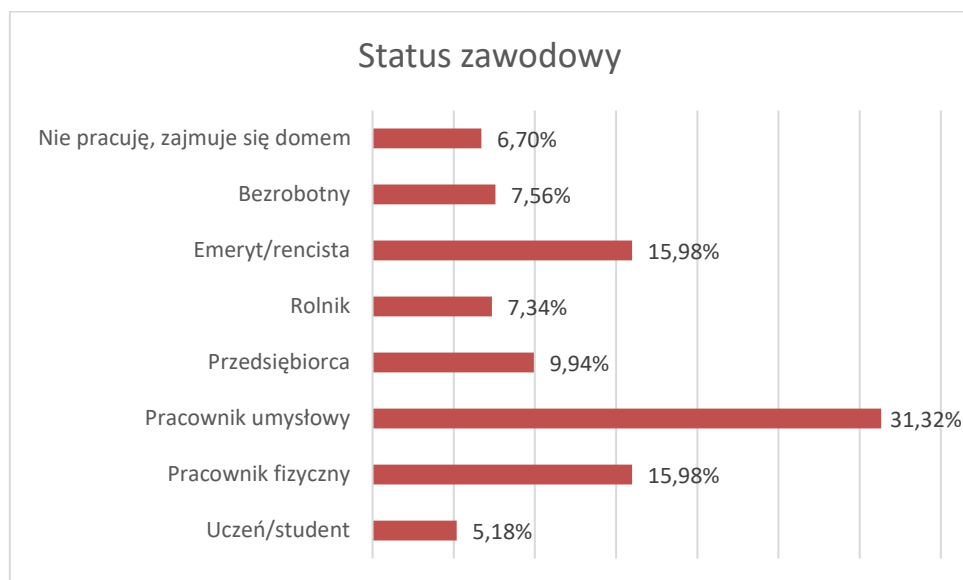
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci byli mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowili ankietowani mający 35-44 lat (31%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy w wieku 45-54 lat (24%) oraz 55-64 lat (17%). Mniejszy udział w badaniu wykazali respondenci w wieku 25-34 lat (12%), powyżej 65 roku życia (9%) oraz do 24 lat (7%).

Analizując status zawodowy respondentów najwięcej było pracowników umysłowych (31,32%), na równi pracowników fizycznych oraz emerytów/rencistów (15,98%),

przedsiębiorcy (9,94%), bezrobotnych (7,56%), rolników (7,34%), zajmujących się domem (6,70%), uczeń/student (5,18%).

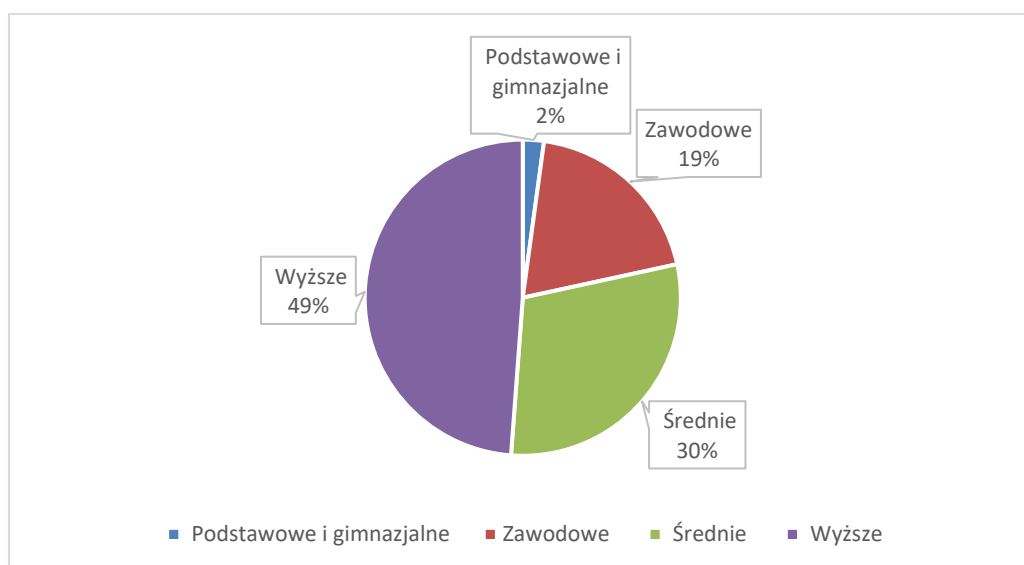
Wykres 2 Status zawodowy respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Na wykresie nr 3 zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (49%), natomiast co trzeci kwestionariusz wypełnili respondenci z wykształceniem średnim (30%). 19 % badanych posiada wykształcenie zawodowe, natomiast 2% to osoby z wykształceniem gimnazjalnym i zawodowym.

Wykres 3 Wykształcenie respondentów

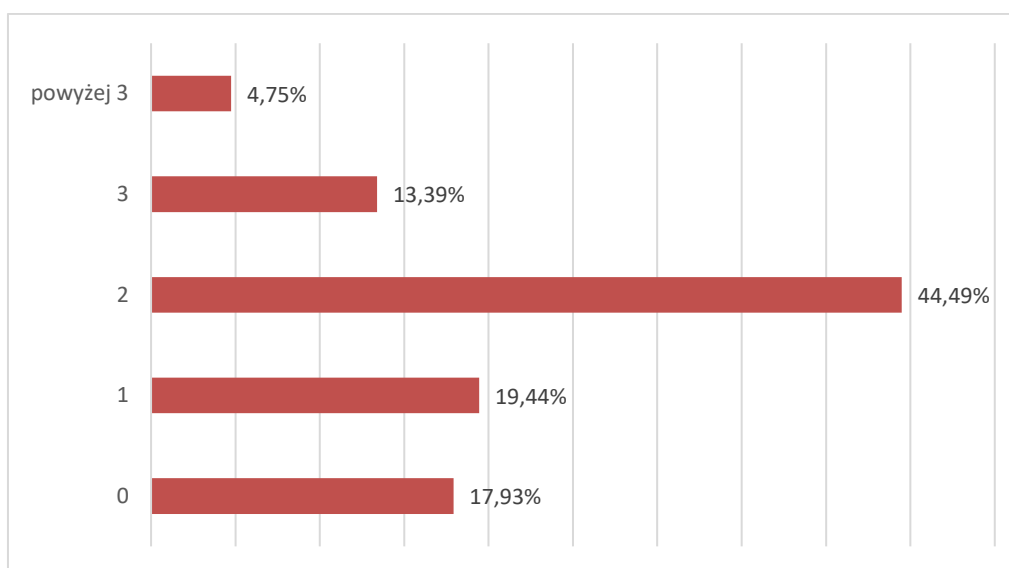

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Respondenci to najczęściej osoby z dwójką dzieci na utrzymaniu (44,49%), bądź z jednym dzieckiem (19,44%), następnie z trójką dzieci (13,39%), powyżej trzech (4,75%), a 17,93 % nie ma wcale dzieci na utrzymaniu.

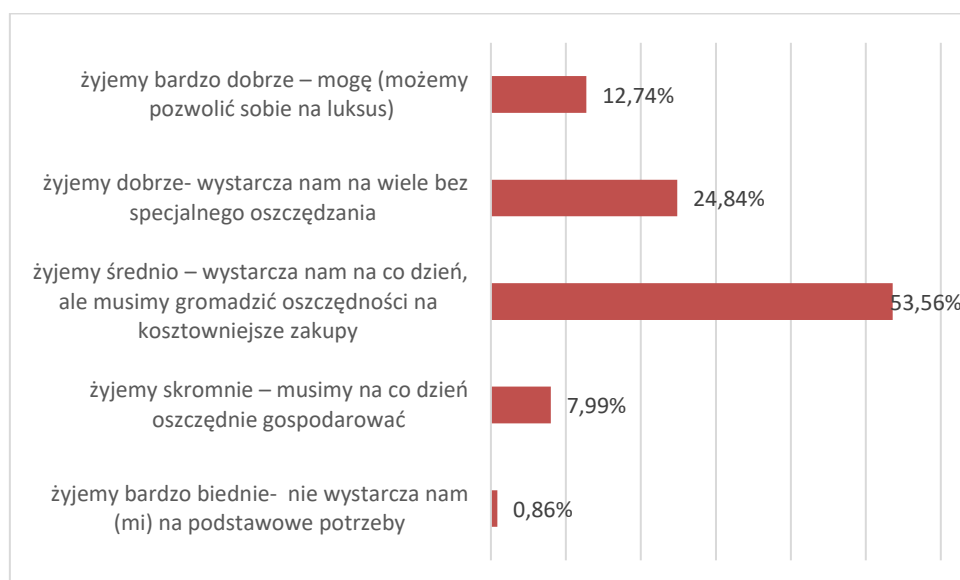
Ponad połowa respondentów stwierdziła iż „żyjemy średnio – wystarcza nam na co dzień, ale musimy gromadzić oszczędności na kosztowniejsze zakupy” (53,56%). Prawie co piąty mieszkaniec stwierdził iż „żyjemy dobrze- wystarcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania” (24,84%), „żyjemy bardzo dobrze – mogę (możemy pozwolić sobie na luksus)”- tak wypowiedziało się 12,74 % ankietowanych. Natomiast „żyjemy skromnie – musimy na co dzień oszczędnie gospodarować” wskazało 7,99 % ankietowanych a „żyjemy bardzo biednie- nie wystarcza nam (mi) na podstawowe potrzeby” – 0,86 % ankietowanych.

Wykres 4 Liczba dzieci na wychowaniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wykres 5 Które z wymienionych określił charakteryzuje sposób gospodarowania w Pana(i) gospodarstwie domowym?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

1.6. Narzędzie badawcze

Narzędzie badawcze to przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badań. O ile technika badawcza oznacza czynności, na przykład obserwowanie, prowadzenie wywiadu, o tyle narzędzie badawcze to instrument służący do technicznego gromadzenia danych z badań. Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany był w przeprowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Zaopatrzony on był w pismo przewodnie informujące o celu przeprowadzonego badania, instrukcji dotyczącej sposobu odpowiedzi na pytania, pytań właściwych oraz podziękowaniu respondentom za udział w badaniu.

II OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

2.1. Położenie Gminy Lubaczów

Gmina Lubaczów położona jest w południowo wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, u ujścia rzeki Sołotwy do Lubaczówki, dopływu Sanu, w przygranicznym obszarze Polski i Ukrainy. Pod względem morfologicznym teren Gminy położony jest w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, który wznosi się do wysokości 261 m. n.p.m. W dolnym odcinku Lubaczówki obszar Gminy położony jest na wysokości około 199 m n.p.m. wznosząc się w górę rzeki do wysokości 222 m n.p.m. Płaskowyż Tarnogrodzki najbardziej jest urzeźbiony w południowo-wschodniej części gminy. Różnice wysokości przekraczają 15 m, spadki dochodzą do 10 %, lokalnie więcej. Doliny rzek Lubaczówki, Sołotwy, Świdnicy i Smolinki rozdzielają Płaskowyż w obrębie Gminy na kilka wzniesień o przebiegu równoleżnikowym, które zbiegają się w rejonie miasta Lubaczowa i na południe od niego przechodzą w jedną szeroką dolinę Lubaczówki.

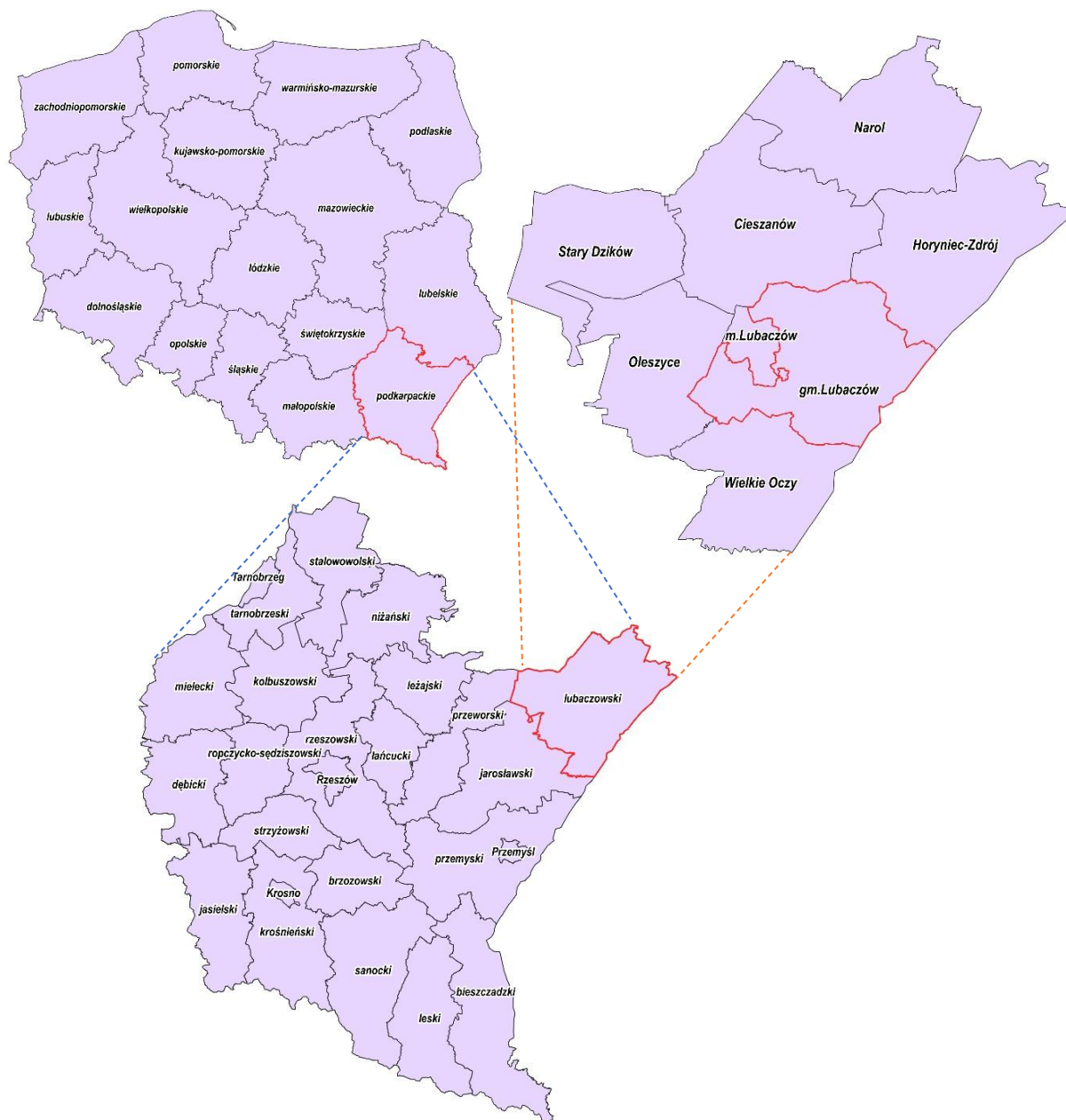
W odległości 8 km na północ gmina Lubaczów sąsiaduje z Miastem i gminą Cieszanów, 8 km na zachód z gminą Oleszyce, 37 km na północny wschód z granicą państwa w gminie Hrebenne, natomiast na południe w odległości 26 km z przejściem granicznym w Korczowej. Wschodnia granica gminy ma długość 13 km, jednocześnie jest ona granicą państwową z Ukrainą. Powierzchnia gminy Lubaczów wynosi 203 km². Pod względem zajmowanego obszaru gmina zalicza się do jednej z większych w województwie.

W 1999 roku w wyniku reformy administracyjnej w Polsce, która wprowadziła trzystopniowy podział administracyjny (województwo - powiat - gmina), gmina Lubaczów znalazła się w obrębie nowo utworzonego województwa podkarpackiego, w powiecie lubaczowskim. Obecnie zajmuje powierzchnię 202,86 km² i liczy 23 sołectwa, a mianowicie: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Mokrzyca, Opaka, Piastowo, Podlesie, Tymce, Wólka Krowicka, Załuże.

Według danych z Urzędu Gminy w Lubaczowie, największą powierzchnioowo miejscowością jest Podlesie i zajmuje 25,397 km², co stanowi 12,51% powierzchni gminy. Pod względem liczby ludności największą jednostką strukturalną w 2024 roku było sołectwo Lisie Jamy, które zamieszkiwało 1 178 osoby (12,72 % ogółu mieszkańców gminy). Najmniejszą

powierzchniowo jednostką jest sołectwo Karolówka – zajmujące 0,45 km², co stanowi 0,22% terenu gminy.

Mapa 1 Położenie Gminy Lubaczów na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu lubaczowskiego

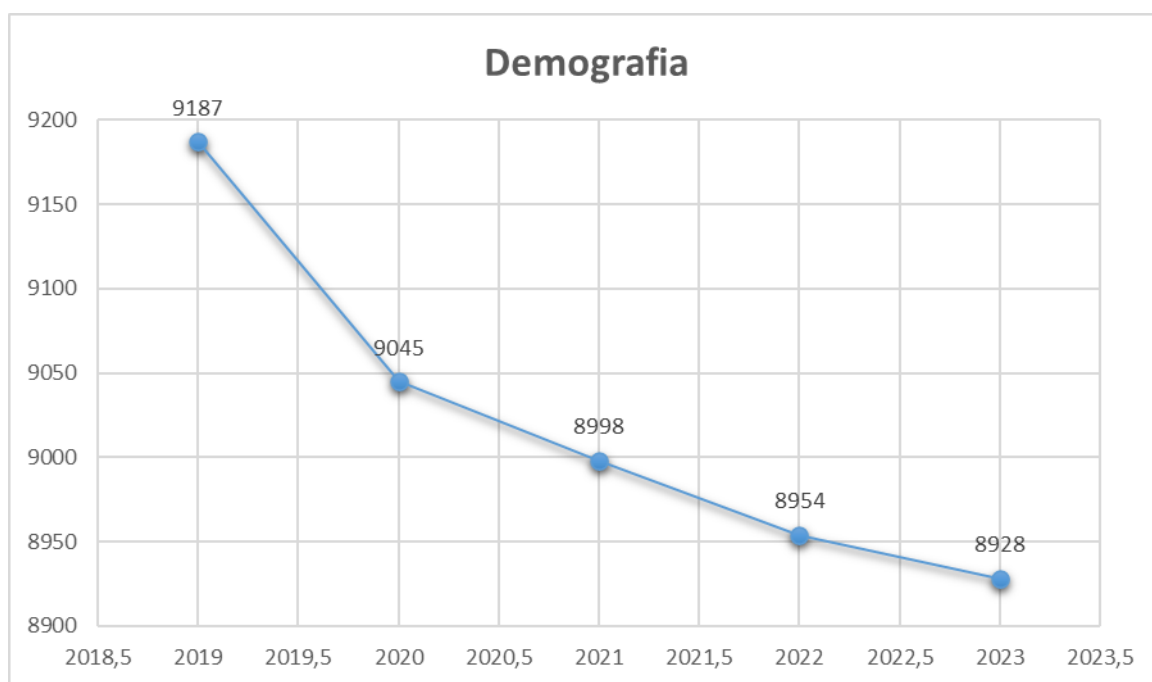

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG.

2.2. Uwarunkowania demograficzne

Sytuacja demograficzna Gminy Lubaczów, podobnie jak w wielu innych gminach w Polsce, przechodzi dynamiczne zmiany, które niosą zarówno wyzwania, jak i nowe możliwości rozwoju. Choć część młodych mieszkańców decyduje się na migrację w poszukiwaniu nowych doświadczeń i możliwości zawodowych, gmina aktywnie podejmuje działania, aby stać się miejscem atrakcyjnym do życia i pracy. Rozwój infrastruktury, wsparcie dla przedsiębiorczości i inwestycje w jakość życia sprawiają, że coraz więcej osób rozważa powrót lub osiedlenie się w gminie. Dzięki świadomemu podejściu do wyzwań demograficznych oraz odpowiednio ukierunkowanym działaniom, Gmina Lubaczów ma szansę nie tylko przeciwdziałać negatywnym skutkom tych zmian, ale także skutecznie wykorzystywać je jako impuls do dalszego rozwoju i podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Wykres 6 Liczba ludności w Gminie Lubaczów na przełomie lat 2018-2023

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Z danych GUS wynika, iż liczba osób zamieszkujących Gminę Lubaczów w roku 2019 wynosiła 9 187 osób. Liczba ludności w przeciągu ostatnich 5 lat wykazywała tendencję malejącą – na przestrzeni tego okresu zmniejszyła się o 259 osób. Jednak pomimo tych zmian, gmina pozostaje miejscem o silnych więziach społecznych i dużym potencjale rozwojowym. Coraz większe inwestycje w infrastrukturę, rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz dbałość o jakość życia sprawiają, że gmina Lubaczów staje się atrakcyjnym miejscem do życia i pracy.

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i Polski w latach 2019-2023

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	9 187	9 045	8 998	8 954	8 928
Miasto Lubaczów	11 970	11 674	11 515	11 420	11 313
Gmina Cieszanów	7 141	6 946	6 860	6 792	6 738
Gmina Horyniec-Zdrój	4 659	4 485	4 431	4 392	4 333
Gmina Oleszyce	6 332	6 226	6 170	6 139	6 083
Gmina Wielkie Oczy	3 818	3 703	3 690	3 682	3 647
województwo podkarpackie	2 127 164	2 096 166	2 085 932	2 079 098	2 071 676
Polska	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508

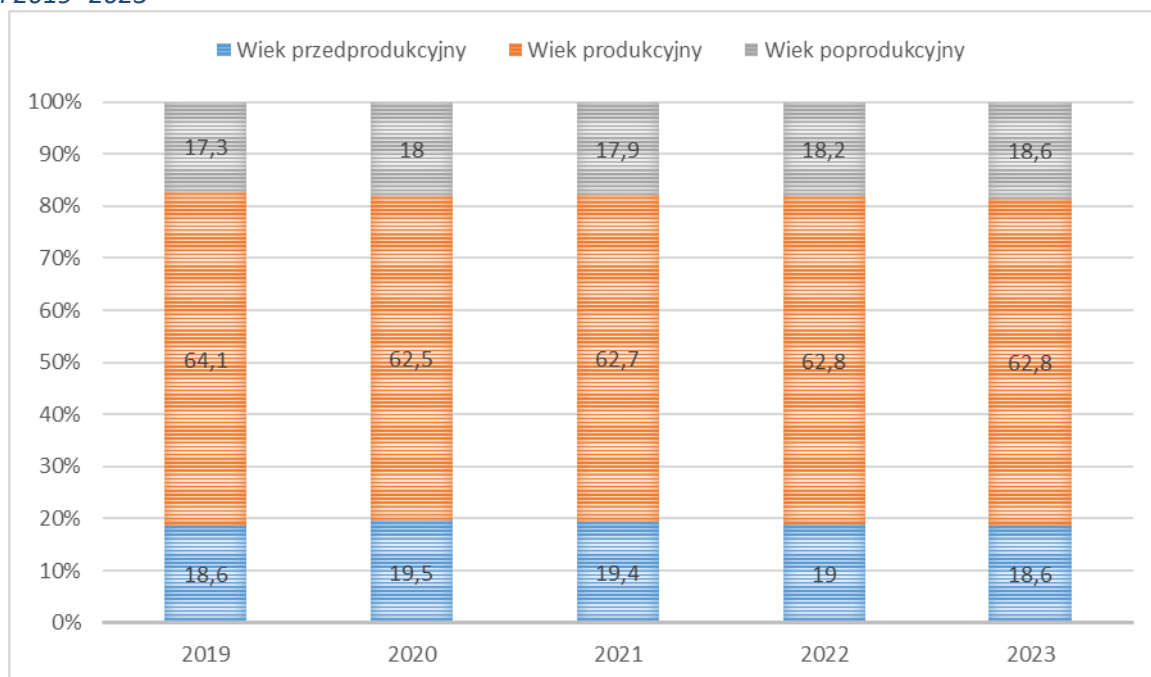
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane z lat 2019–2023 pokazują wyraźny trend spadkowy liczby ludności zarówno w Gminie Lubaczów, jak i w sąsiednich gminach, województwie podkarpackim oraz w całej Polsce. Jest to zgodne z ogólnokrajowym zjawiskiem depopulacji, wynikającym z takich czynników jak niski przyrost naturalny, migracja młodych ludzi do większych miast oraz ogólne starzenie się społeczeństwa. Największy procentowy spadek zanotowano w Gminie Horyniec-Zdrój, natomiast w ujęciu liczbowym najwięcej mieszkańców straciło Miasto Lubaczów. Gmina Lubaczów traci ludność w umiarkowanym tempie – jej spadek (2,82%) jest mniejszy niż np. w Gminie Horyniec-Zdrój (7%) czy w Mieście Lubaczów (5,49%), ale podobny do średniej wojewódzkiej.

Starzenie się społeczeństwa

Wzrost udziału osób starszych w strukturze wiekowej jest kolejnym wyzwaniem demograficznym dla gminy. Starzenie się społeczeństwa wiąże się z większym zapotrzebowaniem na usługi medyczne i opiekę społeczną, co może obciążać budżet gminy. Dodatkowo, zmniejsza się liczba osób aktywnych zawodowo, co wpływa na ograniczenie wpływów podatkowych i obniża potencjał rozwojowy regionu.

Wykres 7 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lubaczów w latach 2019 -2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres nr 7 pokazuje, że procent ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się z 19,5% w 2020 roku do 18,6% w 2023 roku. Wskazuje to na stopniowy spadek udziału młodszej populacji. Procent osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na poziomie około 62,5–64,1%. Od 2020 roku obserwujemy stabilizację na poziomie 62,7–62,8%. Udział osób w grupie wiekowej poprodukcyjnej wzrósł z 17,3% w 2019 roku do 18,6% w 2023 roku. Trend wzrostowy wskazuje na starzenie się społeczeństwa i potencjalne zmniejszenie zasobów siły roboczej w przyszłości.

W poniższej tabeli nr 2 zostały przedstawione dane dotyczące struktury wiekowej ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego

i Polski w latach 2019–2023, które pokazują zmieniające się proporcje między grupami wiekowymi: przedprodukcyjną, produkcyjną i poprodukcyjną. Oto główne wnioski z danych:

Wiek przedprodukcyjny:

- Gmina Lubaczów: Spadek udziału z 18,6% w 2019 r. do 18,6% w 2023 r., z lekkim wzrostem do 19,5% w 2020 r.

Gminy sąsiednie:

- Miasto Lubaczów ma stale niższy udział, który spadł z 16,2% (2019) do 16,3% (2023).
- Gmina Wielkie Oczy i Miasto i Gmina Oleszyce mają podobny udział jak Gmina Lubaczów, choć w 2023 r. ich wartości również spadły.
- Województwo podkarpackie i Polska: Podobna tendencja spadkowa, z 18,2% do 18,5% (województwo) i 18,1% do 18,2% (Polska).

Wiek produkcyjny:

- Gmina Lubaczów: Lekki spadek udziału – z 64,1% (2019) do 62,8% (2023).
- Gminy sąsiednie: Wszystkie gminy wykazują spadek. Największy w Miasto Lubaczów (z 61,4% w 2019 r. do 57,7% w 2023 r.).
- Podkarpackie i Polska: Spadek z 61,5% (2019) do 59,2% (2023) w województwie i z 60,0% do 58,4% w Polsce.

Wiek poprodukcyjny:

- Gmina Lubaczów: Wzrost udziału z 17,3% (2019) do 18,6% (2023).

Gminy sąsiednie:

- Miasto Lubaczów ma najwyższy udział w tej grupie, wzrastając z 22,4% (2019) do 26,0% (2023).
- Gmina Wielkie Oczy i Miasto i Gmina Cieszanów mają również znaczący wzrost.
- Podkarpackie i Polska: Wzrost z 20,4% do 22,3% (województwo) i z 21,9% do 23,3% (Polska).

Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019- 2023

Jednostka terytorialna	Wiek przedprodukcyjny					Wiek produkcyjny					Wiek poprodukcyjny				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	18,6	19,5	19,4	19,0	18,6	64,1	62,5	62,7	62,8	62,8	17,3	18,0	17,9	18,2	18,6
Miasto Lubaczów	16,2	16,9	16,6	16,6	16,3	61,4	59,7	59,1	58,3	57,7	22,4	23,4	24,2	25,0	26,0
Miasto i Gmina Oleszyce	18,2	19,4	19,3	19,2	18,8	62,7	61,0	60,3	59,7	59,7	19,1	19,7	20,4	21,1	21,4
Miasto i Gmina Cieszanów	16,2	17,3	16,8	16,0	15,5	63,4	60,8	60,6	61,2	60,9	20,4	21,9	22,6	22,8	23,6
Gmina Wielkie Oczy	18,6	18,7	18,5	18,4	17,9	62,9	62,3	62,2	61,8	61,6	18,4	19,0	19,2	19,8	20,5
Gmina Horyniec-Zdrój	16,0	16,9	16,4	16,9	15,3	62,4	59,6	59,5	59,5	59,4	21,6	23,5	24,1	24,5	25,3
województwo podkarpackie	18,2	18,9	18,9	18,7	18,5	61,5	60,2	59,9	59,5	59,2	20,4	20,9	21,3	21,7	22,3
Polska	18,1	18,4	18,4	18,4	18,2	60,0	59,4	59,1	58,7	58,4	21,9	22,2	22,5	22,9	23,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019 - 2023

Jednostka terytorialna	Wskaźniki obciążenia demograficznego														
	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	92,9	92,2	92,4	95,6	99,9	26,9	28,8	28,5	28,9	29,6	14,5	15,0	14,9	15,4	15,7
Miasto Lubaczów	137,8	138,3	145,4	150,5	160,0	36,5	39,1	40,9	42,9	45,1	17,9	18,9	19,6	20,5	21,7
Miasto i Gmina Oleszyce	105,3	101,7	105,7	109,6	113,9	30,5	32,3	33,9	35,3	35,9	15,9	16,2	16,8	17,4	17,8
Miasto i Gmina Cieszanów	126,1	126,5	134,0	142,6	151,6	32,2	36,0	37,2	37,2	38,7	17,1	18,2	18,9	19,1	20,2
Gmina Wielkie Oczy	99,0	101,3	103,8	107,5	114,2	29,3	30,4	30,9	32,0	33,3	15,5	16,0	16,3	16,6	17,1
Gmina Horyniec-Zdrój	134,7	138,9	146,8	152,1	165,2	34,6	39,4	40,5	41,1	42,5	18,2	20,3	20,9	21,4	22,1
województwo podkarpackie	112,3	111,0	112,7	115,9	120,2	33,2	34,8	35,5	36,5	37,6	16,9	17,5	17,8	18,4	19,0
Polska	121,0	120,9	122,0	124,4	128,0	36,5	37,4	38,1	39,0	40,0	18,1	18,5	18,9	19,5	20,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podsumowując zauważamy starzenie się społeczeństwa i zmniejszenie udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym. Gmina Lubaczów na tle regionu notuje wyższy udział młodych w porównaniu do Polski i Podkarpacia, niższy udział osób starszych w porównaniu do Miasta Lubaczów, ale wyższy niż Polska. Natomiast Polska i Podkarpacie mają podobne trendy w strukturze wiekowej – starzenie społeczeństwa z większym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.

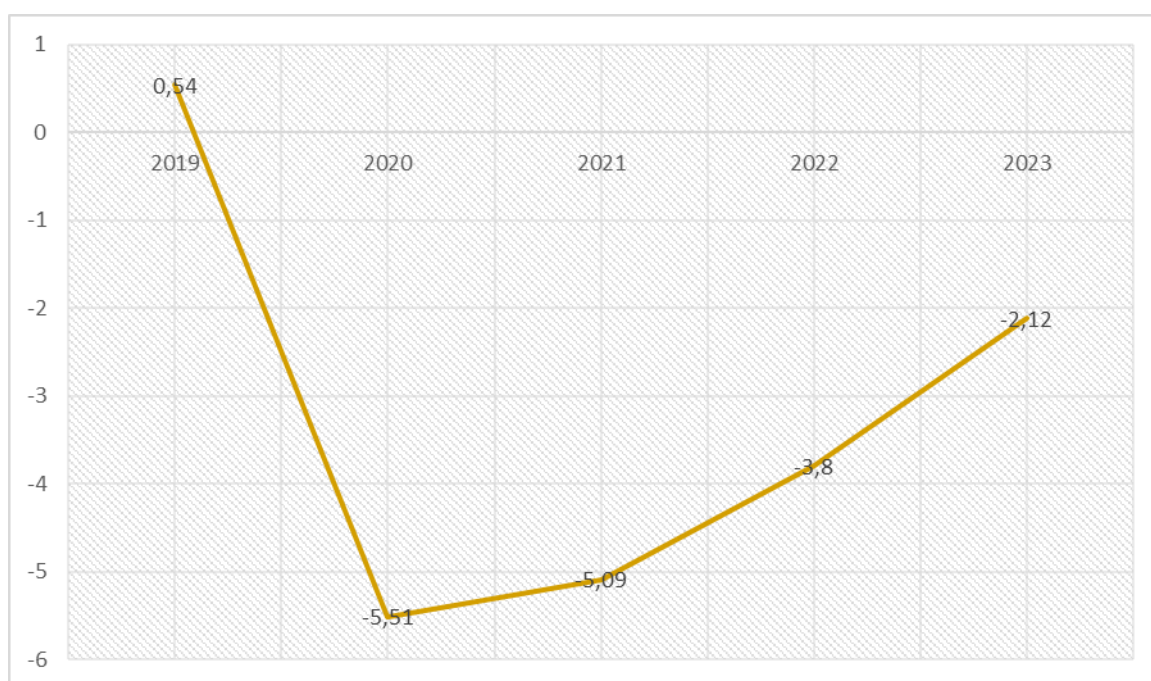
Jak wynika z danych tabeli nr 3 ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Lubaczów wzrosła z 92,9 w 2019 roku do 99,9 w 2023 roku. Mimo wzrostu, wskaźnik pozostaje niższy niż w większości sąsiednich jednostek. Najwyższy wskaźnik w 2023 roku wystąpił w Gminie Horyniec-Zdrój (165,2) i mieście Lubaczów (160,0). Województwo podkarpackie i Polska wykazują niższe obciążenie niż Horyniec-Zdrój, ale wyższe niż Gmina Lubaczów. Analizując ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym można zauważyć w Gminie Lubaczów stabilny wzrost wskaźnika, z 26,9 w 2019 roku do 29,6 w 2023 roku. Najniższe wartości wśród analizowanych jednostek, co wskazuje na korzystniejszą strukturę demograficzną. Miasto Lubaczów oraz Horyniec-Zdrój mają najwyższe wskaźniki (45,1 i 42,5 w 2023 roku). Województwo podkarpackie (37,6) i Polska (40,0) utrzymują wartości pośrednie. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem: Gmina Lubaczów: Wzrost z 14,5% w 2019 roku do 15,7% w 2023 roku. Dynamika wzrostu jest umiarkowana. Porównując, miasto Lubaczów (21,7% w 2023 roku) i Horyniec-Zdrój (22,1%) wskazują na największy udział osób starszych. Województwo podkarpackie i Polska mają również wyższy odsetek (19,0% i 20,1% w 2023 roku). Gmina Lubaczów ma jedną z najbardziej korzystnych struktur demograficznych w regionie: Stosunkowo niski poziom obciążenia ludnością w wieku poprodukcyjnym. Mniejszy odsetek osób w wieku 65+ w porównaniu do sąsiednich jednostek i średnich wojewódzkich.

Przyrost naturalny

W Gminie Lubaczów, podobnie jak w wielu innych regionach, obserwuje się wyzwania demograficzne związane z niskim przyrostem naturalnym. Mimo tego, gmina zachowuje stabilność demograficzną, a podejmowane działania prorodzinne i gospodarcze dają nadzieję na przyszłość. Samorząd koncentruje się na tworzeniu warunków sprzyjających młodym

rodzinom, takich jak rozwój infrastruktury, wsparcie dla edukacji oraz programy społeczne. Dostępność przedszkoli, żłobka i miejsc rekreacji sprawia, że gmina staje się coraz bardziej atrakcyjna dla rodzin z dziećmi. Dodatkowo, rozwój lokalnego rynku pracy i rosnące inwestycje mogą wpłynąć na zatrzymanie młodych mieszkańców oraz przyciągnięcie nowych osób do osiedlania się w gminie. Mimo, że przyrost naturalny jest ciągle ujemny, to podejmowane działania dają solidne podstawy do jego poprawy w przyszłości, co pozwala patrzeć na demografię gminy z optymizmem.

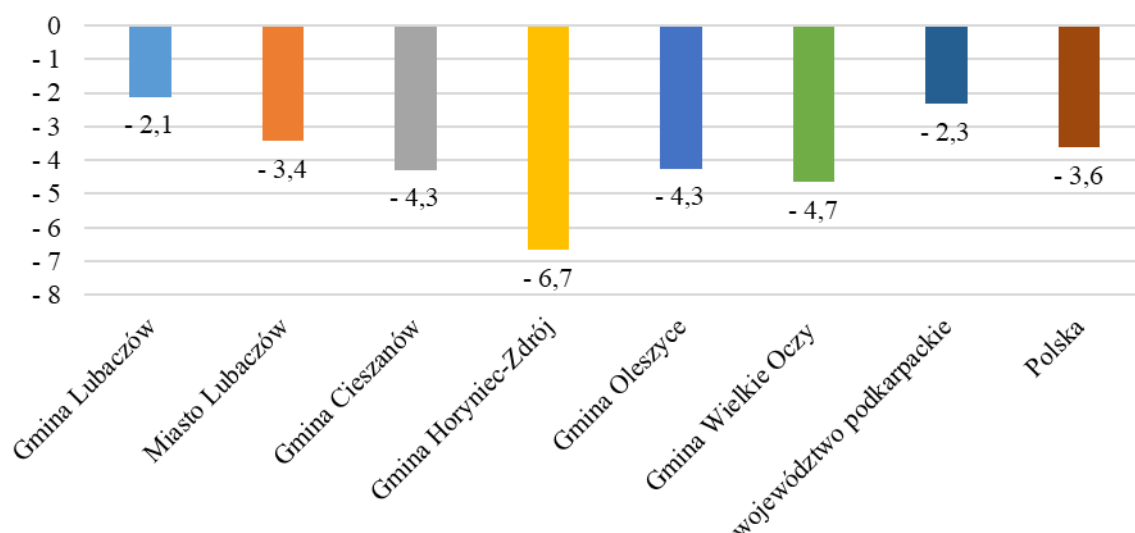
Wykres 8 Przyrost naturalny w Gminie Lubaczów w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane dotyczące przyrostu naturalnego (różnicy między liczbą urodzeń a liczbą zgonów) na 1000 mieszkańców w gminie Lubaczów w latach 2019–2023 pokazują wyraźny trend zmian w dynamice demograficznej. W 2019 roku przyrost naturalny był dodatni (+0,54 na 1000 mieszkańców). Od 2020 roku zauważalny jest wyraźny spadek, osiągając najniższy poziom w 2020 roku (-5,51 na 1000 mieszkańców), prawdopodobnie był związany z pandemią, która zwiększyła liczbę zgonów. Od 2021 roku następuje poprawa przyrostu naturalnego, choć pozostaje on ujemny. W 2023 roku osiągnął -2,12 na 1000 mieszkańców.

Wykres 9 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz Polski w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 9 przedstawia procentową zmianę liczby ludności w latach 2019–2023 dla Gminy Lubaczów, jej sąsiednich gmin, województwa podkarpackiego oraz Polski. Najsilniejszy spadek ludności dotyczy najmniejszych gmin, co może wynikać z migracji do większych ośrodków miejskich i starzenia się społeczeństwa. Miasto Lubaczów traci mieszkańców szybciej niż Gmina Lubaczów, co może sugerować, że migracje obejmują również małe miasta, a nie tylko wsie. Sytuacja w Gminie Lubaczów jest korzystniejsza niż w województwie podkarpackim i w Polsce, co świadczy o jej stabilniejszej sytuacji demograficznej i atrakcyjności jako miejsca do życia.

Migracje wewnętrzne i zagraniczne

Migracja młodzieży w poszukiwaniu pracy to poważne wyzwanie. Młodzi mieszkańcy często decydują się na przeprowadzkę do większych miast Polski lub wyjazd za granicę, szczególnie do krajów Unii Europejskiej. Brak miejsc pracy, ograniczone możliwości rozwoju zawodowego i niższy poziom usług publicznych w porównaniu do dużych miast to czynniki, które przyspieszają proces migracji.

Saldo migracji w gminie Lubaczów w latach 2019–2023 zostało obliczone jako różnica między liczbą zameldowań, a liczbą 41 wymeldowań w danym roku. Oto podsumowanie trendu:

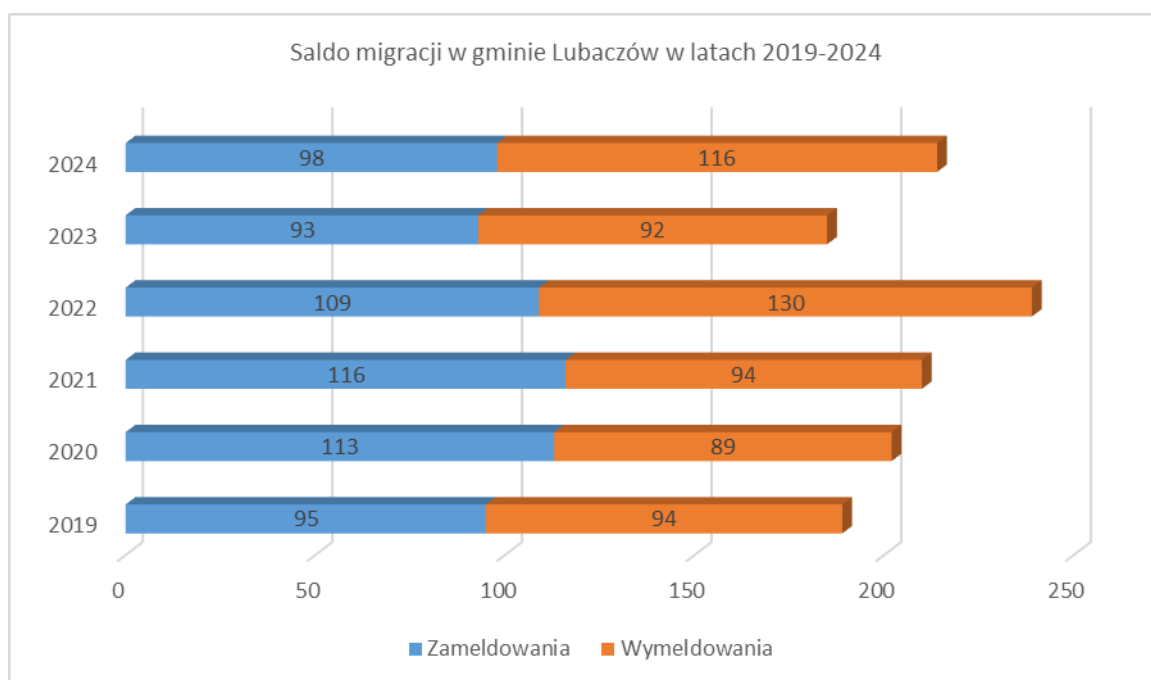
Tabela 4 Saldo migracji w Gminie Lubaczów w latach 2019-2023

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2019	95	94	1
2020	113	89	24
2021	116	94	22
2022	109	130	-21
2023	93	92	1
2024	98	116	-18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Lubaczów

Największe dodatnie saldo migracji odnotowano w 2020 roku (+24), co oznacza, że w tym okresie więcej osób zameldowało się niż wymeldowało. Największe ujemne saldo migracji wystąpiło w 2022 roku (-21), wskazując na przewagę wymeldowań nad zameldowaniami. W latach 2019 i 2023 saldo migracji wyniosło tylko +1, co świadczy o równowadze między zameldowaniami a wymeldowaniami. Mimo, że w 2024 saldo wyniosło -18 to gmina Lubaczów nadal pozostaje atrakcyjnym miejscem do życia i rozwoju. Wahania migracyjne to naturalne zjawisko, a gmina Lubaczów konsekwentnie podejmuje działania na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców i przyciągania nowych osób.

Wykres 10 Saldo migracji w Gminie Lubaczów na przełomie lat 2019 – 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sytuacja demograficzna Gminy Lubaczów wskazuje na konieczność podejmowania działań mających na celu zatrzymanie odpływu młodych mieszkańców. Programy rozwoju gospodarczego, wsparcie przedsiębiorczości, inwestycje w edukację i infrastrukturę społeczną mogą być kluczowymi elementami, które pomogą zatrzymać negatywne trendy demograficzne i przyczynić się do poprawy jakości życia w gminie.

Tabela 5 Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i Polski w latach 2019-2023

Jednostka terytorialna	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	0,1	2,7	2,4	-2,3	0,1
Miasto Lubaczów	-10,2	-8,5	-7,5	-5,7	-7,1
Gmina Cieszanów	-8,2	-4,3	-4,4	-6,6	-4,4
Gmina Horyniec-Zdrój	-7,0	-12,2	-6,7	-2,0	-7,4
Gmina Oleszyce	-3,6	-3,8	-9,1	-4,6	-6,6
Gmina Wielkie Oczy	-6,0	-7,0	-0,8	0,0	-7,4
województwo podkarpackie	-1,4	-0,9	-0,9	-1,0	-1,1
Polska	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane wskazują, że większość analizowanych jednostek terytorialnych odnotowuje ujemne saldo migracji, co oznacza, że więcej osób wyjeżdża z tych obszarów, niż się na nie przeprowadza. Tylko Polska jako całość utrzymuje saldo migracji na poziomie neutralnym lub lekko dodatnim. W Gminie Lubaczów w latach 2019–2021 saldo migracji było dodatnie, co wskazuje, że więcej osób osiedlało się w gminie niż z niej wyjeżdżało. W 2022 roku saldo wyniosło -2,3, co oznaczało pierwszy wyraźny odpływ ludności. W 2023 roku saldo wróciło do poziomu neutralnego (0,1), co może sugerować stabilizację migracyjną.

III PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE LUBACZÓW

W niniejszej części określone zostały zasoby Gminy Lubaczów w zakresie usług społecznych w podziale na określone obszary:

- 1) polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny wraz z systemem pieczy zastępczej oraz pomocą społeczną,
- 2) promocja i ochrona zdrowia,
- 3) wspieranie osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- 4) edukacja publiczna,
- 5) przeciwdziałanie bezrobociu,
- 6) kultura,
- 7) kultura sportu oraz turystyka,
- 8) aktywność obywatelska.

3.1. Polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny

Analiza obszaru jakim jest polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny rozpoczęta została od przedstawienia wskaźników dotyczących zawieranych małżeństw mieszkańców Gminy Lubaczów, w porównaniu do wartości w całym województwie podkarpackim oraz Polsce. Według danych GUS liczba małżeństw na 1 000 ludności na przestrzeni lat 2020-2023 ulegała zmniejszeniu, przyjmując w 2023 roku wartość 3,3, która była znacznie niższa w porównaniu do wskaźnika dla województwa podkarpackiego (3,7) oraz Polski (3,9).

Tabela 6 Liczba małżeństw na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w latach 2020- 2023

POLSKA				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Małżeństwa na 1000 ludności	3,8	4,4	4,1	3,9
Województwo Podkarpackie				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Małżeństwa na 1000 ludności	3,8	4,4	4,0	3,7
Gmina Lubaczów				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Małżeństwa na 1000 ludności	4,1	5,0	4,8	3,3

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Obserwuje się więc wyraźny spadek liczby zawieranych małżeństw. Można to tłumaczyć obniżaniem się liczebności roczników w wieku aktywności matrymonialnej, ale obniża się też skłonność do zawierania małżeństw. Rodzinę zakładają osoby w coraz starszym wieku. Natężenie zawierania małżeństw przesuwa się z grupy wieku 20-24 lata do grupy 25-29 i 30-34 lata. Z drugiej strony coraz częściej obserwujemy iż pary nie decydują się na zawarcie małżeństwa i żyją w nieformalnym związku.

Według danych GUS wskaźnik liczby rozwodów na 10 000 ludności na przestrzeni lat 2020-2023 ulegał wahaniom po znacznym wzroście w 2021 r. (11,0) spadł do wartości 8,7 w 2023 roku, która była znacznie niższa w porównaniu do wskaźnika dla województwa podkarpackiego (10,9) oraz w skali całego kraju (15,1).

Tabela 7 Liczba rozwodów na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w latach 2020 -2023

POLSKA				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Rozwody na 10 000 ludności	13,4	16,0	15,9	15,1
Województwo Podkarpackie				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Rozwody na 10 000 ludności	9,6	12,2	11,6	10,9
Gmina Lubaczów				
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Rozwody na 10 000 ludności	8,3	11,0	10,7	8,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną wartością jest ilość rodzin i dzietność na terenie Gminy Lubaczów. Według danych ze Narodowego Spisu Powszechnego roku 2021 roku rodzin ogółem stanowiły liczbę było 2 468. Największy odsetek stanowiły rodziny posiadające 1 dziecko 36,51%, rodziny z dwójką dzieci 30,06 %, bez dzieci 18,19 %, z trójką 10,94, z czwórką i powyżej to 4,29 %.

Tabela 8 Informacja o dzietności rodzin w Gminie Lubaczów na podstawie Narodowego Spisu powszechnego z 2021 roku

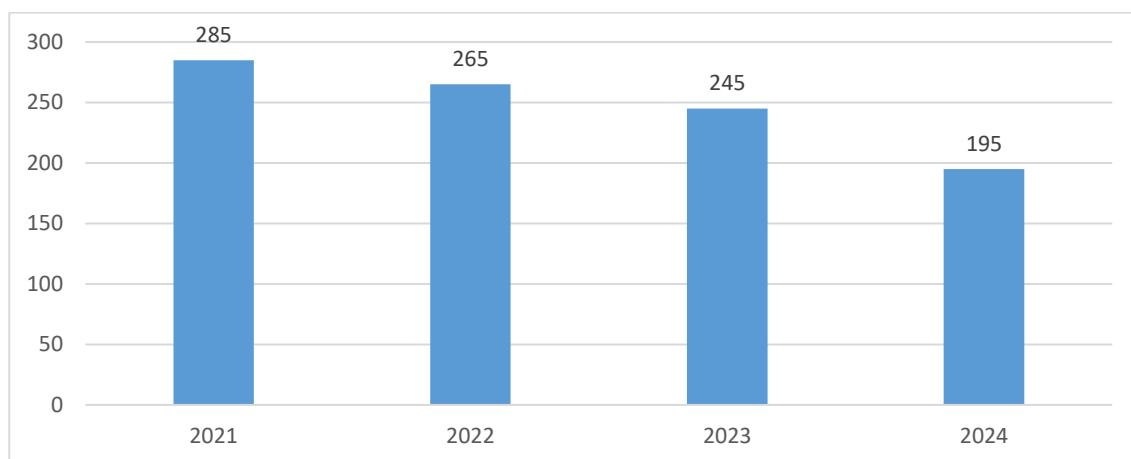
Rodziny ogółem	Rodziny bez dzieci	Rodziny z dziećmi razem	Rodziny z 1 dzieckiem	Rodziny z 2 dziećmi	Rodziny z 3 dzieci	Rodziny z 4 i więcej dzieci
2 468	449	2 019	901	742	270	106

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>,

Duży wpływ na dzietność ma fakt zakładania rodziny w późniejszym wieku a co oznacza późniejsze urodzenie pierwszego dziecka. Jest to jeden z istotnych czynników ograniczenia dzietności całkowitej. Ważną przyczyną przesunięcia wieku zawierania małżeństw i zakładania rodziny jest upowszechnianie się wzorca zachowań charakteryzującego się następującą sekwencją zdarzeń: najpierw nauka, potem wejście na rynek pracy i podjęcie działań zarobkowych następnie osiągnięcie dobrej pozycji zawodowej, na końcu założenie rodziny.

Główną jednostką organizacyjną w Gminie Lubaczów zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W 2024 roku z pomocy GOPS skorzystało łącznie 195 rodzin. Na przestrzeni lat 2021-2024 liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w Gminie ulegała wahaniom, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 11 Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Lubaczów w latach 2020 -2024

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił realizowany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami. W 2024 roku z pomocy w formie posiłków skorzystało łącznie 134 dzieci, jednostka przyznawała tą formę wsparcie właśnie osobą poniżej 18 roku życia. Dynamika zmian w tym zakresie jest następująca: widoczny jest znaczny spadek liczby dzieci korzystających z programu, w którym w 2021 roku uczestniczyło 188 osób, 2022 r. – 179 osób, 2023 – 160 osób. Nie oznacza to jednak iż ta forma wsparcia nie jest potrzebna natomiast spadek dzieci ją objętych spowodowany jest wzrostem

wynagrodzeń ich opiekunów oraz utrzymującym się na stałym poziomie kryterium dochodowym.

Dodatkową formą wsparcia rodzin jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od 2021 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Usług Społecznych (ZUS), jednakże przez kolejne miesiące ustawę o świadczeniu wychowawczym, tzw. 500+ realizowały Ośrodki Pomocy Społecznej, które będą wygaszały postępowania w tym zakresie. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia, w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie realizuje zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.

W ramach ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.) ośrodek wypłaca następujące świadczenia:

1. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego.
2. Świadczenie pielęgnacyjne.
3. Specjalny zasiłek pielęgnacyjny.
4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka
5. Świadczenie rodzicielskie.
6. Zasiłek pielęgnacyjny.

Analiza ilości rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci na przestrzeni lat 2020-2024 wskazuje, że w liczba przyznanych świadczeń rodzinnych systematycznie spada. Sytuacja ta świadczy z jednej strony o poprawie sytuacji materialnej mieszkańców Gminy Lubaczów, z drugiej należy pamiętać o kryteriach dochodowych utrzymujących się na niskim poziomie przy równoczesnym wzroście wynagrodzeń.

Tabela 9 zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wypłacone w latach 2020 -2024

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń				
Lata	2020	2021	2022	2023	2024
Zasiłek rodzinny z dodatkami	14 549	15 312	9 761	7 756	5 766
Zasiłki rodzinne	8 407	9 671	5 200	4 803	3 512
Dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu:	5356	5 641	3 761	3 761	5 641
urodzenia dziecka	35	32	26	20	6
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	140	161	66	43	53
samotnego wychowania dziecka	239	288	134	90	50
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	467	444	342	390	368
rozpoczęcie roku szkolnego	911	1 231	795	543	528
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 609	1 696	1 399	891	577
wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 701	1 766	1 218	976	725
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	55	69	47	44	25
Świadczenie rodzicielskie	290	183	147	181	102

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego stanowią formę pomocy państwa dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, które nie mają możliwości wyegzekwowania

alimentów od dłużnika. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Tabela 10 Świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane w latach 2020-2024

Rok	Liczba osób, którym przyznano świadczenie:	Liczba świadczeń:	Kwota wypłaconych świadczeń w zł:
2020	25	449	175 147,00
2021	31	351	137 787,00
2022	32	354	145 176,00
2023	23	271	113 000,00
2024	31	235	100 800,00

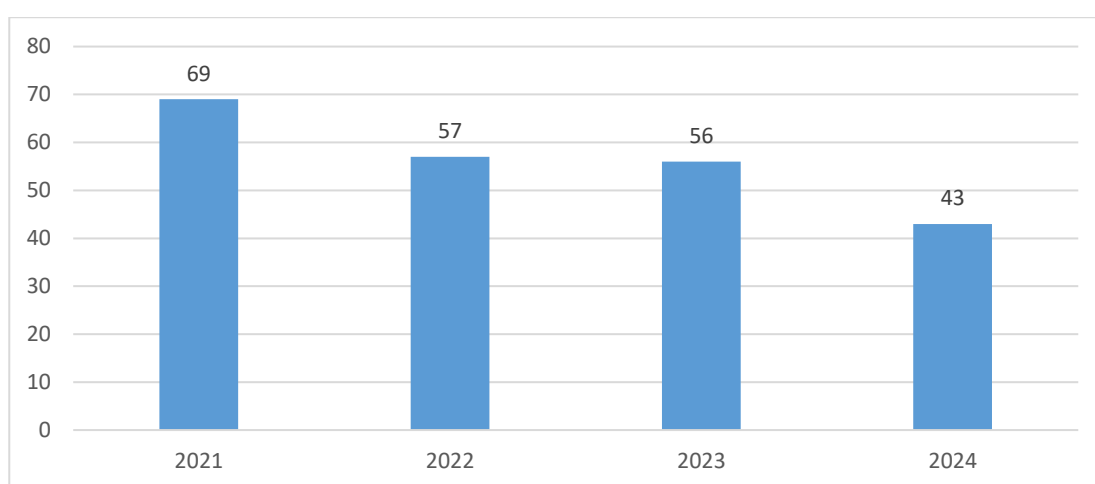
Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024

Mieszkańcy Gminy mogą skorzystać także wsparcia na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Celem Programu „Za Życiem” jest udzielenie pomocy kobietom w ciąży zagrożonej, a także dzieciom, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie, bądź nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, powstałą w okresie prenatalnym. Świadczenie przysługuje jednorazowo, w wysokości 4 000 zł jednemu z rodziców, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu dziecka. W Gminie Lubaczów w 2024 roku wypłacono 1 świadczenie na kwotę 4 000,00 zł.

Dla rodzin wielodzietnych z terenu Gminy proponowane jest wsparcia w postaci Karty Dużej Rodziny, która stanowi system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze Karty mają możliwość korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej, po niższej cenie. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, a dzieci – do 18 roku życia lub do ukończenia nauki (maksymalnie do osiągnięcia 25 roku życia). Według stanu na koniec roku 2024 liczba rodzin posiadających KDR wyniosła 679 w tym 23 nowych.

Na przestrzeni lat 2021-2024 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego uległa zmniejszeniu. W 2021 roku udzielono pomocy i wsparcia z tego powodu 69 rodzinom a w roku 2024 to 43 rodziny. W porównaniu do 2021 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tego tytułu spadła o 37,38 %.

Wykres 12 Liczba świadczeń z pomocy społecznej udzielona z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

Na podstawie ustawy o systemie oświaty oraz Uchwały Rady Gminy Lubaczów Nr XII/138/2011 z dnia 29 sierpnia 2011 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Lubaczów Gminny Ośrodek Pomocy realizował zadania polegające na przyznawaniu uczniom pomocy materialnej o charakterze socjalnym w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów rodziny, w szczególności gdy w rodzinie występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

Tabela 11 Stypendia szkolne wypłacone w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba złożonych wniosków o przyznanie stypendium szkolnego	206	318	143	106	162
Liczba przyznanych stypendiów	206	318	143	106	162
z tego:					
szkoły podstawowe (bez specjalnych)	110	212	106	65	108
szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych)	94	100	36	40	53
szkoły specjalne oraz ośrodki, o których mowa w art. 2 ust. 7 ustawy prawo oświatowe	2	5	1	1	1
kolegia pracowników służb społecznych	0	0	0	0	0

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego, niezależnego od wnioskodawcy, które wywołało trudną sytuację materialną rodziny ucznia. O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia losowego uzasadniającego przyznanie świadczenia. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego. W 2024 r. do GOPS Lubaczów wpłynęło 8 wniosków o przyznanie zasiłku szkolnego dla 8 uczniów, wydano 8 decyzji. Wypłacono zasiłek szkolny na kwotę 4 336 zł.

Poprawa całościowego funkcjonowania rodziny jest możliwa dzięki wspierającej aktywności asystenta rodziny, którego możliwość przydzielenia do danej rodziny wprowadziła ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W 2024 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Lubaczowie zatrudniony był 1 asystent rodziny. W ramach realizacji ustawowego zadania w omawianym roku prowadził on pracę w 12 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w

których wychowywało się 34 dzieci. Wśród nich znajdowała się 1 rodzina zobowiązana do współpracy przez postanowienie sądowe. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny pozostawała bez zmian, natomiast liczba rodzin objętych ich wsparciem ulegała nieznacznym wahaniom i wynosiła od 11 do 13 rodzin.

W 2024 roku w Gminie Lubaczów nie było rodzin wspierających, których zadaniem jest niesienie pomocy rodzinie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działań obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

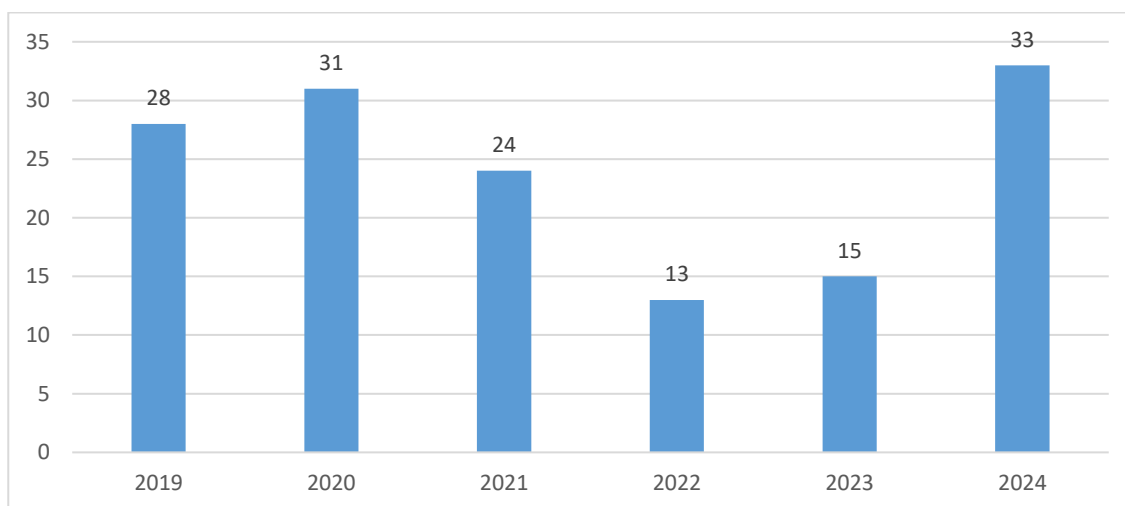
Kolejną analizowaną kwestią są dane dotyczące zjawiska przemocy domowej, korzystających z pomocy z tego powodu rodzin oraz zasobów na terenie Gminy Lubaczów umożliwiających pomoc i przeciwdziałanie temu problemowi. Działaniami mającymi na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwięzionych w przemoc domową zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Do zadań członków Zespołu należy między innymi: uczestnictwo w grupach roboczych w ramach realizowanych procedur „Niebieskie Karty”, prowadzenie wywiadów środowiskowych w rodzinach objętych procedurą, diagnozowanie problemów występujących w tych rodzinach oraz monitorowanie funkcjonowania rodzin dzięki kontaktowi z innymi instytucjami.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą domową. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu

Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec osób doznających przemocy domowej lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej.

W 2024 roku wszczęto 22 procedury „Niebieskie Karty-A”, w tym najwięcej przez funkcjonariuszy Policji (20), a w dalszej kolejności przez przedstawicieli pomocy społecznej (1), oświaty (1). Natomiast liczba rodzin objętych działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty” wyniosła 33 w 2024 r. W porównaniu do poprzednich lat ich liczba uległa znacznemu wzrostowi aż o 153,84 % w stosunku do 2022 roku.

Wykres 13 Skala zjawiska przemocy domowej na przełomie lat 2021-2024 w Gminie Lubaczów

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

Wzrost liczby zakładanych Niebieskich Kart w związku z przemocą domową może wynikać z kilku czynników:

1. Większa świadomość społeczna – Kampanie informacyjne, działania organizacji pozarządowych i mediów sprawiają, że coraz więcej osób zdaje sobie sprawę, czym jest przemoc domowa i jak można jej przeciwdziałać. Ofiary częściej decydują się na zgłoszenie przemocy.
2. Lepsza dostępność pomocy – Rozwój instytucji wspierających ofiary przemocy (np. ośrodków interwencji kryzysowej, telefonów zaufania) sprawia, że osoby doświadczające przemocy

łatwiej uzyskują wsparcie i są kierowane do odpowiednich procedur, w tym zakładania Niebieskiej Karty.

3. Zmiany w przepisach i procedurach – Wprowadzane modyfikacje prawne oraz zobowiązania instytucji (np. policji, ośrodków pomocy społecznej) do podejmowania działań mogą prowadzić do większej liczby wszczynanych procedur Niebieskiej Karty.

4. Pandemia i kryzysy społeczne – W okresach zwiększonego stresu, problemów ekonomicznych czy izolacji społecznej (jak w czasie pandemii COVID-19) odnotowano wzrost przypadków przemocy domowej, co wpłynęło na większą liczbę zgłoszeń.

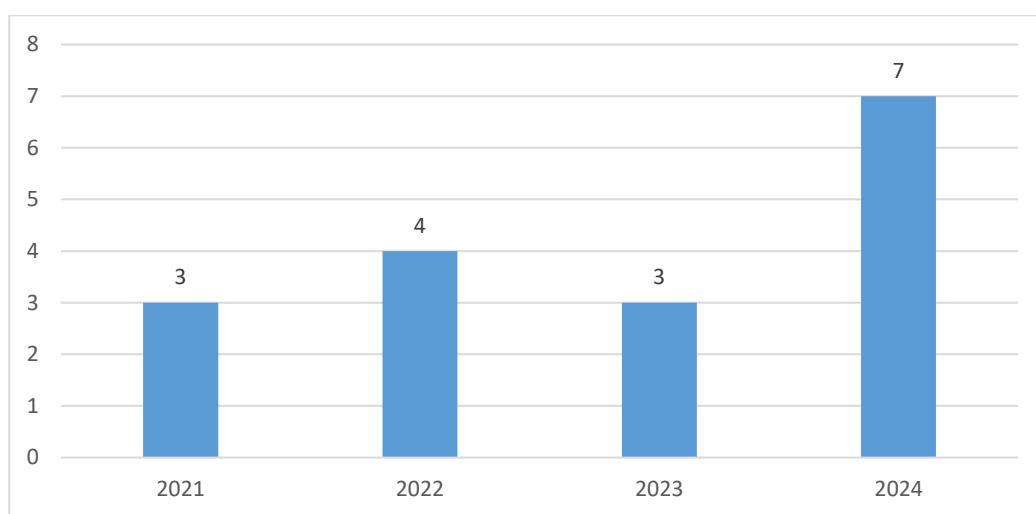
5. Mniejsza tolerancja dla przemocy – Społeczeństwo coraz częściej reaguje na przemoc domową. Sąsiedzi, nauczyciele czy pracownicy instytucji częściej zgłaszają niepokojące sytuacje, co skutkuje wzrostem liczby Niebieskich Kart.

6. Zmiana ról społecznych i emancypacja ofiar – Coraz więcej osób, zwłaszcza kobiet, czuje się upoważnionych do szukania sprawiedliwości i ochrony swoich praw, co prowadzi do częstszego zgłaszania przemocy.

Choć wzrost liczby Niebieskich Kart może wydawać się alarmujący, w wielu przypadkach świadczy o lepszym funkcjonowaniu systemu wsparcia i skuteczniejszej walce z przemocą domową.

W 2024 roku w Gminie Lubaczów ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy domowej korzystało 7 rodzin, co oznacza, że rodziny z problemem przemocy stanowiły wówczas 3,58% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu z rokiem 2021 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tego powodu wzrosła dwukrotnie.

Wykres 14 Liczba rodzin, którym została przyznana pomoc z powodu przemocy domowej na przełomie lat 2021-2024

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

3.2. System pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań, których celem jest zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców². Pieczę zastępczą organizuje powiat, przy czym jest ona sprawowana w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej.

System pieczy zastępczej zapewnia pracę z rodziną biologiczną. Jej celem jest umożliwienie umieszczonemu w niej dziecku powrotu do środowiska rodzinnego, z którego pochodzi. W przypadku gdy nie jest to możliwe dąży się do przysposobienia, a w sytuacji braku możliwości przysposobienia zapewnia się dziecku opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Ponadto zadaniem pieczy zastępczej jest przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia; pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki oraz nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych.

W skład rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, które zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie.

W 2024 roku na terenie Gminy Lubaczów funkcjonowało 5 rodzin zastępczych, w tym:

- 4 spokrewnionych rodzin zastępczych, w których opiekę znalazło 6 dzieci,
- 1 zawodowa rodzina zastępcza, w której opieką objęto 1 dziecko.

Istniejący na terenie powiatu Dom Dziecka w Nowej Grobli pełni funkcję instytucjonalnej pieczy zastępczej i ma za zadanie zapewnić dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokoić jego niezbędne potrzeby w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. Placówka realizuje również plan pomocy dziecku, umożliwiając mu kontakt z rodzicami oraz innymi bliskimi osobami, chyba, że sąd postanowi inaczej. Głównym celem działań placówki jest powrót dziecka do rodziny biologicznej. Według stanu na dzień 31.12.2024 r. w placówce przebywało 3 dzieci z terenu Gminy Lubaczów.

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 447), art. 3, ust. 1 i 2.

Nie zaspokaja to jednak potrzeb w zakresie pieczy zastępczej a powiat lubaczowski stale boryka się z brakiem wolnych miejsc w pieczy zastępczej, czego powodem jest umieszczanie dzieci z terenu powiatu lubaczowskiego w formach pieczy zastępczej na terenach innych powiatów, często bardzo oddalonych od miejsca zamieszkania rodzin biologicznych. Ponadto, problem zbyt małej liczby rodzin zastępczych dotyka całej Polski i coraz trudniej jest znaleźć rodzinę zastępczą gotową przyjąć dzieci do pieczy, również na terenach innych powiatów.

3.3. Pomoc społeczna

Gminne zadania z zakresu pomocy społecznej, określone w ustawie o pomocy społecznej oraz innych przepisach realizowane były dotychczas przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie, który z dniem 1 lipca 2025 roku zostanie przekształcony w Centrum Usług Społecznych Gminy Lubaczów.

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, sprawienie pogrzebu, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze; pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

W 2024 roku objętych pracą socjalną było 122 rodzin, a na przestrzeni lat 2021-2024 ulegała ona wahaniom. W 2022 roku względem roku 2021 wartość spadkowa ukształtowała się na poziomie 37,93 %. Tendencja ta może być związana z trwającą w podanym okresie pandemią koronawirusa, w związku z którą świadczona dotychczas praca socjalna musiała zostać przeformułowana i dostosowana do panujących warunków.

Tabela 12 Praca socjalna w latach 2020-2024

Lata	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba rodzin którym świadczone prace socjalną:	204	145	90	90	122

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2020-2024.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie przy współpracy z Podkarpackim Kuratorem Oświaty zorganizował w 2024 r. wypoczynek letni w miejscowości Myczkowce w dniach 8.08.2024 r. - 17.08.2024 r. dla 3 dzieci z Gminy Lubaczów. Zrealizowany w trakcie pobytu program był bardzo atrakcyjny. Na kolonii realizowany był program promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej. Pobyt wypełniały również liczne wycieczki, zabawy na świeżym

powietrzu i konkursy. Uczestnicy kolonii mieli zapewniony transport autokarowy, zakwaterowanie i wyżywienie oraz opiekę wykwalifikowanej kadry pedagogicznej i medycznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie od wielu lat współpracuje z Podkarpackim Bankiem Żywności. „Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym”. Dystrybucją żywności zajmowali się pracownicy socjalni. W ramach programu operacyjnego "Pomoc żywnościowa na lata 2014-2020" w 2024 roku skorzystało 400 osób.

Jednostką organizacyjną Gminy Lubaczów działającą w obszarze pomocy społecznej jest też **Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Krowicy Lasowej**. Placówka przeznaczona jest dla jest dla 28 osób, kobiet i mężczyzn przewlekłe psychiczenie chorych. Głównym celem działalności domu jest zapewnienie całodobowej opieki oraz świadczenie usług w zakresie potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich zamieszkujących. Mieszkańcy domu mają prawo do korzystania ze wszelkich świadczeń udzielanych zgodnie z obowiązującym standardem.

Oprócz instytucji samorządowych działających bezpośrednio na terenie gminy, mieszkańcy mogą korzystać także z usług zapewnianych na poziomie powiatowym w następujących instytucjach:

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie**, którego podstawowym celem jest udzielanie pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym: dzieciom, rodzinom, osobom starszym, chorym i z niepełnosprawnościami; a także zabezpieczenie dzieciom pieczy zastępczej w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców;
- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Lubaczowie, działający przy PCPR**. Działalność Ośrodka skupia się na wypracowaniu skutecznych zasad współpracy pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się zapobieganiem przemocy w rodzinie. Głównym celem Ośrodka jest eliminacja zjawiska przemocy występującego w rodzinie, tj. znęcania się psychicznego, fizycznego oraz seksualnego wobec kobiet i dzieci na terenie Powiatu Lubaczowskiego. Ponadto również interwencja w losowych sytuacjach kryzysowych.

Interwencja kryzysowa to działanie zmierzające do udzielenia możliwie najszybciej profesjonalnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, tj. – złagodzenie objawów reakcji kryzysowej, – przywrócenie równowagi psychicznej, – zapobieganie przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny, – przywrócenie samodzielnego radzenia sobie. W ramach swojej działalności Ośrodek Interwencji Kryzysowej działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie czynnie współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej na terenie powiatu.

➤ **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubaczowie** do zadań której należy diagnoza, wskazanie odpowiednich do możliwości ucznia form pomocy, orzekanie o kierowaniu do odpowiednich form kształcenia, udzielanie konsultacji, prowadzenie terapii logopedycznych, psychologicznych, pedagogicznych. Poradnia z założenia jest placówką ogólnodostępną, a korzystanie z pomocy jest dobrowolne i bezpłatne. Pomoc udzielana jest:

- dzieciom mającym trudności w nauce i trudności wychowawcze,
- dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej,
- dzieciom zdolnym,
- dzieciom wychowującym się w trudnych warunkach rodzinnych,
- uczniom szukającym pomocy w wyborze szkoły i zawodu,
- placówkom opiekuńczo - wychowawczym,
- szkołom, nauczycielom i radom pedagogicznym,
- rodzicom, którzy pragną rozwijać umiejętności wychowawcze.

3.4. Promocja i ochrona zdrowia

Pomoc medyczna w gminie Lubaczów skupiona jest przede wszystkim wokół placówek w mieście Lubaczów. Znajduje się tam Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej działający jako szpital i poradnie specjalistyczne. Mieszkańcy gminy dodatkowo korzystać mogą z opieki medycznej w:

- **ZOZ R-36**, Przychodnia Rejonowa w Lubaczowie oraz Punkt Zdrowia w Krowicy Samej;
- **NZOZ LUMED** z przychodnią w Lubaczowie oraz Ośrodkiem Zdrowia na terenie gminy Lubaczów w Opace i w Basznie Dolnej.

Porównując dane statyczne wskaźnika liczby lekarzy pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. powiatu lubaczowskiego do wartości dla województwa podkarpackiego, czy skali krajowej widać znaczącą dysproporcję w jego wartości, który jest ponad dwukrotnie niższy niż w pozostałych.

Tabela 13 Porównywanie wartości wskaźnika - liczba lekarzy pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności powiatu lubaczowskiego w skali kraju w roku 2023

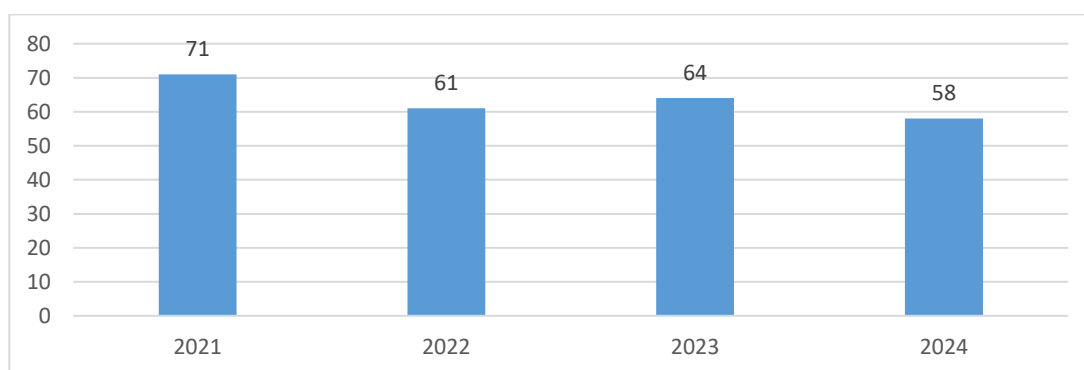
POLSKA	
Lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. Ludności	37,6
Województwo Podkarpackie	
Lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. Ludności	28,6
Powiat Lubaczowski	
Lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. Ludności	14,3

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba jest definiowana jako taka, która zagraża życiu człowieka. Długotrwała lub ciężka choroba była na przestrzeni ostatnich trzech lat jednym z głównych powodów przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Lubaczów, jednakże w omawianym okresie dostrzec można

systematyczny spadek liczby beneficjentów w tym zakresie. W 2024 roku z tego powodu wsparcie otrzymało 58 rodzin – a więc o 22,41 % mniej niż w 2021 roku.

Wykres 15 Liczba rodzin, którym została przyznana pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przełomie lat 2021-2024

Źródło: Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaczowie za lata 2021-2024.

Długotrwała lub ciężka choroba w 2024 roku jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na trzecim miejscu. W tym samym roku liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wyniosła 195, a więc rodziny borykające się z problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby stanowiły 29,74 % ogółu. Na przestrzeni lat 2021-2024 ich udział ulegał stopniowemu zwiększaniu, gdyż w 2021 roku było to 24,91 %, w 2022 roku – 23,02 %, natomiast w 2023 roku to już 26,12%.

Kolejną formą wsparcia oferowaną przez GOPS osobą chorym i niepełnosprawnym są specjalistyczne usługi opiekuńcze to usługi opiekuńcze dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z typu schorzenia lub niepełnosprawności. Takie usługi nie mogą być świadczone przez zwykłych opiekunów, ale osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym, np. pielęgniarkę, psychologa, pedagoga, logopedę, pracownika socjalnego, terapeutę zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej, rehabilitanta. Takie wsparcie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych mogą otrzymać osoby z niepełnosprawnościami, niesamodzielne, niezaradne z powodu różnych zaburzeń (innych niż psychiczne) oraz osoby samotne. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest fakt, że osoby te wymagają indywidualnego wsparcia,

ponieważ w wyniku pogłębiającej się choroby nie są w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi są finansowane z budżetu państwa a w roku 2024 r. Gmina Lubaczów otrzymała na realizację zadania dotację w wysokości 176 648,50 zł.

Jednym z bardzo częstych problemów zdrowotnych z jakim spotykamy się obecnie jest alkoholizm. Według WHO, jest on określany mianem zespołu uzależnień od alkoholu i stanowi zespół objawów somatycznych, poznawczych i behawioralnych o charakterze przewlekłym. Jego cechą charakterystyczną jest fakt, iż sięganie po używkę jest dla osoby chorej najwyższym priorytetem, dużo ważniejszym od wszelkich innych aktywności. Mamy więc do czynienia z psychicznym i fizycznym uzależnieniem. W poszerzonej definicji, Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że alkoholizm to wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą. Charakteryzuje się utratą kontroli nad ilością i częstotliwością spożywanego alkoholu.

W 2024 roku z pomocy GOPS w Lubaczowie z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 21 rodzin. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2021-2024 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu ulegała wahaniom, osiągając w 2024 roku osiągnęła najwyższą wartość. W omawianym okresie osoby z terenu Gminy korzystały również wsparcia z powodu narkomanii, ale było to zaledwie 5, a w 2024 r. nie udzielono takiej formy pomocy.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2024 roku Komisja liczyła 8 członków.

W 2024 roku odbyło się 8 posiedzeń Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lubaczowie, na które wezwane zostało 35 osób. Z osobami tymi Komisja przeprowadziła rozmowy informacyjno-wychowawczo-dyscyplinujące do życia w trzeźwości. W uzasadnionych przypadkach osoby skierowano do Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu

i Współuzależnienia w Lubaczowie lub objęto obserwacją w miejscu zamieszkania. Jedną osobę skierowano na badanie przez biegłego w przedmiocie stwierdzenia uzależnienia od alkoholu.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach rozpoznawania rodzin i osób zagrożonych i dotkniętych alkoholizmem współpracowała z Komendą Powiatową Policji w Lubaczowie, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Lubaczowie, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Lubaczowie, dyrektorami szkół terenu Gminy Lubaczów, Poradnią Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lubaczowie.

Do Sądu Rejonowego w Lubaczowie – III Wydział Rodzinny i Nieletnich w 2024 roku Komisja nie skierowała żadnych wniosków o zastosowanie obowiązku leczenia odwykowego wobec osoby nadużywającej alkoholu.

Tabela 14 Informacja o liczbie osób skierowanych na leczenie odwykowe w Gminie Lubaczów w latach 2022-2024

Lata	2022	2023	2024
Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe w gminie Lubaczów przez GKRPA.	2	1	0

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii za 2024 r.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami, których działanie służy m.in. propagowaniu i umacnianiu życia w trzeźwości oraz promowaniu alternatywnych dla uzależnień form spędzania wolnego czasu, w tym aktywności fizycznej funkcjonuje na normalnym poziomie. Gmina Lubaczów najczęściej współpracowała z gminnymi szkołami, Stowarzyszeniem Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów, Gminnym Ośrodkiem Kultury w Lubaczowie, Gminną Biblioteką Publiczną w Lubaczowie z/s w Baszni Dolnej, Komendą Powiatową Policji w Lubaczowie, Związkiem Harcerstwa Polskiego Hufiec Lubaczów.

Stała współpraca ze szkołami, mająca na celu rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych polegała na wspieraniu realizacji szkolnych programów profilaktycznych służących edukacji w nabywaniu umiejętności służących zdrowemu i trzeźwemu stylowi życia.

Podjęmowanie działań w zakresie wczesnej profilaktyki w szkołach i środowisku oraz tworzenie warunków do zagospodarowania wolnego czasu dzieci, młodzieży oraz ludzi dorosłych odbywało się poprzez wspieranie inicjatyw szkolnych i środowiskowych i zakup określonych materiałów lub usług na następujące przedsięwzięcia:

Tabela 15 Działania w zakresie profilaktyki

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Organizator	Kwota wsparcia w zł
1.	Przedsięwzięcie szkoleniowe „ZIMA 2024” organizowane przez Jednostkę Strzelecką 2033 im. Gen. Bryg. Józefa Kustronia w Lubaczowie	Jednostkę Strzelecką 2033 im. Gen. Bryg. Józefa Kustronia w Lubaczowie	1 500,00 zł
2.	Szkolne Dni Profilaktyki	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młodowie	500,00 zł
3.	Konkurs historyczny w ramach wydarzenia „Dzień Kresów”	Społeczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Załużu	400,00 zł
4.	Szkolny Dzień Profilaktyki	Szkoła Podstawowa im. Poety ks. Jana Twardowskiego w Krowicy Samej	500,00 zł
5.	Szkolny Dzień Profilaktyki	Społeczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Załużu	500,00 zł
6.	Zawody spławikowe dla dzieci i młodzieży w Krowicy Hołódowskiej	Stowarzyszenie „OKOŃ” Krowica Hołódowska	500,00 zł
7.	Przedsięwzięcie szkoleniowe „TWIERDZA-2024” organizowane przez Jednostkę Strzelecką 2033 im. Gen. Bryg. Józefa Kustronia w Lubaczowie	Jednostka Strzelecka 2033 im. Gen. Bryg. Józefa Kustronia w Lubaczowie	500,00 zł
8.	II Gminna Spartakiada klas I-III	Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej	3 994,38 zł
9.	Kwietny Bieg w Krowicy Samej	Krowica Sama	2 934,39 zł
10.	VIII edycja Powiatowego Konkursu Wiedzy i Kreatywności dot. Biografii prof. Franciszka Misztala pt. „Autorytet mojego regionu, autorytet mojego kraju...”	ZSP Lisie Jamy	400,00
11.	III Międzyszkolny Pokaz Umiejętności Strażackich	Gmina Lubaczów Jednostki OSP	1 308,00 zł
12.	Wycieczka do Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku	ZSP Młodów	500,00 zł
13.	Zajęcia z nauki pływania na basenie	Gmina Lubaczów	2 253,00 zł
14.	Spartakiada przedszkolaków	Gmina Lubaczów	1 357,40 zł
15.	Szkolny Dzień Profilaktyki	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Baszni Dolnej	500,00 zł
Razem			17 647,17 zł

Źródło: Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii za 2024 r.

3.5. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Analizując problemy i wyzwania w grupie osób z niepełnosprawnością należy zauważyć iż zjawisko to ma na ogół dwa wymiary. Może ona mieć charakter formalny, co oznacza, że część osób ma oficjalnie orzeczoną niepełnosprawność (co nazywamy niepełnosprawnością prawną). Natomiast część osób niepełnoprawnych nie ma formalnie orzeczonej niepełnosprawności, jednakże w ich subiektywnej ocenie odczuwają ograniczenia sprawności, wykonywania podstawowych czynności (co nazywamy niepełnosprawnością biologiczną³). Grupa druga jest na ogół grupą znacznie liczniejszą niż grupa pierwsza. Niestety grupa ta jest też zazwyczaj bardzo trudna do określenia pod względem liczbowym, gdyż jej członkowie często nie korzystają ze wsparcia instytucji adresowanych do osób z niepełnosprawnościami, przez to dla większości z nich pozostają nie zauważeni.

Jeżeli natomiast chodzi o osoby prawnie niepełnosprawne, mają one przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które uprawnia do ubiegania się o różnego rodzaju świadczenia oraz ulgi. W rozporządzeniu w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wymienia się trzy stopnie niepełnosprawności: lekki, umiarkowany i znaczny.

Ilość osób niepełnosprawnych w Polsce jest mierzona na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym. Niestety brak jest oficjalnych danych zbieranych na poziomie gminnym, stąd też w opracowaniu podane są jedynie informacje szacunkowe.

Jak wynika z danych z Narodowego Spisu Powszechnego, który został przeprowadzony w 2021 roku, na poziomie krajowym liczba ludności w Polsce wynosi 38 036 118 osób, a 5 447 500 osób to osoby z niepełnosprawnością (prawną i biologiczną), z czego:

- 471 200 osób to osoby niepełnosprawne prawnie, co oznacza, że 1 976 300 osób to osoby niepełnosprawne biologicznie
- 2 456 600 osób to mężczyźni niepełnosprawni, z czego 1 670 100 to mężczyźni niepełnosprawni prawnie, a 786 500 to mężczyźni niepełnosprawni biologicznie
- 2 990 900 osób to kobiety niepełnosprawne, z czego 1 801 200 to kobiety niepełnosprawne prawnie, a 1 189 700 to kobiety niepełnosprawne biologicznie

³ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/241,pojecie.html>, odczyt 01.03.2025

- zatem 14,3% mieszkańców Polski to osoby z niepełnosprawnościami.

Wyniki spisu 2021 pokazały znaczący wzrost liczby osób niepełnosprawnych na przestrzeni ostatniej dekady, przy czym większa dynamika wzrostu (ponad 26% w odniesieniu do 2011 r.) jest obserwowana wśród osób niepełnosprawnych biologicznie tj. odczuwających ograniczenia zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku, niż dla osób posiadających prawne potwierdzenie niepełnosprawności. Niepełnosprawni częściej przynależą do starszych grup wieku, przy czym nadal przeważają kobiety.

W 2021 r. liczba osób z niepełnosprawnością w województwie podkarpackim wynosiła 316,5 tys. osób, co stanowiło 15,1% ludności województwa oraz 5,8% ogółu osób z niepełnosprawnością w kraju. Zbiorowość osób z niepełnosprawnością w 2021 r. była o 26,8% większa od tej ze spisu w 2011 r. Spośród osób z niepełnosprawnością przeważały kobiety, które stanowiły 53,8% ogółu grupy (w 2011 r. – 52,8%). Osób niepełnosprawnych prawnie, tzn. posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, było w 2021 r. w województwie podkarpackim 206,4 tys. (65,2% ogółu osób z niepełnosprawnością), natomiast biologicznie 110,1 tys.

W stosunku do 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych prawnie zwiększyła się o 51,7 tys. osób, tj. o 33,4%, natomiast zbiorowość osób niepełnosprawnych biologicznie zwiększyła się o 15,3 tys. osób, tj. o 16,1%.

Wyżej przedstawione obliczenia wskazują, iż ilość procentowa osób z niepełnosprawnością na poszczególnych szczeblach administracyjnych wynosi od 12% do 15%. Na tej podstawie można wnioskować, iż na poziomie Gminy Lubaczów na dzień 31.12.2024 r. kształtowała się ona następująco:

- Liczba osób zamieszkujących Gminę Lubaczów – 9 187 osób
- 12% do 15 % osób z niepełnosprawnością spośród wszystkich mieszkańców gminy daje nam ilość od 1 102 (12%) do 1 378 osób (15%)⁴.

⁴ Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji dostępnych na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl>, odczyt z dnia 28.02.2025 r.

Ilość ta jest oczywiście ilością szacunkową. Dotyczy osób niepełnosprawnych zarówno prawnie, jak i biologicznie (w każdym stopniu niepełnosprawności).

Pierwszą analizowaną kwestią dotyczącą osób z niepełnosprawnościami jest liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z GOPS w Lubaczowie z powodu niepełnosprawności. Na przestrzeni lat 2021-2024 liczba rodzin ulegała nieznacznym wahaniom, gdyż w 2021 roku udzielono wsparcia 62 rodzinom, w 2022 roku – 56, a w 2023 i 2024 roku – 55 rodzinom.

Gmina Lubaczów brała w 2024 roku po raz pierwszy udział w **programie „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”**, finansowanym ze środków Funduszu Solidarnościowego. Program kierowany był do osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności umiarkowanej lub znacznej oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem konieczności stałej i długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W omawianym roku wsparciem objęto 6 osób z niepełnosprawnością, w tym 3 dzieci oraz 3 osoby dorosłe.

Od 2024 roku osoby niepełnosprawne mogą się ubiegać o nową formę wsparcia jaką jest świadczenie wspierające. Jest to rozwiązanie skierowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami, tak aby dorosła już osoba z niepełnosprawnością mogła decydować jak wykorzystywane ma być otrzymywane wsparcie. Świadczenie wspierające przysługuje bez względu na dochody (brak kryterium dochodowego), a także niezależnie od innych form wsparcia otrzymywanych przez osoby z niepełnosprawnościami. Prawo do świadczenia wspierającego uzależnione jest od uzyskania przez osobę z niepełnosprawnością decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, na poziomie **od 70 do 100 punktów**.

Wysokość świadczenia wspierającego zależy od poziomu potrzeby wsparcia, czyli liczby przyznanych punktów i jest powiązana z wysokością renty socjalnej. Kwota świadczenia wynosi od 40% renty socjalnej (w przypadku ustalenia poziomu potrzeby wsparcia między 70 a 74 punktów) aż do 220% renty socjalnej (ustalenie poziomu potrzeby wsparcia na poziomie od 95

do 100 punktów). Wraz z coroczną waloryzacją renty socjalnej, corocznej waloryzacji będzie podlegała także wysokość świadczenia wspierającego.

Przyjmowaniem wniosków o świadczenie wspierające, ich rozpatrywaniem oraz przyznawaniem i wypłatą tego świadczenia od 1 stycznia 2024 r. zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych

3.6. Edukacja publiczna

Edukacja publiczna ma na celu zapewnienie powszechnego i bezpłatnego dostępu do nauki oraz zapewnienie równych szans w edukacji wszystkim obywatelom, niezależnie od ich pochodzenia społecznego, statusu materialnego czy innych czynników. W ramach edukacji publicznej uczniowie mają prawo do otrzymania odpowiedniego programu nauczania, dostosowanego do ich wieku, zdolności i potrzeb. Placówki edukacyjne publiczne są zobowiązane do zapewnienia wysokiej jakości nauczania, stwarzając warunki sprzyjające rozwojowi intelektualnemu, społecznemu i emocjonalnemu uczniów. Edukacja publiczna obejmuje również wsparcie psychologiczne i pedagogiczne dla uczniów, w tym indywidualne poradnictwo i pomoc w rozwiązywaniu trudności edukacyjnych. Zgodnie z polskim prawem oświatowym, uczniowie mają prawo do równego dostępu do edukacji niezależnie od swojego statusu zdrowotnego, a placówki edukacyjne są zobowiązane do zapewnienia odpowiedniego wsparcia dla uczniów z niepełnosprawnościami.

Realizację obowiązku szkolnego i przygotowania przedszkolnego uczniom i dzieciom zamieszkałym na terenie Gminy Lubaczów gwarantują następujące instytucje oświatowe:

- **Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej im. Poety ks. Jana Twardowskiego**
Krowica Sama 183, 37 – 625 Krowica Sama;
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisich Jamach**
ul. Lwowska 45, 37 – 600 Lubaczów
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Baszni Dolnej**
ul. Szkolna 24, 37-621 Basznia Dolna
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młodowie**
ul. Szkolna 48, 37 – 600 Lubaczów
- **Społeczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym**

Załuże 213, 37-600 Lubaczów.

Poza gminnymi placówkami oświatowymi, na terenie Gminy Lubaczów działały także placówki prowadzone przez osoby prawne:

- **Niepubliczne Przedszkole „Kraina Malucha” w Dąbkowie;**
- **Niepubliczne Przedszkole w Krowicy Samej.**

Wysoka jakość usług publicznych to dostępność do placówek wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania, co umożliwia najmłodszym odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń, świadomości dobra i piękna. Efektem wychowania przedszkolnego ma być osiągnięcie dojrzałości do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji.

Dostępność wychowania przedszkolnego w gminie można ocenić za pomocą wskaźników: liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego.

W tabeli nr 12 przedstawiono wartość obydwu wskaźników w Gminie Lubaczów, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim oraz w Polsce. Wyniki osiągnięte przez Gminę Lubaczów były mniej korzystne niż w większości gmin, a także w porównaniu do średniej dla województwa i Polski. Wskaźnik określający liczbę dzieci przypadającą na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w 2023 roku w Gminie Lubaczów wynosił 54 i był jednym z dwóch najbardziej niekorzystnych w porównaniu do pozostałych jednostek, co oznacza mniejsze możliwości gminy do zagwarantowania opieki wszystkim dzieciom. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat w okresie od 2019 do 2023 roku wahała się, natomiast w 2023 roku nastąpił spadek wskaźnika do poziomu 794. Był to trzeci najwyższy wynik w porównaniu do gmin sąsiednich, jednocześnie mniej korzystny w porównaniu do wartości dla Polski (942) oraz województwa podkarpackiego (915). Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie oraz standardy krajowe, należy dążyć do dalszego wzrostu tego wskaźnika

Tabela 16 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2019-2023

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę					Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	43	54	57	58	54	894	799	821	865	794
Miasto Lubaczów	91	61	60	59	45	1000	914	1040	1081	1241
Gmina Cieszanów	29	41	31	27	24	829	681	755	830	793
Gmina Horyniec-Zdrój	67	67	59	60	50	639	714	703	706	740
Gmina Oleszyce	176	198	198	190	189	614	480	652	700	693
Gmina Wielkie Oczy	55	52	54	53	51	627	683	794	849	832
województwo podkarpackie	74	80	81	82	77	862	818	857	896	915
Polska	80	83	82	80	75	885	852	883	927	942

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Analizy wskaźnika należy dokonać z uwzględnieniem poziomu nauczania. Dość wysokie wartości wskaźników wynikają z faktu, iż nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa w Polsce, co oznacza, że wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość poniżej 100% nie musi oznaczać, że dzieci nie uczęszczają do szkoły w ogóle, ale może być to związane m.in. z uczęszczaniem do szkół na obszarze innych jednostek terytorialnych. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Gminie Lubaczów w 2023 roku kształtował się na poziomie 74,90 %, a więc zmalał w stosunku do 2021 roku, a wzrósł nieznacznie stosunku do 2022 roku. W porównaniu do danych z województwa podkarpackiego i całego kraju, współczynnik ten przyjmował niższe wartości.

Tabela 17 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Lubaczów w porównaniu do skali województwa i kraju w latach 2021-2024

POLSKA			
Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Współczynnik skolaryzacji brutto	95,71	95,96	93,20
Województwo Podkarpackie			
wyszczególnienie	2021	2022	2023
współczynnik skolaryzacji brutto	92,27	90,63	89,20
Gmina Lubaczów			
wyszczególnienie	2021	2022	2023
współczynnik skolaryzacji brutto	76,76	73,53	74,90

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wskaźnikiem mówiącym o jakości edukacji na poziomie podstawowym mówią statystyki dotyczące zdawalności egzaminów. Poniżej przedstawione zostały średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z Gminy Lubaczów, w porównaniu do wyników uczniów z województwa podkarpackiego oraz całej Polski. Z zebranych danych wynika, że uczniowie ze Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Baszni Dolnej (język polski, matematyka), Szkoły Podstawowej w Krowicy Samej (język polski, język angielski), Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Lisich Jamach (język polski, język angielski, matematyka), Szkoły Społecznej w Załużu (język polski, język angielski, matematyka), osiągnęli z omawianych przedmiotów lepsze wyniki, niż uczniowie z całego województwa oraz w skali kraju. Największa przewaga widoczna jest w przypadku języka angielskiego, a najmniejsza z matematyki.

Tabela 18 Wyniki egzaminu ósmoklasisty szkół Gminy Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w roku 2023

POLSKA			
Wyszczególnienie:	Język Polski	Język Angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	66	66	53
Województwo Podkarpackie			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	63,14	66,7	53,89
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Baszni Dolnej			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	67,57	61,95	57,71
Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	71,2	76,8	40,8
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisich Jamach			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	72,00	80,89	59,11
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młodowie			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	49,81	55,88	31,00
Szkoła Społeczna w Załużu			
Wyszczególnienie	Język Polski	Język angielski	Matematyka
Średni wynik w %:	81,83	89,67	70,00

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

Jednostki oświatowe oprócz działalności typowo statutowej organizują na mocy Rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, tego rodzaju wsparcie. Uczniowie i ich rodzice/opiekunowie oraz nauczyciele mogą korzystać z niej dobrowolnie i nieodpłatnie. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych, wynikających w szczególności:

- z niepełnosprawności;
- z niedostosowania społecznego;

- z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- ze szczególnych uzdolnień;
- ze specyficznych trudności w uczeniu się;
- z zaburzeń komunikacji językowej;
- z choroby przewlekłej;
- z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
- z niepowodzeń edukacyjnych;
- z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
- z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania jej efektywności. Czasem, w przypadkach złożonych i przekraczających kompetencje pracowników szkoły, w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej wskazywane są inne zewnętrzne instytucje realizujące zadania z tego obszaru np. poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie zdrowia psychicznego, ośrodki terapeutyczne, instytucje pomocy społecznej i inne. W szkole pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielają uczniom nauczyciele oraz specjaliści wykonujący szkole zadania z tego zakresu, w szczególności psycholodzy, pedagogzy, doradcy zawodowi i terapeuci pedagogiczni.

Na terenie Gminy Lubaczów funkcjonuje Gminny Żłobek w Dąbkowie „Kraina Malucha”, który czynny jest przez cały rok. Placówka zapewnia warunki lokalowe dla 3 grup żłobkowych liczących w sumie 28 dzieci w wieku od 1 roku do 3 lat. Żłobek zapewnia dzieciom opiekę w godzinach 6:45–16:30. Do Gminnego Żłobka, oprócz dzieci mieszkających na terenie Gminy Lubaczów, uczęszczają również dzieci m.in. z gmin Wielkie Oczy i Horyniec Zdrój, zgodnie z podpisanymi porozumieniami. Żłobek posiada 3 kompleksowo wyposażone sale przystosowane dla najmłodszych dzieci, szatnię, salę doświadczania świata, salę gimnastyczną, ogródek polisensoryczny, a także zewnętrzny plac zabaw i boisko do ćwiczeń.

3.7. Przeciwdziałanie bezrobociu

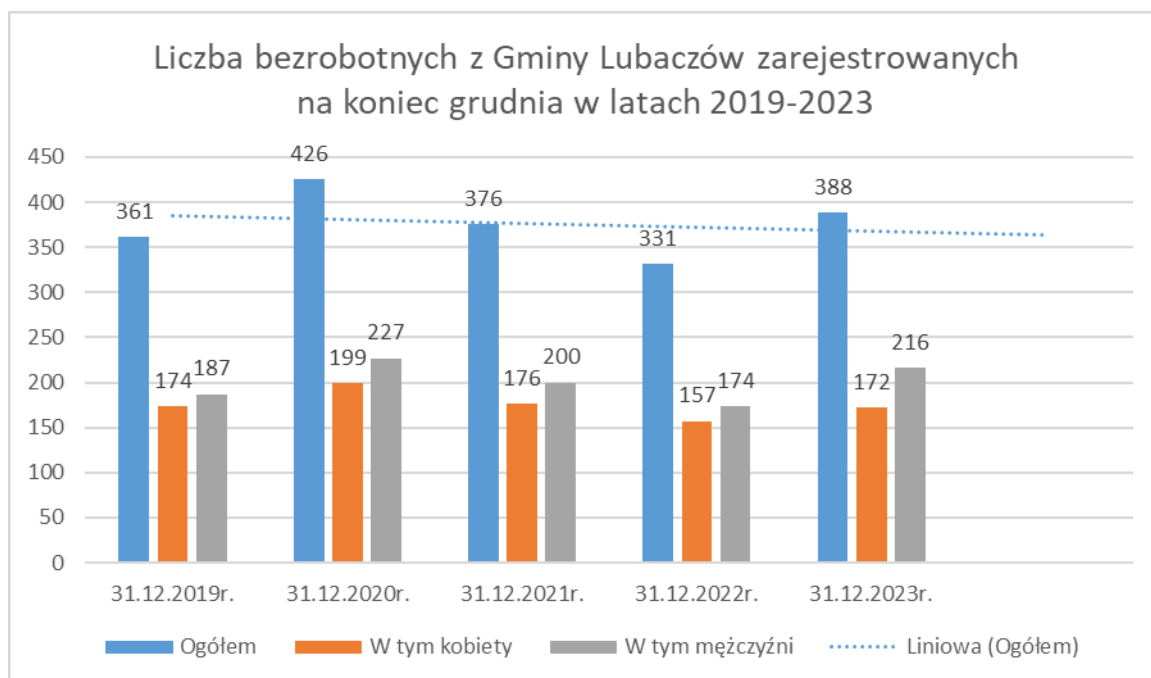
Rynek pracy w Gminie Lubaczów, podobnie jak w innych obszarach wiejskich w Polsce, mierzy się z wieloma wyzwaniami, takimi jak niedobór ofert pracy, starzenie się społeczeństwa oraz migracja młodych ludzi do większych miast w poszukiwaniu lepszych warunków zawodowych.

Gmina Lubaczów współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy, który organizuje programy wsparcia dla osób bezrobotnych, takie jak staże, prace interwencyjne, roboty publiczne oraz dotacje na zakładanie działalności gospodarczej. Urząd Pracy realizuje również programy stażowe i szkoleniowe, aby dostosować umiejętności bezrobotnych do potrzeb rynku pracy.

Zmniejszenie bezrobocia w Gminie Lubaczów wymaga kontynuacji inwestycji w rozwój lokalnej gospodarki i stworzenia przyjaznych warunków dla przedsiębiorców, którzy mogą tworzyć nowe miejsca pracy. W szczególności rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, promocja rolnictwa ekologicznego oraz inwestycje w edukację i szkolenia mogą przyczynić się do ożywienia lokalnego rynku pracy. Zachęty dla młodych ludzi do pozostania w gminie lub powrotu po zakończeniu studiów mogą również zmniejszyć problem migracji i wpłynąć na poprawę sytuacji na rynku pracy.

Bezrobocie w Gminie Lubaczów to złożony problem wynikający z ograniczeń strukturalnych rynku pracy oraz wyzwań demograficznych. Działania samorządowe, współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz wykorzystanie funduszy unijnych mogą jednak przyczynić się do poprawy tej sytuacji poprzez aktywizację osób bezrobotnych, rozwój lokalnego biznesu i tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorach takich jak agroturystyka, usługi i przemysł drobny.

Wykres 16 Liczba bezrobotnych z Gminy Lubaczów w latach 2019-2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Na dzień 31.12.2023 r. status osób bezrobotnych z terenu gminy Lubaczów posiadało 388 osób, w tym 172 kobiety. Liczba ta do końca nie odzwierciedla rzeczywistego bezrobocia na terenie Gminy, gdyż część osób pozostających bez pracy jest właścicielami gospodarstw rolnych, które nie zapewniają utrzymania, ale równocześnie wykluczają możliwość rejestracji przez Urząd Pracy. Liczba bezrobotnych spadła z 426 osób w 2020 r. do 388 osób w 2023 r. Największy spadek odnotowano w latach 2021-2022. Bezrobociem dotknięci są przede wszystkim ludzie młodzi zarówno wiekiem jak i stażem pracy (w przedziale wiekowym od 25-34 lat), jest to najliczniejsza grupa wiekowa. Drugie miejsce zajmują absolwenci szkół (przede wszystkim szkół zawodowych i podstawowych) – stanowią duży procent wśród bezrobotnych. W przypadku ludzi młodych wiek nie jest jedynym czynnikiem powodującym, iż pozostają bez pracy, wiąże się to również z faktem, że weszli na rynek pracy niedawno i nie posiadają wymaganego przez większość pracodawców stażu pracy. Zjawisko bezrobocia wymusza na ludziach nie tylko szukania nowych miejsc pracy, ale również przekwalifikowywanie się i zmianę wyuczonych zawodów.

Tabela 19 Struktura wiekowa bezrobotnych w Gminie Lubaczów (stan na 31.12.2023 r.)

	Wiek bezrobotnych					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60 i więcej
Ogółem	78	84	89	74	41	22
Kobiety	38	36	52	29	17	x

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Najwięcej bezrobotnych ogółem to osoby w wieku 35-44 lata, co wskazuje na trudności w zatrudnieniu w tej grupie. Drugą pod względem liczebności grupą są osoby 25-34 lat (84 osoby). Z biegiem lat liczba bezrobotnych maleje, szczególnie wśród seniorów.

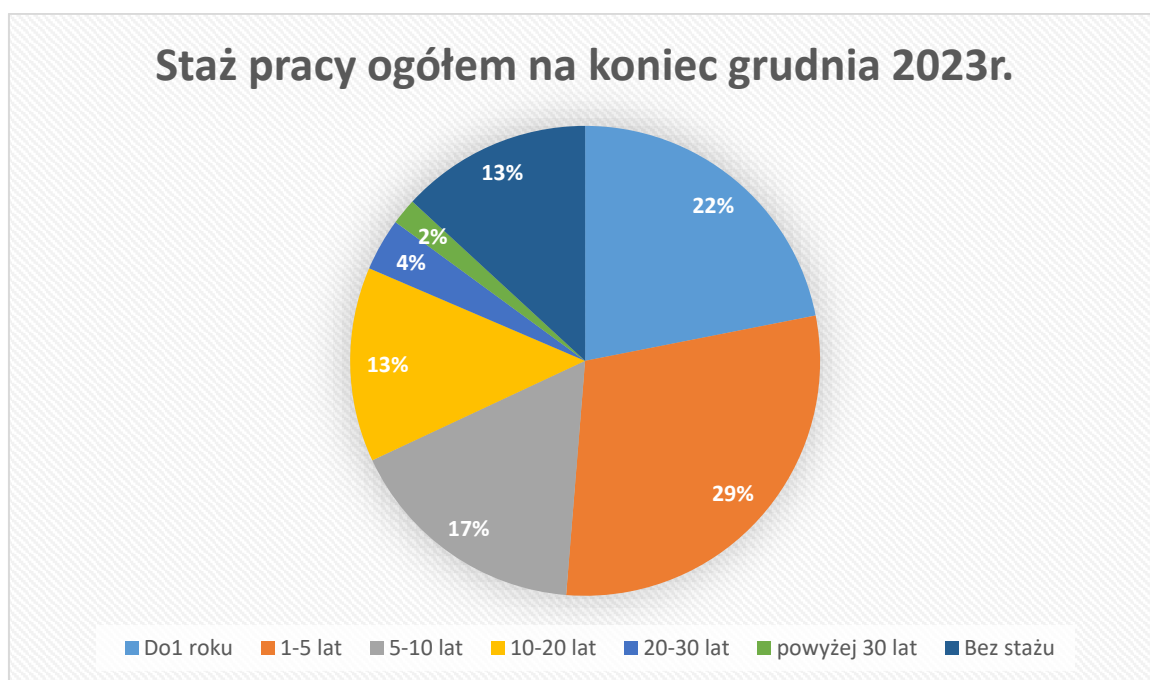
Tabela 20 Struktura wykształcenia bezrobotnych w Gminie Lubaczów (stan na 31.12.2023 r.)

	Wykształcenie				
	Wyższe	Policealne i średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne i poniżej
Ogółem	78	84	89	74	41
Kobiety	38	36	52	29	17

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Powyższa tabela przedstawia strukturę wykształcenia bezrobotnych w gminie Lubaczów. Na jej podstawie można stwierdzić, iż osoby z wyższym wykształceniem oraz średnim zawodowym są licznie reprezentowane w grupie bezrobotnych, co może wskazywać na problemy z dopasowaniem kwalifikacji do lokalnego rynku pracy. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej stanowią najmniejszy odsetek, co może być związane z ich ograniczoną obecnością na rynku pracy lub mniejszymi oczekiwaniami w stosunku do pracy. Znaczna liczba bezrobotnych z wykształceniem ogólnokształcącym (89 osób) sugeruje, że osoby z tego poziomu wykształcenia mogą napotykać trudności w znalezieniu pracy w zawodzie.

Wykres 17 Staż pracy (stan na 31.12.2023 r.)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Na dzień 31.12.2023 roku najliczniejszą grupę spośród bezrobotnych na terenie Gminy Lubaczów stanowiły osoby z krótkim stażem pracy (do 1 roku i 1-5 lat) dominują, co może wynikać z niedopasowania ich kwalifikacji do wymagań pracodawców lub trudności w zdobyciu stałego zatrudnienia. Niski udział osób z bardzo długim stażem pracy (20 lat i więcej) wskazuje, że większość z nich może być aktywna zawodowo lub w wieku emerytalnym. Znacząca obecność osób bez stażu pracy (13%) pokazuje problem wejścia na rynek pracy dla osób niedoświadczonych.

Wskaźnik jakim jest udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który na obszarze Gminy Lubaczów wynosił w 2023 roku 6,9% i był wyższy w porównaniu do wszystkich gmin sąsiednich, średniej w Polsce (3,6%) oraz w województwie (5,5%). W tabeli 9 przedstawiono wartości wskaźnika w latach 2019–2023 w porównaniu do pozostałych jednostek terytorialnych. Wartość wskaźnika dla gminy ulegała wahaniom na przestrzeni analizowanych lat. W 2020 roku nastąpił znaczny wzrost wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego. Można zauważyć, że jest to tendencja występująca we wszystkich gminach

sąsiednich, województwie oraz kraju, ponieważ pandemia COVID-19 spowodowała w 2020 roku załamanie gospodarcze, które miało odzwierciedlenie również w sytuacji na rynku pracy. W kolejnym roku gmina odnotowała spadek wskaźnika i trend ten utrzymywał się również w roku 2022 (5,9%), natomiast ostatni badany rok ponownie zakończył się wzrostem wskaźnika do poziomu 6,9%.

Tabela 21 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019-2023

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych (%) zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym				
	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Lubaczów	6,1	7,5	6,7	5,9	6,9
Miasto Lubaczów	5,3	6,6	6,0	5,1	5,4
Gmina Cieszanów	6,1	7,6	6,7	6,0	6,1
Gmina Horyniec-Zdrój	6,1	8,2	7,4	6,0	5,8
Gmina Oleszyce	6,2	7,4	7,1	6,2	6,0
Gmina Wielkie Oczy	6,0	7,4	6,1	6,2	6,3
województwo podkarpackie	5,8	6,9	6,2	5,6	5,5
Polska	3,8	4,6	4,0	3,7	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. bezrobocie jako przyczyna udzielenia pomocy społecznej i wsparcia przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie znalazło się na pierwszym miejscu wśród powodów przyznawania świadczeń.

Jedną z form pomocy osobą bezrobotnym jest objęcie ich działaniem z zakresu aktywizacji zawodowej poprzez współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy. W 2024 roku w ramach robót publicznych zatrudniono 4 osoby a w ramach prac społecznie 6 osób.

3.8. Kultura

Kultura, turystyka i sport są nieodłącznymi elementami życia społecznego. Stanowią one nie tylko ważne aspekty rozwoju lokalnego, ale również przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności regionu, budowania tożsamości społecznej oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Kultura odgrywa istotną rolę w społeczności, będąc nie tylko formą rozrywki, ale także wyrazem dziedzictwa kulturowego i twórczości lokalnej społeczności. Kultura to szeroko rozumiane dziedzictwo społeczne, obejmujące wartości, normy, zwyczaje, sztukę i tradycje, które wyznaczają tożsamość i sposób życia społeczności.

Instytucje kultury w Gminie Lubaczów:

- **Gminny Ośrodek Kultury**
- **Gminna Biblioteka Publiczna**

Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie swoją działalność prowadzi w oparciu o Domy Kultury w Baszni Dolnej, Krowicy Samej, Lisich Jamach, Młodowie i Załużu oraz Centrum Edukacyjno-Kulturalne „Pastorówka” w Podlesiu. GOK Lubaczów w swoim administrowaniu posiada 16 świetlic wiejskich w miejscowościach: Antoniki, Bałaje, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Cetynia – Krowica Sama, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Krowica Lasowa, Mokrzyca, Opaka, Piastowo, Szczutków, Tymce, Wólka Krowicka.

W miejscowości Bałaje znajduje się Izba Pamięci Narodowej użyczona Jednostce Strzeleckiej 2033” STRZLEC” w Lubaczowie. Działalność GOK oparta jest na współpracy z Gminą Lubaczów, Zespołami Szkolno–Przedszkolnymi, Gminną Biblioteką Publiczną, stowarzyszeniami tj.: Stowarzyszeniem Inicjatyw Społeczno –Gospodarczych Gminy Lubaczów, Ludowymi Klubami Sportowymi, Stowarzyszeniem Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, Parafiami oraz Klubami Seniora.

Aktualnie przy GOK działa: Zespół Pieśni i Tańca „KRESY”, Zespół Śpiewaczy „NIESPODZIANKA” oraz dziecięcy Zespół „GWIAZDKI” współprowadzony ze Szkołą Podstawową w Krowicy Samej. Zespoły te uświetniają uroczystości kulturalne, sportowe, patriotyczne oraz religijne na terenie Gminy i powiatu. Uczestniczą w konkursach, festiwalach folklorystycznych i przeglądach grup obrzędowych. Kontynuowana jest działalność Świetlic

Podwórkowych, gdzie ideą działania jest integracja oraz nauka kreatywnego spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Zajęcia prowadzone są w godzinach popołudniowych w Domach Kultury w Baszni Dolnej, Załużu i Lisich Jamach.

Chronologiczny wykaz wydarzeń kulturalnych, patriotyczno – religijnych oraz edukacyjnych:

Tabela 22 Wykaz wydarzeń kulturalnych, patriotyczno-historycznych, edukacyjnych

ROK	Nazwa, rodzaj, miejsce wydarzenia:
2024	Noworoczny Koncert Kolęd i Pastorałek w Dąbkowie
	Organizacja Ferii Zimowych pt. „TRADYCJA JEST TRENDY” w Gminie Lubaczów; w ramach ferii zimowych w każdej jednostce GOK odbywały się warsztaty pt. „AKADEMIA SZTUKI LUDOWEJ”, „ZATAŃCZ Z KRESAMI”, „SMACZNIE I TRADYCYJNIE”, konkursy, oraz zajęcia animacyjne, taneczne, teatralne oraz warsztaty kulinarne,
	Wiodącymi wydarzeniami aktywności feryjnych były:
	- „ASTROBIWAK” – biwak z noclegiem w Obserwatorium Astronomicznym w Tymcach (odbył się dwukrotnie),
	- FOLKOWY BAL KARNAWAŁOWY,
	W ramach ferii zorganizowano wycieczkę do Rzeszowa dla dzieci i młodzieży. Odwiedzono Muzeum etnograficzne, kino „Helios” oraz tor wrotkarski
	Występ kabaretowy pt. „Z ŻYCIA WZIĘTE” w wykonaniu Zespołu Śpiewaczego „Niespodzianka” w Krowicy Samej
	Organizacja „Tłustego Czwartku” w świetlicy wiejskiej w Krowicy Hołodowskiej
	Organizacja Gminnego Dnia Kobiet w Kresowej Osadzie
	Organizacja konkursu na „Najpiękniejszą Palmę Wielkanocną” w Gminie Lubaczów (Świetlica wiejska w Piastowie)
	Organizacja kiermaszu Wielkanocnego na lubaczowskim rynku
	Organizacja uroczystości patriotyczno-religijnej upamiętniającej 80 rocznicę spalenia wsi i mordu na mieszkańcach Wólki Krowickiej przez OUN-UPA
	Organizacja Wiosennej Giełdy Ogrodniczej w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej
	Współorganizacja obchodów 89 rocznicy śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gminie Lubaczów
	Współorganizacja majowego weekendu w Gminie Lubaczów - warsztaty tematyczne w Kresowej Osadzie, rajdy rowerowe, wycieczka po Roztoczu
	Dni otwarte Funduszy Europejskich
	Organizacja Gminnego Dnia Dziecka w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej
	Współorganizacja Gminnego Święta Strażaka w Załużu
	„ KWIETNY BIEG”

	Współorganizacja Nocy Świętojańskiej w Baszni Dolnej
	Współorganizacja XXII Drużynowych Mistrzostw Powiatu Lubaczowskiego szkół podstawowych w warcabach 100-polowych w Baszni Dolnej
	Organizacja uroczystości patriotyczno-religijnej upamiętniającej 83 rocznicę mordu na mieszkańcach Załuża – Czarne, Podłęża, Dachnowa oraz wojska Wehrmachtu
	Współorganizacja Roztoczańskiego festiwalu Biegowego w Kresowej Osadzie
	Organizacja Jubileuszu 45-Lecia LKS „ZRYW” Młodów
	Otwarcie świetlicy wiejskiej w Baszni Górnej – Przysiółek Dąbrowa
	Organizacja Pikników wakacyjnych w miejscowościach gminy Lubaczów
	Organizacja Jubileuszu 40-Lecia LKS „ROLNIK” Wólka Krowicka
	Organizacja Pikniku Kolejowego w Stacji Basznia 140- Lecie linii kolejowej Jarosław – Sokal
	Organizacja Festiwalu Dziedzictwa Kresów 2024 od 4.07.2024 do 04.08.2024r
	Organizacja wypoczynku wakacyjnego- półkolonie ”KRESOWA PRZYGODA” w Kresowej Osadzie – (2 turnusy lipiec i sierpień);
	Organizacja wakacyjnego wyjazdu dzieci i młodzieży do „MAGICZNYCH OGRODÓW” w Trzciance
	Współorganizacja uroczystości patriotyczno-religijnej 80 rocznicy mordu na mieszkańcach Podlesia i Baszni Górnej przez OUN – UPA
	Współorganizacja uroczystości upamiętniającej 85 rocznice śmierci gen. Stanisława Dąbka honorowego obywatela Gminy Lubaczów oraz mieszkańców Dąbkowa (Felsendorfu) i Opaki ofiar II wojny światowej i pomordowanych przez ukraińskich nacjonalistów OUN – UPA w latach 1944-1947
	Organizacja Gminno – Dekanalnego Święta Plonów w Krowicy Samej
	Organizacja wydarzenia „Dyńa FEST” w Kresowej Osadzie
	Współorganizacja Jubileuszu par małżeńskich – „ZŁOTE GODY” w Gminie Lubaczów
	Organizacja akcji „Niech zapłonie znicz na Kresach” oraz zbiórka zniczy w ramach akcji TVP Rzeszów „Świąteczna Pamięć dla Łyczakowa”
	Organizacja Ogólnopolskiego DNIA SENIORA- Jubileusze 15 i 10-Lecia Klubów Seniora z Gminy Lubaczów
	Organizacja Obchodów Święta Odzyskania przez Polskę Niepodległości „PIKNIK NIEPODLEGŁOŚCIOWY „ w Parku Niepodległości Młodowie – Karłowce
	Organizacja Obchodów Święta Odzyskania przez Polskę Niepodległości w Baszni Dolnej, Krowicy Samej, Załużu, Podlesiu, Dąbkowie i Opacie
	Współorganizacja XX Indywidualnych Mistrzostw Powiatu Lubaczowskiego dla szkół podstawowych w warcabach 100-polowych w Baszni Dolnej;
	Organizacja Akcji „Świąteczna Choinka” przy domach kultury, świetlicach i parkach i obiektach gminnych

	Współorganizacja spotkań opłatkowych
	Organizacja MIEDZYPOKOLENIOWYCH WARSZTATÓW BOŻONARODZENIOWYCH w jednostkach GOK przy udziale Szkół, KGW i Klubów Seniora
	Organizacja „Kiermaszu bożonarodzeniowego” KGW i Stowarzyszeń na Rynku w Lubaczowie

Działalność GOK była bardzo zróżnicowana, obejmowała zarówno wydarzenia kulturalne, sportowe, turystyczne, edukacyjne, jak i patriotyczno-religijne. Współpraca z różnorodnymi organizacjami i instytucjami – nie tylko lokalnymi przyczyniła się do wzbogacenia oferty kulturalnej dla mieszkańców Gminy Lubaczów. Wiele przedsięwzięć kulturalnych opartych było na współpracy z Muzeum Kresów w Lubaczowie, Miejskim Domem Kultury w Lubaczowie oraz innymi ościennymi instytucjami kultury.

Na terenie Gminy Lubaczów działalność biblioteczna prowadzona jest w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Baszni Dolnej** oraz w pięciu placówkach filialnych usytuowanych w miejscowościach: Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Załuże i Opaka. Biblioteki mieszczą się w budynkach Gminnego Ośrodka Kultury.

Poniższy wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów, powiecie lubaczowskim oraz województwie podkarpackim w latach 2021-2023. Na podstawie danych statystycznych widać, że wskaźnik ten przyjmuje w Gminie prawie dwukrotnie niższą wartość niż w powiecie oraz względem województwa. W 2023 roku w Gminie było to 70 czytelników, w powiecie – 137, natomiast w całym województwie – 138. Jednocześnie zaobserwować można nieznaczne wahania w zakresie poziomu czytelnictwa na przestrzeni ostatnich trzech lat, podobnie jak miało to miejsce w powiecie lubaczowskim i województwie podkarpackim.

Tabela 23 czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów, powiecie lubaczowskim oraz województwie podkarpackim w latach 2021 -2023

Województwo Podkarpackie			
Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	128	133	138
Powiat Lubaczowski			
Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	134	135	137
Gmina Lubaczów			
Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	69	67	70

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Działania promujące czytelnictwo prowadzone przez Gminną Bibliotekę Publiczną w 2024 r:

Tabela 24 Działania promujące czytelnictwo prowadzone przez Gminną Bibliotekę Publiczną w 2024 r.

ROK	Nazwa, rodzaj, miejsce wydarzenia:
2024	„Książkowy NIEKALENDARZ”, organizowaną przez Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa (NPRCZ). To wyjątkowe wyzwanie czytelnicze na każdy miesiąc, które ma na celu inspirowanie do częstszych wizyt w bibliotece oraz sięgania po książki z różnych gatunków i tematów. Każdy miesiąc to nowe literackie zadanie, które pomaga odkrywać nieznane tytuły, poszerzać horyzonty czytelnicze i czerpać radość z obcowania z literaturą
	Program „Mała książka – wielki człowiek”, który ma na celu zachęcanie najmłodszych do odwiedzania biblioteki i odkrywania radości płynącej z czytania. Dzięki temu programowi najmłodsi czytelnicy otrzymują wyjątkowe wyprawki czytelnicze, które inspirują do wspólnego spędzania czasu z książką oraz budowania nawyku czytania od najmłodszych lat
	Cykl zajęć pod hasłem „Akademia Sztuki Ludowej”. W ramach tego projektu dzieci i młodzież miały okazję poznać bogactwo narodowych strojów ludowych – ich historię, wzornictwo oraz regiony, z których pochodzą. Uczestnicy nie tylko oglądali prezentacje, ale także samodzielnie tworzyli i kolorowali tradycyjne stroje ludowe, rozwijając swoją kreatywność i wrażliwość artystyczną
	„Wiosna, ach to Ty!...”, akcja w której corocznie uczestniczy biblioteka w ramach której odbyły się lekcje biblioteczne o ekologii. Dzieci poznały książki o tematyce ekologicznej, rozwiązywały krzyżówki, quizy itp.
	Światowy Dzień Ziemi. Z tej okazji w bibliotekach zorganizowane zostały spotkania ekologiczne, w ramach których wykonano m.in. plakat promujący Dzień Ziemi. Biblioteka brała również udział w 11. akcji społeczno-edukacyjnej „Żonkile 2024”. Uczestnicy wspólnie obejrzeni prezentację Muzeum Polin, a także wykonali kwiaty żonkili, by obdarować nimi swoich bliskich i znajomych jako symbol pamięci o bohaterach powstania w getcie warszawskim.
	Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom to święto czytelnicze przypadające na przełomie maja i czerwca. Z tej okazji odbywały się lekcje biblioteczne promujące czytelnictwo wśród najmłodszych

W 2024 roku Gminna Biblioteka Publiczna w Lubaczowie z/s w Baszni Dolnej realizowała zadanie Biblioteki Narodowej w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0” Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek Interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa – otrzymaliśmy dotację w wysokości 10 000,00 zł.

3.9. Kultura sportu i turystyka

Kultura sportu jest aktywnie promowana przez władze samorządowe oraz kluby sportowe. Aktywność fizyczna już od wielu lat jest podtrzymywana i rozwijana przez zaangażowanie lokalnych działaczy społecznych, instruktorów, animatorów i trenerów.

Najważniejsze wydarzenia sportowe w Gminie Lubaczów to:

- Roztoczański Festiwal Biegowy;
- Rajd Rowerowy Active Roztocze.

Gmina Lubaczów posiada potencjał w postaci licznych walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego.

Znajdują się tu między innymi liczne obiekty które zostały objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Według Rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa (stan na dzień 31 grudnia 2024 roku) do zabytków nieruchomych Gminy Lubaczów zalicza się:

Tabela 25 Zabytki nieruchome Gminy Lubaczów (stan na 31.12.2024 r.)

Kapliczka przydrożna w miejscowości Basznia Dolna, przy drodze do Lubaczowa
Cmentarz greko-katolicki w miejscowości Basznia Dolna, 2 poł. XIX
Plebania rzymsko - katolicka drewniana w miejscowości Basznia Dolna
Rządcówka w miejscowości Basznia Dolna, ob. dom, nr 12, XIX/XX
Dawny cmentarz ewangelicki w miejscowości Dąbków, poł. XIX
Aleja lipowa w Hucie Kryształowej
Gorzelnia w Hucie Kryształowej, pocz. XX
Kościół par. pw. Przemienienia Pańskiego w miejscowości Krowica Sama
Cerkiew greko-katolicka p.w. św. Michała w Krowicy Samej (spalona)
Dwa cmentarze greko-katolickie w miejscowości Krowica Sama, ob. Komunalne
Park dworski (pozostałości) w miejscowości Krowica Sama, XVIII-pocz. XX
Cmentarz epidemiczny w Lisich Jamach
Stodoła, drewniana w Lisich Jamach, ul. Wspólna 91
Dzwonnica w miejscowości Opaka

Cerkiew greko-katolicka (spalona) w miejscowości Opaka
Cmentarz w miejscowości Opaka
Cmentarz ewangelicki w Podlesiu, 1 poł. XIX
Dawna plebania ewangelicka w Podlesiu, po renowacji i modernizacji, obecnie Centrum Edukacyjno-Kulturalne „Pastorówka”
Cmentarz greko-katolicki - Sieniawka
Relikty założenia dworskiego „Smolin Andruszewski”
Cerkiew greko-kat., p.w. św. Dymitra, ob. kościół rzym.-kat. fil. p.w. św. Wawrzyńca
Dzwonnica, drewniana w Szczutkowie
Cmentarz greko-kat., (część stara - południowa i wsch.), Szczutków
Cmentarz komunalny w miejscowości Załuże (cz. wsch.)

Na obszarze Gminy Lubaczów można wyróżnić następujące atrakcje turystyczne oraz miejsca warte odwiedzenia:

Jednym z ważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy jest **Kresowa Osada w Baszni Dolnej**, która powstała na obszarach popegeerowskich. Wioska tematyczna odwołuje się do wielokulturowości dawnych Kresów Rzeczypospolitej i składa się z kilku tematycznych obiektów. W odtworzonym dworcu ziemiańskim jest secesyjna restauracja, w której można posmakować tradycyjnych potraw kuchni kresowej. W multimedialnym muzeum – Galerii Lokalnej Historii – prezentowana jest ekspozycja dotycząca wypraw hetmana Sobieskiego na czambuły tatarskie oraz wirtualna przebieralnia stroje z tamtej epoki. W Kresowej Osadzie znajdują się ciekawostki i eksponaty z dziejów huty szkła kryształowego, zlokalizowanej w pobliskiej Hucie Kryształowej.

Obserwatorium Astronomiczne w Tymcach powstało w kolejowej wieży ciśnień. Budynek istnieje od 1954 roku i niegdyś służył zaopatrywaniu w wodę lokomotyw parowych, kursujących na linii kolejowej nr 101 relacji Munina – Hrebenne. Wieża ciśnień i towarzysząca jej hydrofornia wykorzystywane były do początku lat 90-tych XX w., kiedy to wraz z postępem technologicznym, parowozy ustąpiły miejsca lokomotywowi spalinowemu. W 2015 roku Gmina

Lubaczów przejęła od Polskich Kolei Państwowych Spółka Akcyjna oba obiekty, które zostały następnie poddane procesowi rewitalizacji.

Galeria Kolejnictwa w Baszni Dolnej to intrygujące miejsce na turystycznej mapie powiatu lubaczowskiego. Budynki i infrastruktura stacji kolejowej w Baszni powstały jeszcze w XIX wieku. Odrestaurowany budynek stacji i magazyn połączono przeszklonym holem, nadając Galerii Kolejnictwa nowoczesny, intrygujący wygląd. I tak dzięki rewitalizacji wykonanej przy wsparciu Funduszy Unijnych zyskał drugie życie. Wnętrze stylizowane jest na budynek stacyjny z lat 20 XX wieku. Jest poczekalnia z drewnianymi ławkami, kasą biletową i mini wystawą sprzętów związanych z koleją. Turyści mogą przenieść się wirtualnie w czasie, gdy na jednej ze ścian wyświetlana jest animacja dworca kolejowego w Jarosławiu, na który wjeżdża pociąg. Nastrój podkreśla sztuczny dym imitujący buchającą spod kół lokomotywy parę.

Na planszach rozmieszczonych na ścianach znajdziemy historię linii kolejowej Jarosław – Sokal. A na dużej mapie można sprawdzić którą przebiegała. Do dyspozycji gości są też prezentacje interaktywne - „Dawne pocztówki z historycznymi dworcami” i „Dawne walizki i torby podróżne”. W drugiej, nowocześnie urządzonej części budynku znajduje się sala projekcyjna i duża makieta malowniczej trasy kolejowej, którą przemierzają małe pociągi. Z drugiej strony zabudowań stacyjnych ustawiono zabytkowy skład pociągu. Prowadzi go parowóz Ty2, ponieważ właśnie tego typu pojazdy jeździły przed laty na tej trasie. Można pooglądać go nie tylko z zewnątrz, ale także wspiąć się po drabinie do środka. Tuż obok stoi zabytkowy żuraw służący do napełniania parowozu wodą. Za lokomotywą ustawiono wagon trzeciej klasy z 1907 roku. W odrestaurowanym wnętrzu przysiąść można na drewnianej ławce i wyobrazić sobie podróż wolno sunącym pociągiem. Uzupełnieniem ekspozycji są dwa wagony towarowe z lat 1937-40.

Najnowsze obiekty infrastruktury turystycznej w Gminie Lubaczów to także:

- **Park Linowy w Baszni Dolnej** to idealne miejsce dla miłośników wspinaczki, tyrolek i podniebnych spacerów na linie w koronach drzew. Trasy są ułożone według stopnia trudności, więc mogą się tu bezpiecznie bawić się dzieci, młodzież oraz spragnieni adrenaliny dorośli;

- **Miejsce postoju dla kamperów** wraz z budynkami obsługi (m.in. sanitariaty, prysznice) oraz altana grillowa w Baszni Dolnej;
- **Wieża widokowa w Borowej Górze.**

Gmina Lubaczów znajduje się w dogodnym położeniu na mapie Polski, z którego w niedalekiej odległości znajdują się również inne atrakcyjne miejsca turystyczne, takie jak: Fortyfikacje Linii Mołotowa, Szumy nad Tanwią, Szczepieszyn, Zwierzyniec oraz zabytkowe drewniane cerkwie w Radrużu i Chotyńcu, wpisane na listę UNESCO. Atrakcyjności turystycznej gminy świadczą unikatowe krajobrazy, z urozmaiconą rzeźbą terenu oraz liczne zasoby leśne, które w dużej mierze sprzyjają turystyce rowerowej.

O atrakcyjności turystycznej gminy świadczą unikatowe krajobrazy, z urozmaiconą rzeźbą terenu oraz liczne zasoby leśne, które w dużej mierze sprzyjają turystyce rowerowej. Szlak Green Velo przebiega przez powiat lubaczowski i wiedzie przez Narol, Horyniec-Zdrój, Radruż, Nowiny Horynieckie, Hutę Kryształową, Krowicę Samą, Żmijowiska i Wielkie Oczy. Na trasie jest sporo pagórków, ale i przyjemnych zjazdów. Wśród atrakcji tego odcinka wymienia się wiele zabytków, m.in. klasycystyczny pałac hrabiego Feliksa Antoniego Łosia w Narolu oraz tajemnicze kręgi kamienne w Nowinach Horynieckich. Green Velo na Roztoczu łączy się z 15 innymi szlakami rowerowymi prowadzącymi do ważniejszych atrakcji turystycznych w pobliżu szlaku.

Gmina Lubaczów tworzy ponadlokalny produkt turystyczny oparty o walory rekreacyjne, krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe w powiązaniu z lokalną wytwórczością, gastronomią i infrastrukturą turystyczną. Występowanie na obszarze gminy obiektów zabytkowych zapewnia atrakcyjność obszaru gminy.

3.10. Aktywność obywatelska

Aktywnością obywatelską jest udział obywateli w życiu politycznym, gospodarczym, kulturalnym i społecznym zarówno państwa, jak i wspólnoty lokalnej, jest on świadomy i dobrowolny. Przejawia się m.in. udziałem w wyborach, przynależnością do organizacji społecznych lub stowarzyszeń, dbaniem o ład i porządek publiczny, reagowaniem na przejawy łamania przyjętych zasad, zaangażowaniem się w pomoc potrzebującym oraz samoorganizowaniem się obywateli w sprawach dotyczących wspólnego dobra. Może być mierzona na wiele sposobów, takich jak frekwencja wyborcza, udział w formalnych i nieformalnych działaniach mających na celu wpływ na podejmowanie decyzji publicznych, czy ogólna chęć do zrzeszania się i działania w organizacjach non-profit.

Organizacje pozarządowe odgrywają ważną rolę w konsolidacji lokalnej społeczności i organizacyjnym wzmacnianiu samorządności, często również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko lokalne może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób, ale także ich otoczenia. Sprzyja przeciwdziałaniu marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, a także rozwojowi społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystywanie ich zasobów (kapitału ludzkiego i społecznego).

Na terenie Gminy Lubaczów działa obecnie 59 organizacji społecznych tj.:

- 22 kół Gospodyń wiejskich,
- 7 Ludowych Klubów Sportowych,
- 8 Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 6 Klubów Seniora,
- 3 Uczniowskie Kluby Sportowe,
- Lokalna Grupa Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego w Baszni Dolnej,
- Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Lubaczowskiej „EKO-BARĆ”,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „RAZEM” w Krowicy Samej,
- Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Sieć” w Młodowie,

- Stowarzyszenie „BYĆ KOBIEȚĄ” w Baszni Dolnej,
- Stowarzyszenie Społeczno-Wychowawcze „Strzelec”,
- Fundacja Wspierania Aktywności lokalnej Lisie Jamy,
- Stowarzyszenie Przedsiębiorców Lubaczowskie Forum Biznesu,
- Zrzeszenie Wędkarzy „OCZKO” w Opace,
- Stowarzyszenie „OKOŃ” w Krowicy Hołodowskiej.

Szczególną aktywnością odznaczają się Koła Gospodyń Wiejskich działające w następujących miejscowościach: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Dąbrowa, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Opaka, Piastowo, Szczutków, Wólka Krowicka, Tymce, Załuże, Mokrzyca. W/w Koła skupione są w Stowarzyszeniu Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów.

W ramach działalności statutowej KGW angażują się w przedsięwzięcia kulturalne i społeczne, imprezy okolicznościowe w swoich miejscowościach, na terenie gminy i powiatu. Według przyjętego harmonogramu zorganizowano w ciągu roku sprawozdawczego szereg imprez, w których uczestniczyły wszystkie Koła Gospodyń Wiejskich.

ROK	Nazwa, rodzaj wydarzenia:
2024	Organizacje zabaw dla lokalnej społeczności– Karnawał, Andrzejki, Choinka, Tłusty Czwartek, Dzień Kobiet
	Propagowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez udział w wydarzeniach na terenie województwa podkarpackiego
	Współorganizacja lokalnych wydarzeń – Festiwal Dziedzictwa Kresów, Dożynki
	Udział w konkursie Palm Wielkanocnych
	Współorganizacja pikników rodzinnych, kiermaszy na cele charytatywne
	Organizacja warsztatów międzypokoleniowych, m.in. rękodzielniczych, kulinarnych, florystycznych
	Międzygminne spotkania z przedstawicielkami kół gospodyń w celach wymiany wiedzy i doświadczeń

Gmina Lubaczów realizowała zadania własne we współpracy z organizacjami pozarządowymi głównie poprzez zakup usług bezpośrednio z budżetu Gminy Lubaczów. Łączna kwota dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2024 roku wyniosła 525 790,00 zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego przyczynia się do kształtowania demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez budowanie partnerstwa między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi oraz służy wspieraniu organizacji pozarządowych w realizacji ważnych celów społecznych.

Frekwencja wyborcza jest istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można określić poziom kapitału społecznego i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Na tej podstawie można uznać mieszkańców gminy jako aktywnych uczestników życia publicznego, bowiem podczas wyborów samorządowych w roku 2024, najbliższych społeczności lokalnej, frekwencja wyniosła 58%, kiedy w całym województwie podkarpackim globalnie było to 53,2%, a dla kraju 51,5 % (źródło: sondaż Ipsos exit poll)

Tabela 26 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2024 roku

Wybory Wójta Gminy Lubaczów 7 kwietnia 2024	
frekwencja wyborcza	58,02%
Wybory do Rady Gminy Lubaczów 7 kwietnia 2024	
frekwencja wyborcza	58,86%
Wybory do Rady Powiatu 7 kwietnia 2024	
frekwencja wyborcza	57,96%
Wybory do Sejmiku Województwa 7 kwietnia 2024	
frekwencja wyborcza	57,96%

Źródło: <https://pkw.gov.pl/>

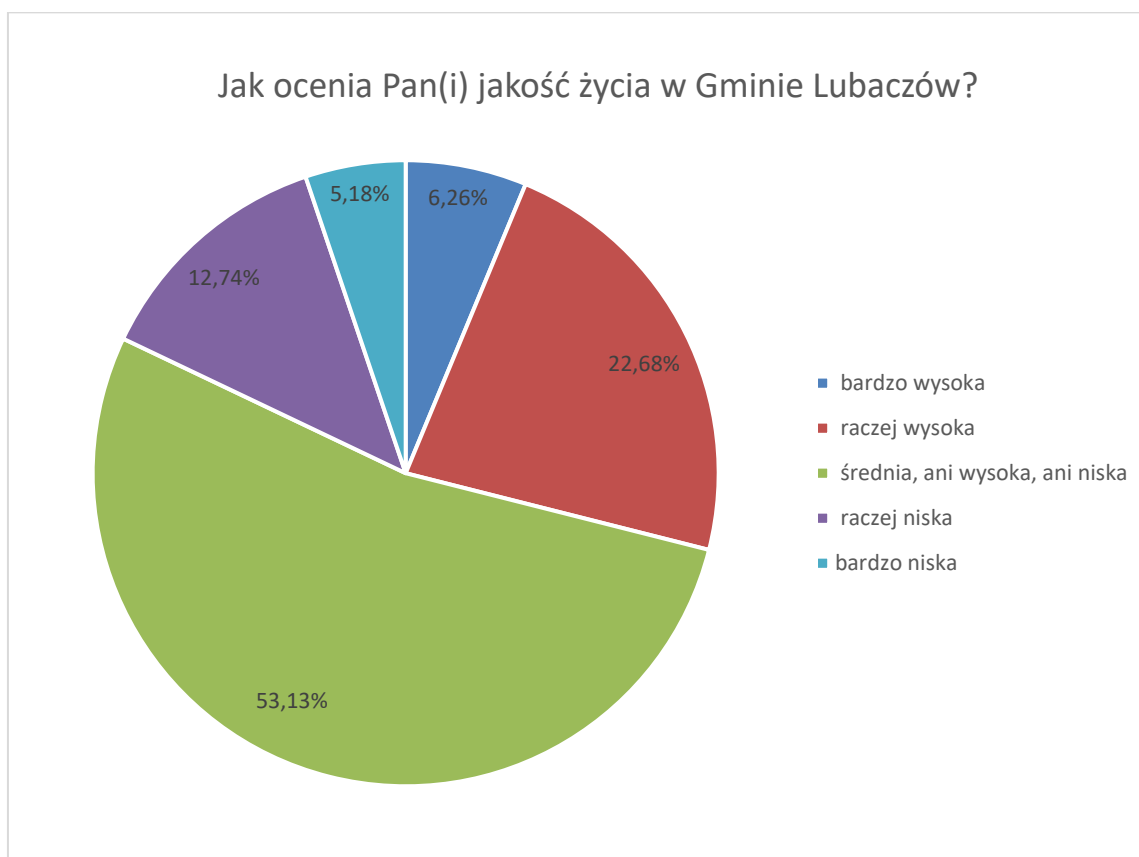
IV POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY LUBACZÓW W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

4.1. Wyniki badań ankietowych

W niniejszej części diagnozy przedstawione zostały wyniki badań ankietowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy. Przedstawiane wyniki odnoszą się do badań realizowanych za pomocą ankiety internetowej CAWI oraz PAPI (ankiety papierowej, dystrybuowanej wśród mieszkańców gminy). Mimo realizacji badania różnymi technikami badawczymi, za każdym razem wykorzystywano taki sam kwestionariusz, dzięki czemu możliwe jest porównanie i ujednolicenie zgromadzonych danych. Ponadto połączenie kilku różnych technik badawczych, pozwoliło na dotarcie do zróżnicowanych grup mieszkańców, którzy mogliby zostać pominięci, gdyby badanie realizowano wyłącznie jedną techniką badawczą. Innymi słowy zastosowanie dwóch różnych technik badawczych, pozwoliło na zgromadzenie szerszego oglądu gminy pod względem tematów dotyczących sytuacji społecznej w gminie oraz dostępnych usług społecznych. Pytania zawarte w kwestionariuszu miały na celu wskazanie potrzeb mieszkańców Gminy w zakresie usług społecznych w sferze wspierania rodziny oraz wszelkich działań na jej rzecz.

W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli według ich opinii ocenić jakość życia w Gminie Lubaczów. Badani najczęściej wskazywali odpowiedź jako średnia, ani wysoka ani niska (53,13%), raczej wysoka (22,68%), raczej niska (12,74%), bardzo wysoka (6,26%) oraz bardzo niska (5,18%).

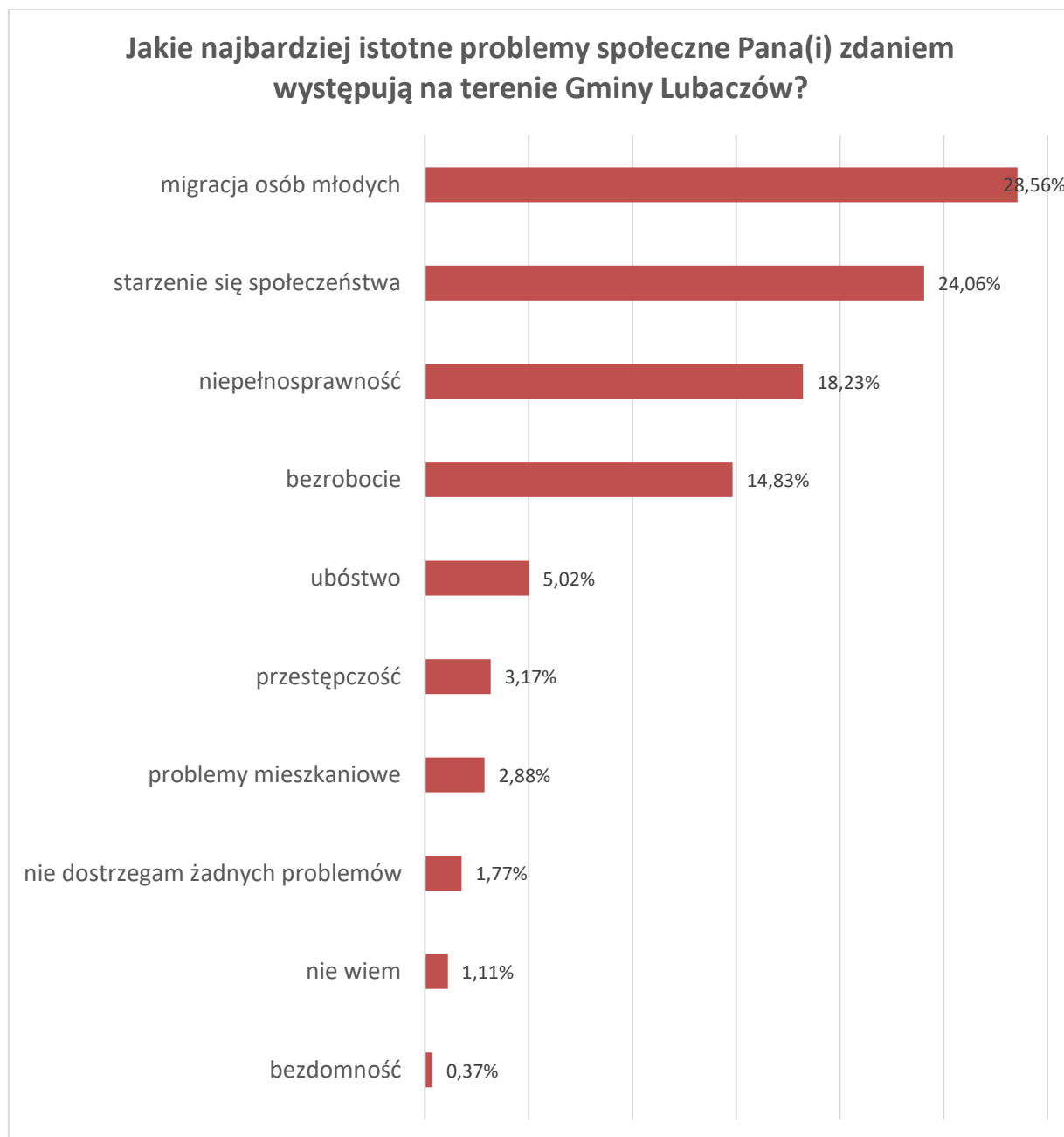
Wykres 18 Jakość życia w Gminie Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W drugim pytaniu mieszkańcy mieli wskazać na najbardziej istotne problemy, które ich zdaniem występują w Gminie Lubaczów. Badani najczęściej wskazywali na migrację ludzi młodych (28,56%), starzenie się społeczeństwa (24,06%), niepełnosprawność (18,23%) oraz bezrobocie (14,83%). Najmniej odpowiedzi uzyskano przy problemach takich jak ubóstwo (5,02%), przestępczość (3,17%), problemy mieszkaniowe (2,88%).

Wykres 19 Najistotniejsze problemy społeczne w Gminie Lubaczów

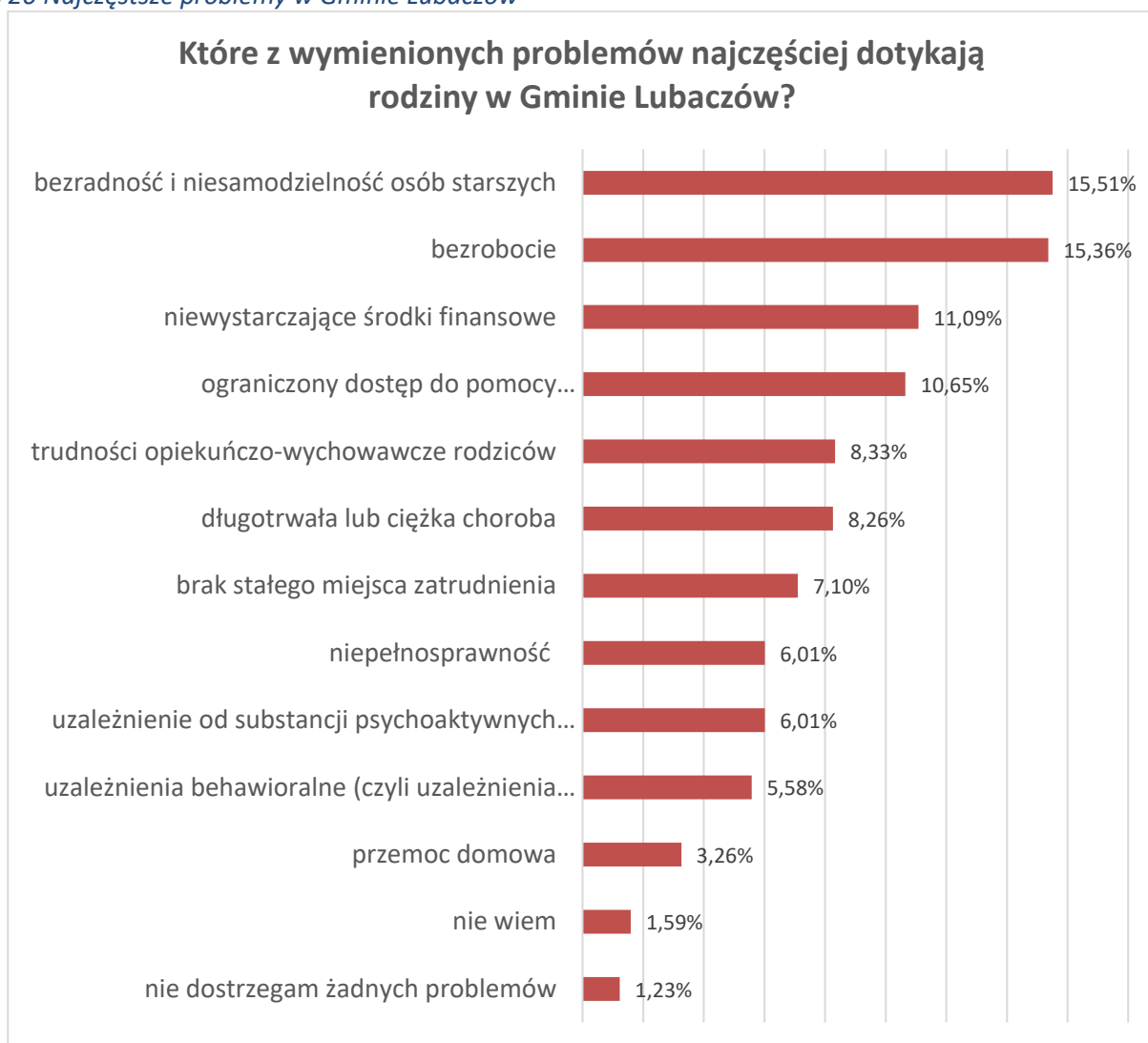

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Następnie poproszono mieszkańców o udzielenie odpowiedzi na pytanie o problemy, które najczęściej dotyczą rodziny w Gminie Lubaczów. Respondenci wskazywali najczęściej na

bezradność i niesamodzielność osób starszych (15,51%), bezrobocie (15,36%), niewystarczające środki finansowe (11,09%), ograniczony dostęp do pomocy specjalistycznej, m.in. psychoterapii dorosłych, psychiatrii dziecięcej, terapii rodzinnej (10,65%), trudności opiekuńczo-wychowawcze rodziców (8,33%), długotrwała lub ciężka choroba (8,26%), brak stałego miejsca zatrudnienia (7,10%), niepełnosprawność (6%), uzależnienie od substancji psychoaktywnych (np. alkoholu, narkotyków, dopalaczy) (6,01%), uzależnienia behawioralne (czyli uzależnienia od czynności, takich jak zakupy, hazard, korzystanie z Internetu/urzędów elektronicznych, itp.) (5,58%). W rubryce „inne” respondenci wskazywali na problem z przemocą rówieśniczą, brakiem oferty kulturalnej skierowanej do młodzieży.

Wykres 20 Najczęstsze problemy w Gminie Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W dalszej kolejności poproszono o określenie obszarów wspierania rodzin z dziećmi na terenie Gminy Lubaczów. Najwięcej, bo 25,98 % badanych wskazało na poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, psychiatryczne, rodzinne) oraz organizowanie grup wsparcia dla rodzin z różnego rodzaju problemami (np. uzależnienia, przemoc, zaburzenia psychiczne), (20,32%). Następnie wskazywano na podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców (np. poprzez prowadzenie klubu rodzica/szkoły dla rodziców), (14,30%), organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (11,03%), profilaktykę uzależnień i przemocy (10,30%), rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy (8,64%), wsparcie asystenta rodziny (7,98%).

Wykres 21 Obszary wsparcia rodziny w Gminie Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W pytaniu nr 5 poproszono respondentów o wskazanie najczęstszych problemów jakie dotyczą osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze w Gminie Lubaczów? Mieszkańcy najczęściej wskazywali na niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych (20,49%), brak transportu publicznego/problemy z dojazdem ze wsi do miasta (13,30%), niedostateczne wsparcie rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi (12,21%), ograniczony dostęp do placówek zapewniających dzienną i całodobową opiekę (10,47%), izolacja społeczna (samotność) (7,41%), dyskryminacja i niski poziom wrażliwości społecznej (6,32%), brak wsparcia ze strony rodziny (5,67%), brak miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością (5,09%), niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb (5,09%), niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego i integracji społecznej (4,94%), bariery architektoniczne w miejscach publicznych (3,71%), izolacja rodzinna (odrzućenie) (3,27%).

Natomiast w pytaniu 6 poproszono o wskazanie przez badanych konkretnych działań jakie w ich opinii wyeliminowałyby lub ograniczyły problemy występujące wśród osób starszych i niepełnosprawnych. Respondenci wskazywali najczęściej na wprowadzenie usług opiekuńczych (21,41%), prowadzenie placówek wsparcia dziennego (17,92%), specjalistyczna pomoc (14,93%), zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin (14,35%), rozwijanie i tworzenie form spędzania wolnego czasu (10,34%), zapewnienie całodobowej opieki (6,48%), organizowanie szkoleń dla opiekunów faktycznych (4,95%), wspieranie działalności organizacji pozarządowych oferujących wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami lub osób starszych i inicjowanie powstawania nowych (4,37%).

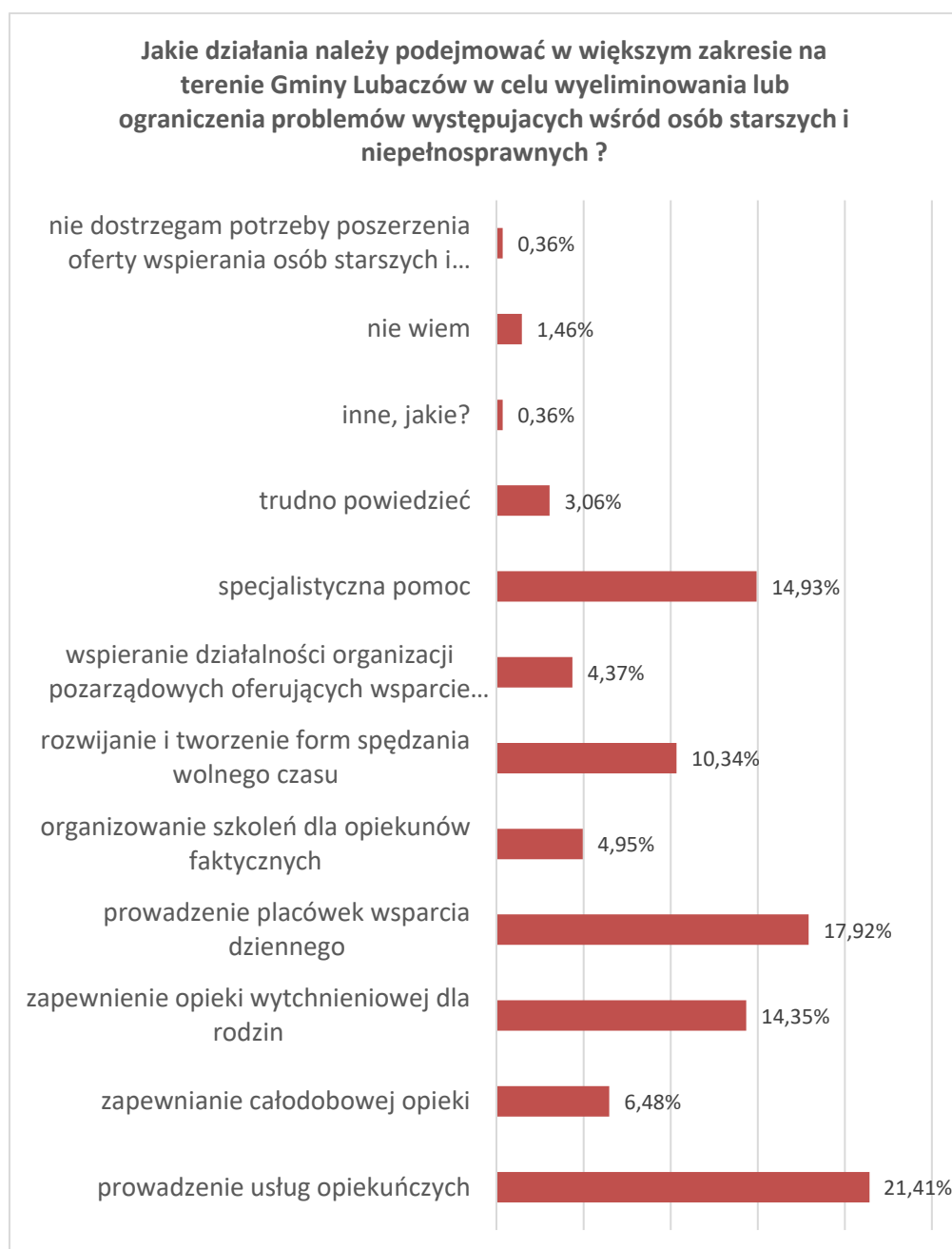
W odpowiedzi „inne” respondenci wymienili też problem wykluczenia komunikacyjnego a co się z tym wiąże wskazali jako działanie usługę transportu do lekarza.

Wykres 22 Najczęstsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie Lubaczów

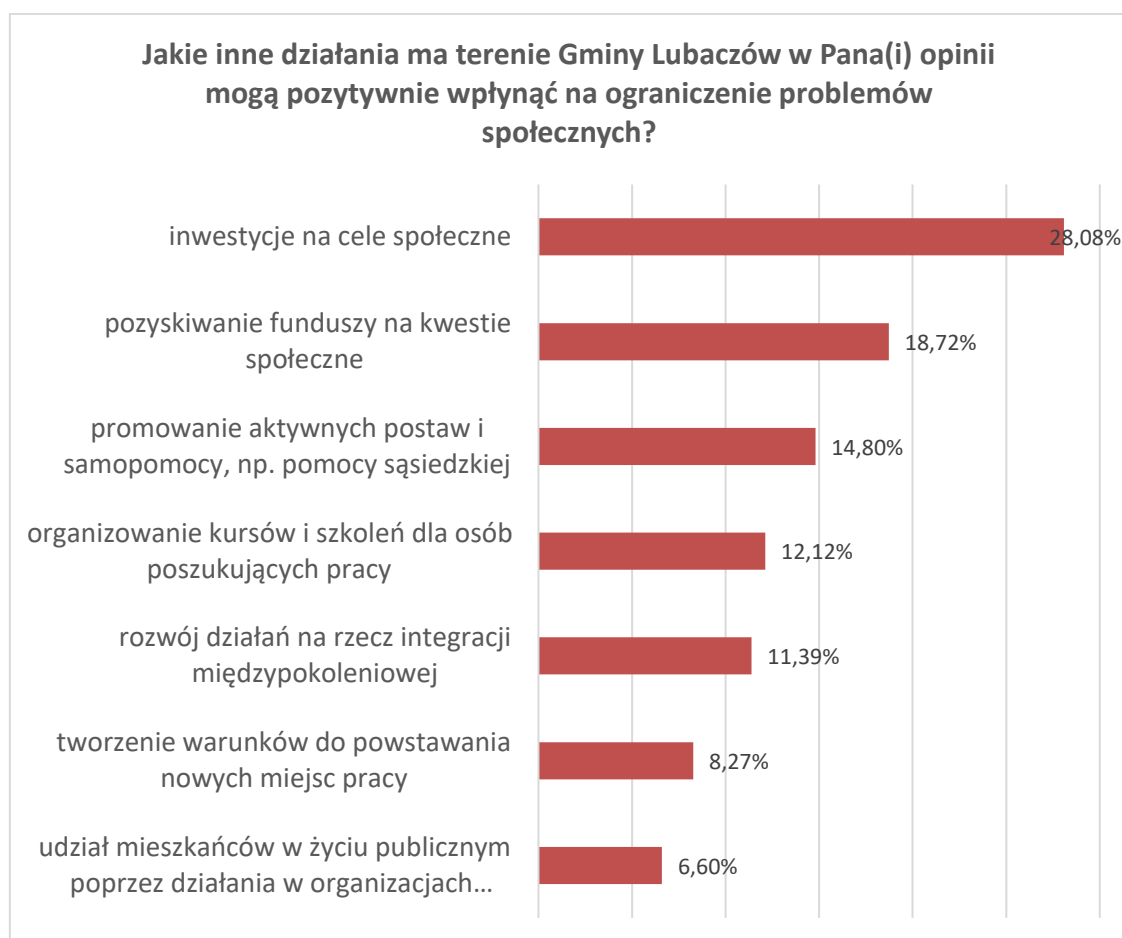
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wykres 23 Podejmowane działania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wykres 24 Inne działania mające wpływ na ograniczenie problemów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W ostatnim pytaniu poproszono respondentów o wskazanie jakie inne działania na terenie Gminy Lubaczów mogą pozytywnie wpłynąć na ograniczenie problemów społecznych. Ankietowani mieszkańcy wskazali przede wszystkim na inwestycje na cele społeczne (28,8%), pozyskiwanie funduszy na cele społeczne (18,72%), promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. sąsiedzkiej (14,80%), następnie organizowanie kursów i szkoleń dla osób poszukujących pracy (12,12%), rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej (11,39%), tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy (8,27%), udział mieszkańców w życiu publicznym poprzez działania w organizacjach pozarządowych (6,60%).

4.2. Badania jakościowe

W ramach badań jakościowych przeprowadzono zogniskowany wywiad grupowy (FGI – Focus Group Interview) z przedstawicielami instytucji gminnych, powiatowych oraz z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Technika ta polega na dyskusji moderatora z grupą osób według określonego scenariusza. Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób, spełniających określone przez badacza kryteria doboru próby. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, respondentom udzielano informacji odnośnie celu badań, zasad oraz całkowitej anonimowości. Badanie miało charakter dyskusji prowadzonej przez moderatora, którego zadaniem było właściwe ukierunkowanie rozmowy oraz zachęcanie respondentów do aktywności. Wywiad przebiegał wg określonego scenariusza, zastosowane były pytania otwarte, które jedynie nadawały kierunek wypowiedzi respondenta i go nie ograniczały.

Kwestionariusz wywiadu pytania otwarte dotyczące m.in.:

1. Jakie obecnie problemy społeczne wskazałaby Pani/Pan w gminie?
2. Jakie potrzeby społeczne wskazałaby Pani/Pan w gminie?
3. Jakich usług brakuje, dla jakich grup społecznych, z czego to wynika? Jakie braki w zakresie wsparcia pomocy społecznej identyfikują Państwo w gminie?
4. Jakie są główne zasoby do wykorzystania w zakresie realizacji usług społecznych w Gminie Lubaczów?

Problemy społeczne w gminie Respondenci wskazali głównie na problemy związane z:

- Starzejącym się społeczeństwem,
- Odływem młodych ludzi,
- Brakiem oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży,
- Brak miejsc, gdzie młodzież może spędzać wspólnie czas wolny,
- Zagrożeniami związanymi z cyberprzestępczością i bezpieczeństwem w sieci wśród dzieci i młodzieży,
- Nasilenie zjawiska przemocy domowej,
- Przemoc rówieśnicza;
- Problemy związane ze zdrowiem psychicznym dzieci i młodzieży,
- Problemy z niskimi kompetencjami opiekuńczo – wychowawczymi rodziców,

- Społeczność zamyka się w domach, nie chce wychodzić do innych, integrować się,
- Brakiem / słabą dostępnością specjalistycznych przychodni,
- Brakiem alternatywy spędzania wolnego czasu i rozwoju dla osób młodych,
- Niewiedza mieszkańców, szczególnie starszych, samotnych, niepełnosprawnych o możliwościach uzyskania wsparcia,
- Wykluczeniem komunikacyjnym.

Główne potrzeby gminy wg uczestników FGI:

- Miejsca spotkań dla młodzieży - potrzeba organizacji czasu,
- Kampanie informacyjne związane z cyberprzestępczością i bezpieczeństwem w sieci dla dzieci i młodzieży,
- Kampanie społeczne dla młodzieży o sposobach radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych,
- Kampanie informacyjne dla osób niepełnosprawnych o możliwościach uzyskania pomocy finansowej, psychologicznej, terapeutycznej (np. z pomocy społecznej, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie), Koordynacja działań różnych instytucji.
- Usługi społeczne na rzecz seniorów, zwłaszcza tych samotnych, zależnych,
- Uruchomienie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży,
- Organizacja warsztatów zwiększających kompetencje rodzicielskie,
- Zwiększenia współpracy z innymi instytucjami oraz jej koordynacja.

Grupy społeczne wskazane przez respondentów, które w szczególności wymagają w gminie wsparcia i zaoferowania im usług społecznych:

- Osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, w tym opiekunowie nieformalni,
- Dzieci i młodzież, w tym dzieci z problemami i niepełnosprawnościami.

Główne zasoby do wykorzystania w zakresie realizacji usług społecznych w Gminie

Lubaczów wg. uczestników FGI:

- Działalność przyszłego Centrum Usług Społecznych,
- Działalność kulturowa i profilaktyczna szkół,
- Bardzo dobrze działające Kluby Sportowe,
- Coraz większa aktywność społeczna Kół Gospodyń Wiejskich,
- Infrastruktura Ochotniczych Straży Pożarnych.

Na koniec poproszono uczestników o zgłoszenie swoich pomysłów na usługi, warsztaty, zajęcia, spotkania itp. wśród propozycji znalazły się:

- Organizacja spotkań i miejsc dla młodzieży – kluby, świetlice,
- Promocja działań wolontaryjnych w szkołach,
- Integracja osób starszych z dziećmi i młodzieżą, motywowanie młodych osób do KGW i OSP,
- Kursy umiejętności cyfrowych dla seniorów,
- Warsztaty dla seniorów dotyczące np. podnoszenia samooceny, poczucia własnej wartości a przede wszystkich zagrożeń związanych z wyłudzeniem środków finansowych.

V WNIOSKI I REKOMENDACJE

5.1. Polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny

Gmina Lubaczów odznacza się występowaniem zjawisk demograficznych, które są podobne jak w skali krajowej a składają się na nie ujemny przyrost naturalny, niska dzietność i relatywnie wysoki stosunek liczby rozwodów do liczby małżeństw. Daje to sygnały do konieczności zadbania o politykę wspierającą rodziny. W ostatnich latach znacznie zmieniły się potrzeby w zakresie wspierania rodzin. Po wdrożeniu instrumentów wsparcia finansowego dla rodzin z dziećmi (takich jak np. Program 800+) spadło znaczenie pomocy materialnej.

Mimo spadku liczby osób, które korzystają ze wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, wzrasta liczba rodzin dysfunkcyjnych, nasilają się trudności opiekuńczo – wychowawcze. Problemem jest także niska dojrzałość społeczno-emocjonalna rodziców.

W odniesieniu do kwestii przemocy w rodzinach mamy do czynienia z przeobrażeniami tego zjawiska w ostatnim czasie – rzadziej może to być bezpośrednia przemoc fizyczna, częściej zaś trudniejsza do zidentyfikowania przemoc emocjonalna. W odpowiedzi na te przemiany istotne jest zapewnienie odpowiedniej wiedzy na temat przemocy emocjonalnej wśród mieszkańców, jak i służb odpowiedzialnych za reakcję na jej przypadki.

Diagnoza wykazała iż potrzeby rodzin przesunęły się ze wsparcia materialnego w kierunku wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego – w szczególności dzieci i młodzieży, ale i osób dorosłych. Mieszkańcy wskazują na brak specjalistów w dziedzinie psychologii i psychiatrii w regionie i duże zapotrzebowanie na takie usługi. Nasilenie problemów w obszarze psychicznym nastąpiło dodatkowo wskutek pandemii COVID-19. Odpowiedzią na zdiagnozowaną sytuację może być poszerzenie oferty pomocy psychologicznej, psychiatrycznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży, ale także dla osób dorosłych, w tym rodziców i opiekunów. Widoczne są potrzeby wsparcia w sprawach opiekuńczych i wychowawczych w oparciu o zajęcia, warsztaty, porady specjalistów i grupy wsparcia.

Oprócz przemocy domowej zidentyfikowany został problem przemocy rówieśniczej, zjawiska polegającego na agresywnym i celowym dręczeniu, nękanii czy prześladowaniu jednego lub kilku uczniów przez innych, w celu wywarcia na nich presji lub zadawania cierpienia

emocjonalnego, fizycznego lub społecznego. Bardzo często wiąże się z nią cyberprzemoc która obejmuje takie działania jak: wysyłanie złośliwych, obraźliwych wiadomości, e-maili, smsów, publikowanie ubliżających wpisów na portalach społecznościowych, publikowanie zdjęć i materiałów video ośmieszających ofiarę lub takich, których nie chce ona ujawnić. Rozwój technologii, takich jak sztuczna inteligencja pozwala łatwe tworzenie przez sprawców publikacji mogących kompromitować ofiary.

Przemoc rówieśnicza to złożony problem, który wymaga skoordynowanego i przemyślanego podejścia. Wczesne rozpoznanie, odpowiednia interwencja i działania profilaktyczne mogą znacząco zmniejszyć jej wpływ na młodych ludzi. Potrzeba jest więc regularnych warsztatów i kampanii uświadamiające na temat przemocy i sposobów jej zapobiegania.

W badaniach ankietowym mieszkańcy wskazywali też na uzależnienie młodzieży od komputera czy Internetu. Czynnikiem „odciągającymi” młodych ludzi od uzależnień i innych negatywnych zachowań może być atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego. Wskazuje się na potrzebę rozwoju tej oferty, zwłaszcza pod adresem nastolatków, do tej pory w mniejszym zakresie objętych gminnymi przedsięwzięciami aktywizującymi niż np. dzieci.

Tabela 27 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar wspierania rodziny

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-W ostatnich latach znacznie zmieniły się potrzeby w zakresie wspierania rodzin. Po wdrożeniu instrumentów wsparcia finansowego (np. 800+) dla rodzin z dziećmi spadło znaczenie pomocy pieniężnej; - Obserwujemy znaczący wzrost zjawisk dysfunkcyjnych występujących w rodzinach, takich jak: samotne rodzicielstwo, niska dojrzałość społeczno-emocjonalna rodziców, przemoc domowa, zaburzone kontakty w rodzinach, trudności opiekuńczo – wychowawcze;	-Kontynuowanie realizacji programów i projektów na rzecz wspierania rodzin, takich jak: „Posiłek w szkole i w domu”, Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa, Karta Dużej Rodziny; - Utworzenie Punktu Poradnictwa Rodzinnego, w którym między innymi będą świadczone porady w sprawach opiekuńczo-wychowawczych; - Rola wspierająca Asystenta Rodziny;
-Nasilenie problemów w sferze psychicznej przy równoczesnym utrudnionym dostępem do psychologów, psychoterapeutów i psychiatrów w szczególności dla dzieci i młodzieży;	-Zapewnienie bezpłatnej lub dofinansowywanej opieki psychologa, psychoterapeuty czy psychiatry;
- Występowanie zjawiska przemocy rówieśniczej;	- Edukacja i kampanie: regularne warsztaty i prelekcje uświadamiające temat przemocy i sposobów jej zapobiegania.
-Uzależnienie dzieci i młodzieży od komputera czy Internetu;	-Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży

5.2. System pieczy zastępczej

Sytuacja pieczy zastępczej w Polsce jest alarmująca, a powiat lubaczowski nie stanowi wyjątku. W Gminie Lubaczów obserwujemy praktycznie brak rodzin zastępczych, gotowych do przyjęcia wychowanków co zmusza PCPR do poszukiwania miejsc w odległych zakątkach Polski, co nie sprzyja stabilności i poczuciu bezpieczeństwa najmłodszych. Dzieci, które nie mogą trafić do rodzin zastępczych, często pozostają w niepewnych i niebezpiecznych warunkach. Są narażone na przemoc, zaniedbanie, brak dostępu do edukacji i podstawowej opieki medycznej. Stabilny dom i poczucie bezpieczeństwa są kluczowe dla ich prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego.

Rodzina zastępcza to środowisko, które swoją postawą i działaniem pozytywnie wpływa na proces wychowania dziecka całkowicie lub częściowo pozbawionego opieki ze strony rodziny biologicznej. Realizacja zadań wynikających ze sprawowania pieczy zastępczej wymaga nie tylko chęci ofiarowania pomocy i wsparcia, ale także wytrwałości i umiejętności pokonywania stale pojawiających się wyzwań. Dziecko wchodząc w strukturę rodziny zastępczej wnosi do niej swoje dotychczasowe doświadczenia, często przykre i nadmiernie je obciążające. Z tymi życiowymi doświadczeniami dziecka, rodzina zastępcza musi się zmierzyć. Sytuacja ta powoduje iż praktycznie brakuje zawodowych rodzin zastępczych, natomiast pozostaje też pytanie czy rodziny spokrewnione (m.in. dziadkowie) sprostają trudom wychowawczym.

Konieczna jest więc intensyfikacja działań, zmierzających do popularyzacji idei rodzicielstwa zastępczego i zwiększania liczby kandydatów na takie rodziny. Jako czynniki hamujące wzrost liczby rodzin zastępczych wskazuje się też presję ze strony społeczeństwa nakładaną na te rodziny czy niedostateczną atrakcyjność przysługujących im usług społecznych oraz wsparcia finansowego państwa w relacji z potrzebami. Miesięcznie rodzina zastępcza otrzymuje świadczenie na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka.

Tabela 28 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar systemu pieczy zastępczej

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-Brak rodzin zastępczych i duże potrzeby pozyskiwania nowych kandydatów na takie rodziny	-Kampanie promocyjne rodzicielstwa zastępczego
-Niedostateczna atrakcyjność usług przysługujących rodzinom zastępczym wobec potrzeb, presji i poziomu odpowiedzialności	-Kampanie uświadamiające lokalnej społeczności wyzwania i znaczenie rodzicielstwa zastępczego -Kampanie promujące tworzenie rodzinnych domów dziecka

5.3. Pomoc społeczna

W zakres zmian w ukształtowaniu pomocy społecznej w Gminie Lubaczów wchodzi zmiany demograficzne. Zaobserwować można wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy spadku liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Niesie to ze sobą szereg konsekwencji - rośnie liczba osób ze specyficznymi problemami (związanymi z chorobami, izolacją społeczną, niedostatkami finansowymi), a jednocześnie zmniejsza się „potencjał pielęgnacyjny” w postaci osób w wieku produkcyjnym, gotowych zaopiekować się seniorami. Spora ich grupa pozostaje w swoich domach, a izolację pogłębiła jeszcze pandemia COVID-19. Konieczne jest dotarcie do tych osób i unaocznienie im możliwości dalszego rozwoju po zakończeniu kariery zawodowej oraz korzyści z tego wynikających. Osoby w wieku poprodukcyjnym wobec szeregu problemów stanowią coraz większy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej. Zgłaszają się oni do GOPS w Lubaczowie z problemami finansowymi w związku z niskimi emeryturami czy rentami, a także z wnioskami dotyczącymi pomocy w uzyskaniu wsparcia opiekuńczego.

Konieczne jest więc stworzenie sprawnego systemu rozwoju usług społecznych na terenie Gminy. Takim rozwiązaniem ma być właśnie utworzenie Centrum Usług Społecznych. Centra usług społecznych są w dużej mierze ukierunkowane na wsparcie seniorów, ale ich główną ideą jest świadczenie szerokiego zakresu usług na każdym etapie życia. Dobrze funkcjonujące CUS-y oferują wsparcie dla różnych grup społecznych: dzieci, rodzin oraz seniorów. Ustawa o CUS-ach określa 14 głównych obszarów działania, jakimi centra powinny się zająć. Należą do nich m.in: wsparcie rodziny i piecza zastępcza, pomoc społeczna, wsparcie bezrobotnych, reintegracja społeczno-zawodowa, pomoc dla osób w kryzysie bezdomności, czy osób z niepełnosprawnościami, no i oczywiście pomoc dla seniorów.

Centrum Usług społecznych to po raz pierwszy tak szerokie otwarcie na usługi społeczne, a przede wszystkim wyjście poza zakres usług z pomocy społecznej. Bardzo ważnym celem utworzenia Centrum jest koordynacja usług społecznych z różnymi systemami pomocy społecznej, polityki rodzinnej, promocji i ochrony zdrowia, kultury, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych.

Pomoc społeczna to przede wszystkim pracownicy socjalni, którzy mają coraz więcej obowiązków związanych zarówno z zapewnieniem opieki osobom starszym, jak

i interwencjami w sprawach przemocy domowej. Wzrost liczby seniorów wymagających wsparcia oraz rosnąca liczba przypadków przemocy sprawiają, że ich praca staje się coraz bardziej wymagająca i czasochłonna. Brak wystarczających zasobów w systemie opieki długoterminowej sprawia, że na pracownikach socjalnych spoczywa obowiązek organizowania pomocy domowej, miejsc w placówkach opiekuńczych czy wsparcia finansowego. Często mają oni do czynienia z osobami samotnymi, wymagającymi stałego nadzoru, co dodatkowo zwiększa obciążenie. Przemoc domowa to złożony problem, który wymaga nie tylko interwencji, ale także długofalowego wsparcia dla ofiar, zarówno dorosłych, jak i dzieci. Procedura Niebieskiej Karty wiąże się z koniecznością monitorowania sytuacji rodziny oraz współpracy z policją, sądami i innymi instytucjami. Każdy przypadek przemocy wymaga indywidualnego podejścia i koordynacji różnych form pomocy, co angażuje znaczną część czasu pracy socjalnej. Wzrost liczby spraw oraz ich skomplikowany charakter prowadzą do przeciążenia pracowników socjalnych, co może obniżać skuteczność ich działań i powodować wypalenie zawodowe. Ograniczone zasoby kadrowe oraz finansowe sprawiają, że czas poświęcany na jednego podopiecznego często nie jest wystarczający. Konieczność zajmowania się wieloma trudnymi przypadkami jednocześnie może prowadzić do trudności w zapewnieniu kompleksowej pomocy zarówno osobom starszym, jak i ofiarom przemocy. Centrum Usług Społecznych ma być odpowiedzią także na te problemy poprzez inną strukturę organizacyjną i przydział zadań niż w obecnie.

Ośrodek Pomocy Społecznej jako podstawowa instytucja realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej posiada swoją siedzibę w mieście Lubaczowie. W chwili obecnej są to pomieszczenia wynajmowane od podmiotu prywatnego i mimo iż są dość przestrzenne to jednak niewystarczające do świadczenia usług na wysokim poziomie. Budynek nie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, brakuje wydzielonych pomieszczeń do przeprowadzenia możliwych dodatkowych zadań, oraz pomieszczenia socjalnego dla pracowników. Równocześnie koszty najmu obciążają budżet Gminy. Konieczna jest budowa nowej siedziby dla powstałego CUS. Budynek powinien być nowoczesny, pozbawiony barier architektonicznych i wyposażony w udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Powinny znajdować się w nim pomieszczenia dające możliwość przeprowadzania poufnych rozmów (gabinety do spotkań indywidualnych, dające poczucie bezpieczeństwa i intymności,

sprzyjające budowaniu kontaktu z klientem), jaki organizacji spotkań grupowych (sala do realizacji warsztatów, zajęć grupowych i spotkań roboczych).

Tabela 29 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar pomocy społecznej

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-Starzenie się społeczeństwa, zwiększanie się liczby seniorów przy malejącym potencjalne pielęgnacyjnym;	-Stworzenie sprawnego systemu koordynacji usług społecznych na terenie Gminy Lubaczów poprzez przekształcenie w Centrum Usług Społecznych. CUS powinien być podmiotem nie tylko koordynującym wszystkie usługi społeczne na terenie gminy oraz pełnić rolę centrum informacyjnego, w którym mieszkańcy mogą z łatwością poznać ofertę w zakresie usług społecznych;
-Brak funkcjonalnego miejsca siedziby ośrodka pomocy społecznej, bariery architektoniczne;	- Budowa nowej siedziby jednostki. Obiekt powinien być nowoczesny, pozbawiony barier architektonicznych i wyposażony w udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Powinny znajdować się w nim pomieszczenia dające możliwość przeprowadzania poufnych rozmów (gabinety do spotkań indywidualnych, dające poczucie bezpieczeństwa i intymności, sprzyjające budowaniu kontaktu z klientem), jak i organizacji spotkań grupowych (sala do realizacji warsztatów, zajęć grupowych i spotkań roboczych);
-Zła opinia systemu pomocy społecznej, -Brak informacji o realizowanych programach i projektach;	Budowanie wizerunku CUS jako nowoczesnej instytucji – opracowanie strategii marketingowej, stworzenie strony internetowej i profilu w mediach społecznościowych. Wykorzystanie zróżnicowanych kanałów informacyjnych w polityce informacyjnej związanej z realizacją usług społecznych na terenie gminy (dopasowanie kanału do wieku) – media społecznościowe, strona internetowa, powiadomienia SMS, informacje w szkołach i innych instytucjach, włączanie sołtysów i parafii w kampanie informacyjne;

5.4. Promocja i ochrona zdrowia

Promocja i ochrona zdrowia to istotne pojęcia zarówno w polskim prawie, jak i w naukach związanych z ochroną zdrowia. Obejmują one szereg działań mających na celu zapewnienie i podnoszenie zdrowia jednostek oraz całych społeczności. W polskim prawie, promocja i ochrona zdrowia znajduje swoje uregulowanie w różnych aktach prawnych, w tym w Konstytucji RP, Ustawie o ochronie zdrowia oraz w aktach wykonawczych, takich jak rozporządzenia i akty normatywne. Podstawowym celem tych regulacji jest zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości utrzymania dobrego stanu zdrowia oraz dostępu do opieki medycznej. Pojęcie promocji zdrowia odnosi się do działań podejmowanych w celu wpływania na czynniki determinujące zdrowie jednostki i społeczności. Promocja zdrowia obejmuje edukację zdrowotną, propagowanie zdrowego stylu życia, profilaktykę chorób oraz tworzenie warunków społeczno-ekonomicznych sprzyjających zdrowiu. Celem promocji zdrowia jest zwiększanie świadomości zdrowotnej, motywowanie do podejmowania zdrowych wyborów oraz tworzenie zdrowych środowisk fizycznych, społecznych i psychospołecznych. Ochrona zdrowia z kolei koncentruje się na zapewnieniu kompleksowej opieki medycznej jednostkom, diagnozowaniu, leczeniu, rehabilitacji oraz zapobieganiu chorobom i urazom. System ochrony zdrowia w Polsce obejmuje szereg instytucji i podmiotów, takich jak publiczne i prywatne placówki medyczne, ubezpieczyciele zdrowotni, personel medyczny oraz instytucje rządowe odpowiedzialne za politykę zdrowotną.

Wśród zidentyfikowanych potrzeb mieszkańców Gminy Lubaczów zdrowie psychiczne oraz brak odpowiedniej liczby specjalistów zajmujących się tą dziedziną zdrowia były wskazywane jako istotne problemy. Respondenci podkreślali, że istnieje znaczne zapotrzebowanie na usługi związane z opieką psychiatryczną i psychologiczną. Mieszkańcy wyrażali obawy dotyczące zdrowia psychicznego w kontekście rosnącego obciążenia stresem, depresją, lękiem oraz innymi zaburzeniami psychicznymi. Wskazywano na konieczność poszerzenia dostępności specjalistycznych poradni psychiatrycznych i psychologicznych, aby móc zapewnić odpowiednie wsparcie i leczenie dla osób dotkniętych problemami zdrowia psychicznego. Badani podkreślili istotny problem zdrowia psychicznego dotyczący dzieci i młodzieży.

Zauważono, że coraz więcej młodych ludzi boryka się z różnymi trudnościami emocjonalnymi i psychologicznymi, które mogą mieć negatywny wpływ na ich rozwój i jakość życia. Problem zdrowia psychicznego najmłodszych mieszkańców był wskazywany również w kontekście wysokiej skali przemocy w rodzinie, która dotyczy również dzieci i młodzieży. Uczestnicy badania podkreślali, że szkoła odgrywa kluczową rolę w pomocy i profilaktyce w zakresie zdrowia psychicznego. Respondenci wskazywali, że szkoły powinny być świadome i wrażliwe na potrzeby emocjonalne i psychologiczne uczniów. Ważne jest, aby nauczyciele i kadra szkolna byli odpowiednio przeszkoleni w rozpoznawaniu i wspieraniu uczniów z problemami zdrowia psychicznego. Istotne jest również zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej w ramach szkoły lub we współpracy z placówkami zdrowia. Badani zwracali uwagę na potrzebę wprowadzenia skutecznych programów profilaktycznych, które miałyby na celu wczesne wykrywanie i zapobieganie problemom zdrowia psychicznego u dzieci i młodzieży. Takie programy powinny obejmować edukację dotyczącą zdrowia psychicznego, umiejętności radzenia sobie ze stresem, budowania zdrowych relacji oraz wsparcia emocjonalnego. Ponadto, badani podkreślali potrzebę współpracy między szkołami, rodzicami i specjalistami z dziedziny zdrowia psychicznego w celu stworzenia holistycznego i kompleksowego systemu wsparcia dla dzieci i młodzieży.

Długotrwała lub ciężka choroba stały się jednym z najczęstszych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Lubaczowie w ostatnich latach. Badania ilościowe i jakościowe na potrzeby diagnozy unaocniły szereg problemów związanych z aspektem ochrony zdrowia wśród mieszkańców Gminy. W pierwszej kolejności wskazuje się na trudności w dostępie do specjalistów, stanowiące problem ogólnopolski i systemowy. Potrzeby z pewnością będą rosły wobec zmian demograficznych.

Kolejnym aspektem, wyłaniającym się z diagnozy sytuacji w obszarze ochrony zdrowia i chorób jest profilaktyka. Podkreśla się znaczenie promocji korzystnych postaw zdrowotnych, badań profilaktycznych i edukacji prozdrowotnej. Zgłaszane są potrzeby rozwoju profilaktyki onkologicznej czy rehabilitacji, skierowanej dla różnych grup – nie tylko osób starszych czy z niepełnosprawnością.

Tabela 30 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar promocja i ochrona zdrowia

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
- Coraz więcej dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców boryka się z problemem zdrowia psychicznego -Niedostateczny dostęp do psychologów, psychoterapeutów i psychiatrów, także dla dzieci i młodzieży - Nasilenie problemów w sferze psychicznej wskutek pandemii COVID-19;	-Programy profilaktyczne w szkołach; -Zapewnienie bezpłatnej lub dofinansowywanej opieki psychologa, psychoterapeuty czy psychiatry;
-Długotrwała lub ciężka choroba stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej. Społeczeństwo starzejące się boryka się z problemami zdrowotnymi wynikającymi ze starszego i podeszłego wieku. Znaczenie ma również prowadzony tryb życia, w tym zła dieta, mała aktywność fizyczna oraz nałogi. Wśród osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami problemy zdrowotne oraz dostępność usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych stanowią ważną kwestię;	-W zakresie realizowanych usług społecznych należy uwzględnić działania w obszarze promocji i ochrony zdrowia. Ważna jest szeroko rozumiana profilaktyka - od kształtowania świadomości społeczeństwa w zakresie zdrowia i zdrowego starzenia się, po realizację badań przesiewowych, służących wczesnemu wykrywaniu chorób;

5.5. Wspieranie osób z niepełnosprawnością i starszych

Osoby z niepełnosprawnością określane są jako jedna z grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne. Problemy osób z niepełnosprawnością są wielowymiarowe, podobnie jak ich potrzeby. Osoby te borykają się z niewydolnością systemu ochrony zdrowia, trudnością w uzyskaniu szybkiego wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i asystenckich (na które istnieje duże zapotrzebowanie), nadal istniejącymi barierami architektonicznymi i izolacją społeczną. Przedsięwzięciami, które mogłyby poprawić sytuację osób z niepełnosprawnością, a co do których wykazano zapotrzebowanie są: dalszy rozwój oferty usług opiekuńczych, asystenckich i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz stworzenie oferty wsparcia w codziennych czynnościach dla osób z niepełnosprawnością, czy oferty transportu do lekarza czy innych miejsc.

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych jest istotnym aspektem społecznej odpowiedzialności i opieki, zarówno w kontekście polskiego prawa, zadań gminy, jak i definicji naukowych. Przepisy prawne oraz różne programy i inicjatywy mają na celu zapewnienie wsparcia, integracji społecznej i poprawy jakości życia tych grup społecznych. W polskim prawie istnieje wiele aktów prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnościami i osób starszych, które określają ich prawa oraz obowiązki instytucji państwowych i samorządowych w zakresie zapewnienia wsparcia i ochrony. Przykładami takich ustaw są: Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Ustawa o pomocy społecznej, Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Gminy mają istotną rolę w realizacji zadań związanych z wsparciem osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Zgodnie z polskim prawem, gminy mają obowiązek organizowania i finansowania działań w zakresie opieki nad tymi grupami społecznymi. Przykłady zadań gminy to zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i zdrowotnych, tworzenie specjalistycznych placówek, promocja integracji społecznej oraz udzielanie pomocy materialnej i finansowej.

Podczas badań jakościowych unaoczniała się silna potrzeba odpowiedniego zorganizowania i skoordynowania różnych systemów, które dotyczą osób z niepełnosprawnością – szkolnictwa specjalnego, ochrony zdrowia, pomocy społecznej. Podkreślano, jak korzystną zmianą byłaby możliwość uzyskania kompleksowej informacji

o możliwościach wsparcia osób z niepełnosprawnością w jednym miejscu, bez konieczności poszukiwania pomocy u wielu instytucji. W odniesieniu do podmiotów udzielających pomocy osobom z niepełnosprawnością (placówki ochrony zdrowia, szkoły specjalne) rekomenduje się przeprowadzenie kampanii edukacyjnej i informacyjnej, podczas której pracownicy tych podmiotów mogłyby uzyskać kompleksową informację na temat możliwości wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, którą mogliby przekazywać swoim podopiecznym.

Potrzeby osób z niepełnosprawnością często dotyczą całych rodzin. Wskazano zatem także na wsparcie osób, które opiekują się niepełnosprawnymi, jak i seniorami poprzez usługi zapewniające im wytchnienie udzielane przez dedykowane podmioty czy odpowiednich specjalistów. Pozwolą one osobom opiekującym się osobami zależnymi na odpoczynek czy załatwienie własnych spraw. Na terenie Gminy nie ma placówki, która zapewniałaby osobom niepełnosprawnym wsparcie w postaci zapewnienia możliwości zamieszkiwania w formie pobytu dziennego lub całodobowego. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom została podjęta decyzja o utworzeniu Centrum Opiekuńczo – Mieszkalnego oraz mieszkania wspomagane.

Zwrócono również uwagę na zagrożenia dla osób starszych związane z różnego rodzaju formami przestępstw na ich szkodę dokonywane metodami „na wnuczka” i „na policjanta”. Jest ono szczególnie dotkliwe, ponieważ bardzo często seniorzy w wyniku działania oszustów tracą oszczędności całego życia. Konieczne są tu działania edukacyjno-informacyjne skierowane do mieszkańców o sposobach rozpoznania i reagowania w sytuacjach zagrożenia.

Tabela 31 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar wspierania osób z niepełnosprawnościami i starszych

Zidentyfikowane problemy i potrzeby:	Rekomendacje:
-Populacja Gminy Lubaczów ma charakter społeczeństwa starzejącego się. Liczba mieszkańców wykazuje tendencję malejącą. W najbliższych latach w strukturze społecznej gminy będzie przybywać osób starszych z jednoczesnym odpływem ludzi młodych. Nie bez znaczenia są tu zmiany w strukturze rodzin, które coraz rzadziej mają charakter wielopokoleniowy, częściej natomiast rozpraszają się, pozostawiając osoby starsze i niepełnosprawne bez odpowiedniego wsparcia;	-Stworzenie sprawnego systemu koordynacji usług społecznych na terenie Gminy Lubaczów poprzez przekształcenie w Centrum Usług Społecznych. CUS powinien być podmiotem nie tylko koordynującym wszystkie usługi społeczne na terenie gminy oraz pełnić rolę centrum informacyjnego, w którym mieszkańcy mogą z łatwością poznać ofertę w zakresie usług społecznych; -Działania w kierunku zwiększania dostępu do usług opiekuńczych, asystenckich, a także innych form wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. - Zwrócenie szczególnej uwagi na osoby samotne oraz osoby z niepełnosprawnościami, które po śmierci rodziców (ich dotychczasowych opiekunów) mogą pozostać bez wsparcia; -Utworzenie mieszkania wspomagane;
-Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, usług rehabilitacyjnych poprzez wykluczenie komunikacyjne;	- Działania pomocowe dostosowane do możliwości finansowych Gminy skierowane na ułatwienie dostępu do usług medycznych i rehabilitacyjnych;
- Bariery architektoniczne w miejscach użyteczności publicznej, urzędach;	-Działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych;
-Potrzeby osób z niepełnosprawnościami często dotyczą całych rodzin co rodzi potrzebę wsparcia również opiekunów faktycznych;	- Zapewnienie możliwości wytchnienia dla opiekunów poprzez czasowe przejęcie opieki nad osobami zależnymi przez inny podmiot czy specjalistę;
- Brak miejsc pobytu dziennego i całodobowego dla osób niepełnosprawnych;	-Utworzenie placówki pobytu dziennego i całodobowego (Centrum Opiekuńczo Mieszkalne)
-Zagrożenie osób starszych przez próby wyłudzeń środków finansowych;	-Kampanie informacyjno-edukacyjne o sposobach radzenia sobie i rozpoznawania zagrożeń;

5.6. Edukacja publiczna

Odnotowuje się potrzeby rozwoju nowoczesnej oferty edukacyjnej, odpowiadającej na nowe zainteresowania uczniów, nowe potrzeby rozwoju w zakresie kompetencji, także miękkich i nowe wyzwania rynku pracy.

Tabela 32 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar edukacja publiczna

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
- Potrzeba poprawy oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb rynku pracy;	- Rozwój współpracy szkół z przedsiębiorstwami dla zapewnienia lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy; -Zajęcia z przedsiębiorczości w szkołach; - Wdrożenie do edukacji w szkołach takich umiejętności miękkich jak rozwijanie kontaktów międzyludzkich czy postaw jak tolerancja, empatia, kultura osobista, ekologia; - Rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej, zwłaszcza w nowych dziedzinach zainteresowań dzieci i młodzieży (np. programowanie, robotyka, kultura i sztuka nowoczesna, Internet);
-Występowanie zjawiska przemocy rówieśniczej;	-Kampanie społeczne oraz warsztaty praktyczne dla dzieci i młodzieży o sposobach radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych; -Kampanie społeczne dla rodziców na temat zjawiska przemocy rówieśniczej;
-Zagrożenia związane z bezpieczeństwem w sieci i cyberprzestępczością.	-Kampanie informacyjne związane z zagrożeniami występującymi w cyberprzestrzeni i bezpieczeństwem w sieci dla dzieci i młodzieży.

5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu

Bezrobocie w gminie maleje, jednak problemem jest sytuacja materialna mieszkańców, która może wynikać z niskiej atrakcyjności i dostępności miejsc pracy. Przedsiębiorczość w gminie to istotny element rozwoju, ponieważ przynosi przychody nie tylko bezpośrednio mieszkańcom, ale też do budżetu gminy. Stopniowy wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON świadczy o dużym potencjale gospodarczym na tym obszarze. Utrzymanie trendu wzrostowego dla wskaźników gospodarczych przy jednoczesnym prowadzeniu skutecznej polityki w zakresie wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców, w perspektywie kilkuletniej może doprowadzić do wzrostu dochodów własnych w dochodach ogółem gminy oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Problemami, które wpływają na negatywne ukształtowanie wskaźników bezrobocia w regionie są: niedostateczne dopasowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnego rynku pracy, mała różnorodność ofert pracy – braki np. w zakresie ofert pracy biurowej i administracyjnej, relatywnie niskie wynagrodzenia w relacji z Krakowem i Rzeszowem czy niski poziom przedsiębiorczości. Jednocześnie mimo relatywnie znacznego poziomu bezrobocia lokalne przedsiębiorstwa odnotowują trudności z pozyskaniem pracowników z dziedziny wykwalifikowanej siły roboczej, co potwierdza o niedostateczne dopasowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy. Przedsięwzięciami mogącymi stanowić odpowiedź na ten problem mogą być nasilenie współpracy między szkołami a przedsiębiorcami i prowadzenie zajęć doradztwa zawodowego dla młodzieży. Niedostatki lokalnego rynku pracy przekładają się na migrację osób młodych, która jest wskazywana jako jeden z najważniejszych problemów społecznych w gminie. Bezrobocie również było wskazywane jako bardzo istotny problem. W tym kontekście niezwykle ważne staje się budowanie atrakcyjnego rynku pracy, mogącego konkurować z ofertami pobliskich większych miast jak Kraków czy Rzeszów. Mieszkańcy wskazują, że skutecznymi narzędziami do zwalczania problemu bezrobocia mogą być dofinansowania na szkolenia i kursy oraz na założenie działalności gospodarczej, praca nad dopasowaniem oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, a także polepszanie oferty inwestycyjnej gminy i przyciąganie nowych inwestorów. Wskazuje się także na konieczność pobudzania lokalnej przedsiębiorczości, co może być realizowane poprzez akcje promujące

lokalne biznesy, zachęty finansowe dla przedsiębiorców czy unaocznianie korzyści z prowadzenia działalności gospodarczej u młodzieży.

Tabela 33 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar przeciwdziałanie bezrobociu

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-Mimo malejącej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, problem występuje;	-Kontynuowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Lubaczowie w zakresie angażowania osób pozostających bez zatrudnienia do korzystania z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu ofertowanych przez PUP, np. prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, staże, itp.;
	- Promowanie wśród osób bezrobotnych zaangażowania w prowadzone na terenie Gminy działania samopomocowe, wolontaryjne i sąsiedzkie stanowiące uzupełnienie usług społecznych;
	-Wykorzystywanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych w celu mobilizacji osób bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia.
- Małe zainteresowanie przedsiębiorczością, prowadzeniem własnego biznesu;	-Wspieranie osób w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej;

5.8. Kultura, Sport oraz Turystyka

Z roku na rok rośnie liczba imprez kulturalnych i ich uczestników w Gminie Lubaczów - wyjątkiem był rok 2020, który w dużej części upłynął pod znakiem lockdownów z powodu pandemii COVID-19. Wyzwaniem staje się odrodzenie lokalnej aktywności kulturalnej po tym czasie „uśpienia”. Problemem lokalnej oferty spędzania czasu wolnego jest postrzeganie jej jako mało atrakcyjnej dla młodego odbiorcy. Diagnoza wykazała konieczność poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego w postaci imprez, oferty weekendowej, rozwoju zajęć dla dzieci i młodzieży, w tym klubów i miejsc spotkań, a także oferty sportowej.

Tabela 34 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar kultura, sport, turystyka

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-Mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla młodego odbiorcy; - Brak miejsc spotkań młodzieży;	-Rozwój oferty spędzania wolnego czasu dla ludzi młodych, zwiększenie liczby zajęć atrakcyjnych dla młodzieży, związanych z nowymi technologiami oraz nowoczesnymi elementami kultury; -Aktywne wykorzystywanie mediów społecznościowych i informowanie o wydarzeniach z wyprzedzeniem; - Rozwój oferty sportowej
-Mniejsze wskaźniki korzystania z bibliotek niż wartości w skali kraju, czy województwa podkarpackiego;	-Aktywna promocja czytelnictwa;
	-Dalszy rozwój potencjału turystycznego gminy;

5.9. Pobudzanie aktywności obywatelskiej

Obszar zaangażowania społecznego w Gminie Lubaczów rozwija się. Jest duża liczba organizacji społecznych, takich jak na przykład koła gospodyń wiejskich w których mieszkańcy przejawiają aktywność także w postaci uczestnictwa w lokalnych wydarzeniach czy kultywowania tradycji lokalnych. To korzystna tendencja, wskazująca, jak szerokie są możliwości dla rozwoju współpracy między zaangażowanymi mieszkańcami a podmiotami publicznymi w mieście. Aktywność ta wymaga jednak wsparcia, podobnie jak wzmocnienie integracji społecznej i poczucia współodpowiedzialności za wspólne dobro.

Tabela 35 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar pobudzanie aktywności obywatelskiej

Zidentyfikowane problemy i potrzeby	Rekomendacje:
-Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców gminy pozostaje na niskim poziomie, na co wskazują dane dotyczące frekwencji wyborczej oraz funkcjonowania organizacji pozarządowych. Na uwagę zasługuje oddolna aktywność mieszkańców, wyrażająca się m.in. w funkcjonowaniu kół gospodyń wiejskich, aczkolwiek aktywność ta wymaga wsparcia, podobnie jak wzmocnienie integracji społecznej i poczucia współodpowiedzialności za wspólne dobro;	-Działania ukierunkowane na wzmocnienie aktywności i integracji, w tym rola organizatora społeczności lokalnej;
-Organizacje społeczne funkcjonujące na terenie gminy z powodzeniem realizują zadania publiczne, nie są one jednak przygotowane do profesjonalnej realizacji usług społecznych.	- Udział organizacji pozarządowych w lokalnym rynku usług społecznych będzie wymagał przygotowania potencjalnych realizatorów do ich świadczenia. Istotne w tym zakresie będzie wsparcie doradcze i szkoleniowe, w tym w kwestiach finansowo-księgowych, formalno-prawnych i organizacyjnych funkcjonowania organizacji, a także kompetencji i kwalifikacji ich członków potrzebnych do świadczenia określonych usług.

Kwestionariusz na potrzeby badania „Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Lubaczów w zakresie usług społecznych a w szczególności zidentyfikowania istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju Gminy”

Pyt. 1 Jak ocenia Pan(-i) jakość życia w Gminie Lubaczów?

- ☐ bardzo wysoka
- ☐ raczej wysoka
- ☐ średnia, ani wysoka, ani niska
- ☐ raczej niska
- ☐ bardzo niska

Pyt.2 Jakże najbardziej istotne problemy społeczne Pana(i) zdaniem występują na terenie Gminy Lubaczów? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ problemy mieszkaniowe
- ☐ ubóstwo
- ☐ bezrobocie
- ☐ starzenie się społeczeństwa
- ☐ migracja osób młodych
- ☐ niepełnosprawność
- ☐ bezdomność
- ☐ przestępczość
- ☐ inne, jakie?:
- ☐ nie wiem
- ☐ nie dostrzegam żadnych problemów

Pyt. 3 Które z niżej wymienionych problemów w Pana(i) opinii najczęściej dotyczą rodziny w Gminie Lubaczów? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ trudności opiekuńczo-wychowawcze rodziców
- ☐ ograniczony dostęp do pomocy specjalistycznej, m.in. psychoterapii dorosłych, psychiatrii dziecięcej, terapii rodzinnej
- ☐ brak stałego miejsca zatrudnienia
- ☐ uzależnienie od substancji psychoaktywnych (np. alkoholu, narkotyków, dopalaczy)
- ☐ przemoc domowa
- ☐ bezradność i niesamodzielność osób starszych
- ☐ niepełnosprawność
- ☐ długotrwała lub ciężka choroba
- ☐ niewystarczające środki finansowe
- ☐ bezrobocie
- ☐ uzależnienia behawioralne (czyli uzależnienia od czynności, takich jak zakupy, hazard, korzystanie z Internetu/urządzeń elektronicznych, itp.

- ☐ inne, jakie?:
- ☐ nie wiem
- ☐ nie dostrzegam żadnych problemów

Pyt. 4 W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę wspierania dla rodzin na terenie Gminy Lubaczów? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców (np. poprzez prowadzenie klubu rodzica/szkoły dla rodziców)
- ☐ poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, psychiatryczne, rodzinne)
- ☐ rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy
- ☐ wsparcie asystenta rodziny
- ☐ profilaktyka uzależnień i przemocy
- ☐ organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży
- ☐ organizowanie grup wsparcia dla rodzin z różnego rodzaju problemami (np. uzależnienia, przemoc, zaburzenia psychiczne)
- ☐ inne, jakie?:

Pyt. 5 Które z niżej wymienionych problemów w Pana(i) opinii najczęściej dotyczą osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze w Gminie Lubaczów? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych
- ☐ niedostateczne wsparcie rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi
- ☐ ograniczony dostęp do placówek zapewniających dzienną i całodobową opiekę
- ☐ niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb
- ☐ bariery architektoniczne w miejscach publicznych
- ☐ dyskryminacja i niski poziom wrażliwości społecznej
- ☐ izolacja społeczna (samotność)
- ☐ izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ brak wsparcia ze strony rodziny
- ☐ brak miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością
- ☐ brak transportu publicznego/problemy z dojazdem ze wsi do miasta
- ☐ niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego i integracji społecznej
- ☐ inne, jakie?:.....
- ☐ nie wiem
- ☐ nie dostrzegam problemów dotyczących osoby starsze i z niepełnosprawnościami

Pyt. 6 Jakie działania należy podejmować w większym zakresie na terenie Gminy Lubaczów w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród osób starszych i niepełnosprawnych? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ prowadzenie usług opiekuńczych
- ☐ zapewnianie całodobowej opieki
- ☐ zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin
- ☐ prowadzenie placówek wsparcia dziennego
- ☐ organizowanie szkoleń dla opiekunów faktycznych

- ☐ rozwijanie i tworzenie form spędzania wolnego czasu
- ☐ wspieranie działalności organizacji pozarządowych oferujących wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami lub osób starszych i inicjowanie powstawania nowych
- ☐ specjalistyczna pomoc
- ☐ trudno powiedzieć
- ☐ inne, jakie?:.....
- ☐ nie wiem
- ☐ nie dostrzegam potrzeby poszerzenia oferty wspierania osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

Pyt. 7 Jakie inne działania na terenie Gminy Lubaczów w Pana(i) opinii mogą pozytywnie wpłynąć na ograniczenie problemów społecznych? (proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

- ☐ pozyskiwanie funduszy na kwestie społeczne
- ☐ inwestycje na cele społeczne
- ☐ organizowanie kursów i szkoleń dla osób poszukujących pracy
- ☐ promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- ☐ rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej
- ☐ udział mieszkańców w życiu publicznym poprzez działania w organizacjach społecznych (pozarządowych)
- ☐ tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy
- ☐ Inne(Jakie?).....

Metryczka

M1 Płeć:

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna

M2 W jakim jest Pan(-i) wieku *(liczba ukończonych lat)*

- ☐ 18-24
- ☐ 25-34
- ☐ 35-44
- ☐ 45-54
- ☐ 55-64
- ☐ 65 i więcej

M3 Status zawodowy:

- ☐ Uczeń/student
- ☐ Pracownik fizyczny
- ☐ Pracownik umysłowy
- ☐ Przedsiębiorca
- ☐ Rolnik
- ☐ Emeryt/rencista
- ☐ Bezrobotny
- ☐ Nie pracuję, zajmuje się domem
- ☐ Inne.....

M4 Jakiego jest Pana(-i) wykształcenie?

- ☐ Podstawowe i gimnazjalne
- ☐ Zawodowe
- ☐ Średnie
- ☐ Wyższe

M5 Jaki jest Pana(-i) stan cywilny?

- ☐ Wolny(-a)
- ☐ Żonaty / Zameężna
- ☐ Rozwiedziony(-a)
- ☐ Wdowiec / Wdowa
- ☐ Inny

M7 Liczba dzieci na utrzymaniu:

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ powyżej 3

M8 Które z wymienionych określeń charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- ☐ żyjemy bardzo biednie - nie wystarcza nam (mi) na podstawowe potrzeby
- ☐ żyjemy skromnie – musimy na co dzień oszczędnie gospodarować
- ☐ żyjemy średnio – wystarcza nam na co dzień, ale musimy gromadzić oszczędności na kosztowniejsze zakupy
- ☐ żyjemy dobrze - wystarcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania
- ☐ żyjemy bardzo dobrze – mogę (możemy pozwolić sobie na luksus)

M9 Czy ma Pan(-i) jakieś uwagi odnośnie tej ankiety?

.....

.....

.....

Bardzo dziękuję za udział w badaniach i poświęcony czas!

Spisy

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Lubaczów na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu lubaczowskiego	18
--	----

Spis rysunków

Rysunek 1 Etapy procesu badawczego.....	5
Rysunek 2 Wykorzystane metody i techniki badawcze.....	7
Rysunek 3 Informacje dotyczące próby badawczej.....	11

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i Polski w latach 2019-2023	20
Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019- 2023.....	23
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019 - 2023	24
Tabela 4 Saldo migracji w Gminie Lubaczów w latach 2019-2023.....	28
Tabela 5 Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i Polski w latach 2019-2023	29
Tabela 6 Liczba małżeństw na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w latach 2020- 2023	32
Tabela 7 Liczba rozwodów na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w latach 2020 -2023	33
Tabela 8 Informacja o dzietności rodzin w Gminie Lubaczów na podstawie Narodowego Spisu powszechnego z 2021 roku	33
Tabela 9 zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wypłacone w latach 2020 -2024	36
Tabela 10 Świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane w latach 2020-2024.....	37
Tabela 11 Stypendia szkolne wypłacone w latach 2020-2024	39
Tabela 12 Praca socjalna w latach 2020-2024.....	46
Tabela 13 Porównywanie wartości wskaźnika - liczba lekarzy pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności powiatu lubaczowskiego w skali kraju w roku 2023.....	49
Tabela 14 Informacja o liczbie osób skierowanych na leczenie odwykowe w Gminie Lubaczów w latach 2022-2024	52
Tabela 15 Działania w zakresie profilaktyki.....	53
Tabela 16 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2019-2023	59
Tabela 17 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Lubaczów w porównaniu do skali województwa i kraju w latach 2021-2024	60
Tabela 18 Wyniki egzaminu ósmoklasisty szkół Gminy Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego i Polski w roku 2023	61

Tabela 19 Struktura wiekowa bezrobotnych w Gminie Lubaczów (stan na 31.12.2023 r.)	65
Tabela 20 Struktura wykształcenia bezrobotnych w Gminie Lubaczów (stan na 31.12.2023 r.)	65
Tabela 21 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich województwa podkarpackiego i Polski w latach 2019-2023	67
Tabela 22 Wykaz wydarzeń kulturalnych, patriotyczno-historycznych, edukacyjnych.....	69
Tabela 23 czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów, powiecie lubaczowskim oraz województwie podkarpackim w latach 2021 -2023	72
Tabela 24 Działania promujące czytelnictwo prowadzone przez Gminną Bibliotekę Publiczną w 2024 r.	73
Tabela 25 Zabytki nieruchomości Gminy Lubaczów (stan na 31.12.2024 r.)	74
Tabela 26 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2024 roku.....	80
Tabela 27 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar wspierania rodziny	95
Tabela 28 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar systemu pieczy zastępczej.....	97
Tabela 29 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar pomocy społecznej	100
Tabela 30 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar promocji i ochrony zdrowia.....	103
Tabela 31 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar wspierania osób z niepełnosprawnością i starszych	106
Tabela 32 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar edukacja publiczna	107
Tabela 33 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar przeciwdziałanie bezrobociu	109
Tabela 34 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar kultura, sport, turystyka	110
Tabela 35 Zidentyfikowane w diagnozie problemy i potrzeby oraz propozycje rozwiązań - obszar pobudzanie aktywności obywatelskiej.....	111

Spis wykresów

Wykres 1 Struktura wieku respondentów.....	12
Wykres 2 Status zawodowy respondentów	13
Wykres 3 Wykształcenie respondentów	14
Wykres 4 Liczba dzieci na wychowaniu	15
Wykres 5 Które z wymienionych określeń charakteryzuje sposób gospodarowania w Pana(i) gospodarstwie domowym?	15
Wykres 6 Liczba ludności w Gminie Lubaczów na przełomie lat 2018-2023	19
Wykres 7 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Lubaczów w latach 2019 -2023.....	21
Wykres 8 Przyrost naturalny w Gminie Lubaczów w latach 2019-2023	26

Wykres 9 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Lubaczów w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz Polski w 2023 roku	27
Wykres 10 Saldo migracji w Gminie Lubaczów na przełomie lat 2019 – 2024	29
Wykres 11 Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Lubaczów w latach 2020 -2024	34
Wykres 12 Liczba świadczeń z pomocy społecznej udzielona z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	38
Wykres 13 Skala zjawiska przemocy domowej na przełomie lat 2021-2024 w Gminie Lubaczów	41
Wykres 14 Liczba rodzin, którym została przyznana pomoc z powodu przemocy domowej na przełomie lat 2021-2024	43
Wykres 15 Liczba rodzin, którym została przyznana pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przełomie lat 2021-2024	50
Wykres 16 Liczba bezrobotnych z Gminy Lubaczów w latach 2019-2023	64
Wykres 17 Staż pracy (stan na 31.12.2023 r.)	66
Wykres 18 Jakość życia w Gminie Lubaczów	82
Wykres 19 Najistotniejsze problemy społeczne w Gminie Lubaczów	83
Wykres 20 Najczęstsze problemy w Gminie Lubaczów	84
Wykres 21 Obszary wsparcia rodziny w Gminie Lubaczów	85
Wykres 22 Najczęstsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie Lubaczów	87
Wykres 23 Podejmowane działania	88
Wykres 24 Inne działania mające wpływ na ograniczenie problemów	89

Spis załączników

Załącznik 1 Kwestionariusz ankiety na potrzeby diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Lubaczów	112
---	-----